

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd a starých jazyků

Veronika Wallerová

Třetí kapitola knihy Pláč
Teologický význam textu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Sylva Ondrejčková, Th. D.

Praha 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 02. 05. 2022

Veronika Wallerová

Bibliografická citace

Třetí kapitola knihy Pláč [rukopis] : Teologický význam textu : bakalářská práce / Veronika Wallerová ; vedoucí práce: Sylva Ondrejčková. -- Praha, 2022. – 86 s.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá překladem a detailní exegezí třetí kapitoly knihy Pláč. Text vysvětluje s ohledem na historický, literární a biblický kontext, rozebere otázku jeho autorství. Pro lepší teologické pochopení zahrnuje do textového srovnání kromě hebrejského originálu a Vulgáty i vybrané překlady z angličtiny, španělštiny a standardní i moderní překlady v českém jazyce, včetně překladu vlastního. Tam, kde je to vhodné, rozebírá rozdíly zjištěné ve vybraných jazycích a analyzuje jejich možný dopad na teologický význam textu. Ke konci podává práce ucelený teologický význam třetí kapitoly s ohledem na možné novozákonní a křesťanské přesahy.

Klíčová slova

biblická poezie, Pláč, biblická hebrejšтина, překlad Bible, Starý zákon, Bible

Abstract

The Bachelor's thesis deals with the translation and detailed exegesis of the third chapter of the Book of Lamentations. It explains the text in relation with the historical, literary, and biblical context, touching the problematic of its authorship, too. For better theological understanding, it includes, apart from the Hebrew original and Vulgate, selected translations in English, Spanish and both traditional and modern Czech Bible translations including own translation, into the comparison of the text. Where appropriate, the thesis analyses the differences discovered in the selected languages and defines their possible impact on the theological meaning of the text. At the end, the thesis gives coherent theological meaning of the third chapter with respect to the possible New Testament and Christian overlaps.

Keywords

biblical poetry, Lamentations, biblical Hebrew, translation of Bible, Old Testament, Bible

Počet znaků (včetně mezer): 101 427

Poděkování

Mé díky patří rodině, přátelům, kolegům, spolužákům a všem ostatním, kteří mě aktivně i pasivně podporují v činnostech, jež mi dávají smysl. Zároveň chci hluboce poděkovat paní doktorce Ondřejčkové za ostřížení zrak při hledání chyb v přepisu hebrejského originálu, za trpělivost, čas a cenné vhledy do tajů biblické hebrejštiny.

Obsah

Úvod.....	6
1. Pláč jako biblická kniha	7
1.1. Název a umístění v kánonu	7
1.2. Autorství.....	7
1.3. Doba a místo vzniku.....	9
1.4. Historické okolnosti	10
1.5. Externí literární vlivy a vztah k jiným biblickým textům	15
2. Pláč jako literární dílo	16
2.1. Obecné rysy hebrejské poezie	16
2.2. Žánr	17
2.3. Forma	19
2.4. Metrum	20
2.5. Paralelismy	21
3. Exegeze textu	23
3.1. Osobní nárek nad neštěstím 1–21.....	23
3.2. Boží milosrdenství a výzva k obnově 22–42	32
3.3. Důsledky hříchu 43–54	41
3.4. Útěcha a klatba 55–66	46
4. Teologické poselství textu	52
4.1. Svědectví o povaze Boha Izraele	52
4.2. Projev osobní i národní spirituality	53
4.3. Utrpení a jeho smysl.....	54
4.4. Pokání a poslušnost	55
4.5. Uzdravení a spása.....	56
Závěr	58
Seznam použitých zkratk	60
Seznam literatury	61
Přílohy	64

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá detailní teologickou exegezí a rozбором třetí kapitoly knihy Pláč, která bývá některými teology považována za jádro i klíč k pochopení celé biblické knihy. Aby bylo možné nahlédnout na předmětnou kapitolu v plné šíři, je nutné ji nejprve zasadit do kontextu biblického, historického i literárního. Zejména historický kontext je v práci zpracován podrobněji, protože se jedná o klíčové okolnosti, které autora nebo autory Pláče k sepsání všech pěti kapitol vedly. Literární kontext je neméně významný, nejen kvůli externím vlivům. Žánr Pláče je specifický a pro správné pochopení hebrejské poezie jsou důležité i použité básnické figury, jež nelze v cizojazyčných překladech dost dobře odrazit. Práce si všimne těch nejzajímavějších, nicméně s ohledem na omezený rozsah je nebude zkoumat do větší hloubky, jak by si zasloužily.

Exegeze a teologický rozbor textu primárně vychází z hebrejského originálu, sekundárně z Vulgáty a z vlastního překladu z hebrejštiny do češtiny, který je v práci po verších uveden. Práce se okrajově dotýká i některých překladatelských úskalí a nejednoznačností, aby jejich prostřednictvím upřesnila teologický výklad jednotlivých veršů. Pro exegezi byly použity jako pomocné texty vybrané překlady do češtiny, angličtiny a španělštiny. Vedle tradičních překladů, jako je český ekumenický překlad nebo Jeruzalémská Bible, byly k porovnání vybrány i moderní české překlady. Anglická a španělská verze jsou tradičními překlady pro dané jazykové mutace. Hlavním důvodem, proč byly pro exegezi textu cizojazyčné překlady zvoleny, bylo upozornit na významovou mnohoznačnost hebrejského originálu a schopnost různých jazyků vhodně zrcadlit široké významy semitského jazyka. Tímto způsobem lze šířeji pojmut různé teologické vrstvy, které hebrejský originál může skrývat a v češtině by nebyly dobře srozumitelné. Pro přehlednost a jednoduché porovnání jsou texty vybraných překladů třetí kapitoly Pláče zařazeny jako příloha.

Exegeze textu probíhá v práci po jednotlivých verších, pokud je to možné. Cílem bylo získat velmi detailní přehled všech možných aspektů, které hebrejský text ukrývá, aby byl následný teologický výklad co nejpřesnější. Exegeze po verších také pomáhá práci lépe logicky členit a teologický význam textu do určité míry strukturalizovat. Práce chce upozornit nejen na vztah jednotlivých veršů k historickým okolnostem, které se udály v jižním judském království, ale zdůraznit i jejich vztah ke spiritualitě tehdejšího Izraele a možné přesahy k pozdějšímu Novému zákonu.

1. Pláč jako biblická kniha

1.1. Název a umístění v kánonu

Pláč je básnickou biblickou knihou o pěti kapitolách, kde každá kapitola představuje jeden komplexní poetický text – nářek. Název Pláč nebo Nářky, které pro biblickou knihu používáme v českém jazyce, pochází z překladů řeckých a latinských, které navazovaly na starší židovské spisy. V babylónském Talmudu v traktátu Bava batra fol. 14c byla kniha nazvána slovem קינות (kinót), což znamená *elegie*, *žalozpěvy*.¹ Odtud pak řecké θρήνοι, které se objevuje v LXX a verze Threni, kterou uvádí Vulgáta. Do češtiny je název knihy překládán obvykle jako Pláč,² méně častěji jako Nářky.³ Název implikuje samotný obsah i styl biblické knihy. Kniha byla také nazývána dle prvního slova první kapitoly יכא, což znamená *jak*.⁴ Způsob pojmenování knihy podle prvního slova textu je pro BH běžný a typický.

V biblickém kánonu je Pláč řazen dle tradice LXX a Vulgáty za proroctví Jeremiáše i s ohledem na dlouholetý předpoklad, že Jeremiáš byl pravděpodobným a logickým autorem všech pěti nářků. Židovská literární tradice umísťuje Pláč jinam, a to do části nazvané Spisy. Užší vymezení v rámci Spisů představuje tzv. Pět svátečních svitků (M^cgilót), kam Pláč jako třetí svitek patří. M^cgilót zahrnují knihy Rút, Píseň písni, Kazatel, Pláč a Ester. Četly se, jak naznačuje jejich souhrnné označení, během židovských svátků nebo pústů. Kniha Pláč je určena ke čtení na významný postní den Tiš^ca be-av (Devátý Av). „Jde o púst v pátém měsíci na památku zničení obou chrámů (truchlení) a dalších katastrof v historii židovského národa.“⁵

1.2. Autorství

Autorství knihy Pláč bylo dlouhou dobu připisováno proroku Jeremiášovi. To pocházelo pravděpodobně z židovské tradiční interpretace,⁶ se kterou byly překlady LXX a Vulgáta v patrné shodě. Vulgáta uvádí text Pláče titulem *Threni, id est lamentationes*

¹ Srov. hebrejský kořen יק – mít žal, žalostně zpívat, naříkat. PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*. Praha: Kalich, 1997, s. 144.

² Např. Český ekumenický překlad, Studijní překlad, Bible 21, Slovo na cestu

³ Např. Jeruzalémská bible

⁴ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 16.

⁵ BENEŠ, Jirí. *Pláč Jeremjášův*. Praha: Advent-Orion, spol. s. r. o, 2020, s. 19.

⁶ Srov. traktát Bava batra fol. 15a v babylónském Talmudu. DEARMAN, J. Andrew. *The Jeremiah/Lamentations. NIV Application Commentary*. Grand Rapids: Zondervan, 2011, s. 324.

Jeremias prophetae. Podobně uvádí Pláč LXX nebo i Pešitta.⁷ Tato tradice pravděpodobně vycházela z nepřesného chápání 2 Kron 35,25. Text zmíněné biblické pasáže uvádí, že Jeremiáš složil své nářky po smrti krále Jóšijáše. V Izraeli se staly zvykem či ustanovením a byly zapsány do žalozpěvů. Jak upozorňoval již Kalvín ve svém komentáři,⁸ kniha Pláč nereaguje na Jóšiášovu smrt (609 př. n. l.), nýbrž na zničení jeruzalémského chrámu i samotného města Jeruzalém (587/586 př. n. l.). Je pravděpodobné, že nářky, na které 2 Kron 35,25 naráží, již neexistují. Ve prospěch Jeremiášova autorství hovoří skutečnost, že kniha Pláč je v LXX i Vulgátě řazena přímo za Jeremiášova proroctví. Pláč navíc vytváří silný dojem, že jej sepsal očítý svědek tragických událostí v tehdejší Jeruzalémě, přičemž je prorok Jeremiáš jako možný autor logickou první volbou. Události jsou líčeny svěžím a autentickým způsobem, autor uvádí mnoho detailů, básně mají působivý emocionální náboj. Pro Jeremiášovo autorství svědčí řada podobností mezi knihami Jeremiáš a Pláč – např. verše zmiňující „slzy, které se řinou z očí“.⁹ Jiné pasáže Jeremiášova proroctví dokazují, že Jeremiáš psal svá proroctví i v básnické řeči.¹⁰ Jeremiášovo autorství je touto optikou nejméně pochybné u třetí kapitoly, která je hlubokým osobním nářkem člověka, jehož k městu pojí velmi silné citové pouto.¹¹

V moderní době je Jeremiášovo autorství zpochybňováno z několika důvodů. Prvním z nich je skutečnost, že kniha Pláč v hebrejském originále neuvádí jméno svého autora, je anonymní a nenachází se za Jeremiášovým proroctvím. V BH ji najdeme ve sbírce pěti svátečních svitků M^egilót, nikoli za knihou Jeremiáš. Pokud by byl Jeremiáš autorem Pláče, hebrejský originál by ji pravděpodobně za Jeremiáše zařadil. Dokonce ani masoretská tradice Jeremiášovi autorství Pláče nepřisuzuje a ani v tomto smyslu nic nenaznačuje.¹²

Proti Jeremiášovu autorství stojí i některé obsahové aspekty. Prorok chápal zničení města a chrámu jako Boží trest za nevěrnost židovského lidu. S tím ovšem nekoresponduje Pláč 1,21 nebo Pláč 3,59–66. Stejně tak očekávání egyptské pomoci v Pláč 4,17 neodpovídá Jeremiášovu postoji vůči Egyptu. Nic také nenasvědčuje tomu,

⁷ BRACKE, John M. *Jeremiah 30–25 and Lamentations*. Westminster: Westminster John Knox Press, 2000, s. 181.

⁸ CALVIN John. *Commentary on Jeremiah and Lamentations. Volume 5*. Grand Rapids: Christian Classics Ethereal Library, 1999, s. 351.

⁹ Srov. např. Pláč 1,16, 3,48, Jer 13,17 a 14,17

¹⁰ Např. Jer 15,10–20, 20,14–18

¹¹ Srov. Pláč 3,48–51

¹² HUNTER, Jannie. *Faces of a lamenting city: the development and coherence of the Book of Lamentations*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1996, s. 44.

že by Jeremiáš používal akrostich jako básnický prostředek, jeho styl byl spíše volný a nevázaný tímto konkrétním poetickým vzorcem. Kapitoly knihy Pláč se od sebe svým stylem vzájemně liší, pojí je pouze ústřední téma zničení chrámu a Jeruzaléma. To by mohlo nasvědčovat skutečnosti, že byly sepsány různými autory. Více podobností má Pláč s Žalmy a Izajášem v kapitolách 40–55 (tzv. Deuteroizajášem) než s Jeremiášovým proroctvím. S ohledem na výše uvedené argumenty lze učinit opatrný závěr, že Pláč je knihou anonymní, jejíž autor měl pravděpodobně velmi blízko k prorockým kruhům tehdejšího Jeruzaléma a jejich stylu uvažování.¹³

1.3. Doba a místo vzniku

Co se týče doby vzniku knihy Pláč, panuje mezi exegety širší shoda. Události, které popisuje např. Pláč 1,1–10, v podstatě není možné přiřadit jiné etapě judejských dějin než období, kdy byl zničen Jeruzalém, vyrabován a vypálen jeruzalémský chrám a elita judského obyvatelstva odvečena do babylonského zajetí. Žádná z pěti kapitol knihy Pláč nezmiňuje ani neanticipuje ohrožení Babylonu Peršany, či dokonce Kýrův edikt z roku 538 př. n. l. jako například Iz 45,1–13 či 47,1–15. Na základě těchto skutečností je možné stanovit dobu vzniku a dokončení Pláče s velkou mírou jistoty na období mezi 587 a 538 př. n. l. Autenticita a hloubka emočního vyjadřování v Pláči naznačuje autorovo čerstvé a nejspíš i očividné svědectví zničení města a jeruzalémského chrámu. To vede k předpokladu, že větší část Pláče vznikla spíše blíže roku 587 než roku 538 př. n. l., v každém případě jde o dobu exilovou.

Pochybnosti o autorství Nářků vznesené během 20. století otevírají samozřejmě i nové otázky spojené s dobou vzniku, především pak co se pořadí sepsání pěti žalozpěvů týče. Podle některých teorií by mohla být první kapitola Pláče napsána již po roce 597 př. n. l., kdy byla do zajetí vzata první část judského obyvatelstva a Jeruzalém poprvé dobyt.¹⁴ Je potřeba vzít v úvahu názor, že bohaté a živé básnické výrazivo Pláče nemusí ukazovat tolik na dobu vzniku biblické knihy, jako na básnickou obratnost a imaginaci autora.¹⁵ Širší shodu mezi zmíněnými teology nalezneme v názoru, že nejstarší budou pravděpodobně kapitoly 2 a 4, následují 1 a 5 a nejmladší je nejspíš nářek třetí. Pokud se ovšem podíváme na Pláč optikou sémantickou, zjistíme, že popis událostí a toho, co se přesně stalo, nalezneme pouze v prvních jedenácti verších první kapitoly. Z toho lze

¹³ Ibid, s. 49

¹⁴ Ibid, s. 51

¹⁵ BRACKE, John M. *Jeremiah 30–25 and Lamentations*, s. 181.

opatrně usuzovat, že první kapitola mohla sloužit jako obsahový základ pro zbytek nářků, které na události popsané v Pláč 1,1–11 navazovaly a rozvíjely je. Pak by logicky musela být první kapitola nejstarší.¹⁶

Místo sepsání Pláče není předmětem mnoha rozdílných názorů. S ohledem na výše uvedené přicházejí v úvahu prakticky jen dvě možnosti – Judsko a Babylon, případně jejich kombinace. Varianta, že by Nářky byly napsány v Egyptě, není pravděpodobná. I zde je nejsilnějším odůvodněním silná a autentická výpověď o prožitých hrůzách, která nasvědčuje, že jim byl autor osobně přítomen. Tento argument svědčí ve prospěch Judska jako místa vzniku Pláče, s největší pravděpodobností byl napsán přímo v Jeruzalémě. Určit místo sepsání s naprostou jistotou ovšem není zcela možné.¹⁷

1.4. Historické okolnosti

Abychom mohli podrobněji rozebrat historické okolnosti, které stojí na pozadí vzniku knihy Pláč, je nutné v několika velmi stručných bodech připomenout celou historii Izraele. Začíná u patriarchů Abraháma, Izáka a Jákoba, pokračuje důležitým milníkem, kdy Mojžíš vyvedl Izrael z Egypta, aby se židovský národ usídlil v zaslíbené zemi. Následuje doba soudců, doba královská a první panovníci. Období krále Davida i jeho syna Šalomouna znamenaly vrcholný, zlatý věk židovského národa i jednotného království. Za krále Davida se stal Jeruzalém hlavním městem. Šalomoun v něm na hoře nechal zbudovat první chrám. Obě události byly zásadní pro celou národní i náboženskou identitu Izraele. Po Šalomounově smrti (přibližně 931 př. n. l.) se však království rozdělilo na severní izraelské a jižní judské, což s sebou přineslo značný náboženský úpadek. Nejednotnost židovského národa, modlářství a řada dalších problémů obě území oslabovala a činila je zranitelnějšími vůči nájezdům ze stran okolních národů. Izraelští proroci kritizovali panovníky, časté uctívání cizích model a další skutečnosti, které negativně dopadaly na původní víru lidu. Jejich varování však zůstávala často nevyslyšena. Historie severního království končí rokem 722 př. n. l., kdy bylo dobyté Samaří asyrským králem Sargonem II. Asyrský vliv byl patrný i v jižním judském státě, kde se během vlád judských panovníků zaváděly cizí náboženské obřady, aby se království zavděčilo Asýrii. Byl to především král Menaše, syn Chizkijáše, který vládl dlouhých 55 let (687–642 př. n. l.). Zavedl řadu nežidovských náboženských kultů

¹⁶ HUNTER, Jannie. *Faces of a lamenting city*, s. 143.

¹⁷ *Ibid.*

v chrámu a období jeho vlády bylo zpětně nazíráno jako doba odpadnutí od Hospodina.¹⁸ Protikladem vlády Menašeho byla doba vlády panovníka Jóšijáše, který provedl důkladnou kultickou reformu v návaznosti na deuteronomistické hnutí a nechal obnovit chrám. Očistil chrámové obřady od nežidovských prvků a upevnil v Judsku monoteismus. „Odstranil různé zbytky kananejských kultů, oltáře, posvátné sloupky bohyně Ašery, symboly slunečního kultu v podobě koní, posvátná místa na výšinách i krutý způsob obětování dětí modlám.“¹⁹ Po jeho smrti následovala v jižním království etapa židovských dějin, která je klíčová pro správné pochopení knihy Pláč. Klíčovými událostmi tohoto období jsou dobytí Judského království Babyloňany, zničení jeruzalémského chrámu a následné vyhnanství židovské elity do Babylonu.

1.4.1 Dobyť Jeruzaléma a zničení chrámu

V roce 609 po smrti krále Jóšijáše a velmi krátké vládě jeho mladšího syna Joáchaze usedl na judský trůn Joáchazův starší bratr Jójákím. Na průběh kralování obou bratrů v Judsku měl zásadní vliv egyptský faraón Neko, který zemi uložil povinnost platit tribut. Roku 605 př. n. l. babylonský král Nebúkadnesar faraona porazil, čímž se zmocnil území Asýrie a Palestiny,²⁰ které si předtím Egypt nárokoval. Judské království se tím vymanilo z vlivu egyptského, aby se však záhy podrobilo vlivu Babylonu. Roku 601 př. n. l. vyslal Nebúkadnesar do židovského království výpravu. Žádal po Jójákímovi pravidelné platby výměnou na mír. Jójákím ze strachu z války souhlasil a stal se babylonským vazalem. Třetí rok se proti pravidelným platbám vzbouřil a peníze nezaplatil – doufal, že mu pomůže dříve tolik nenáviděný Egypt.

Byl to prorok Jeremiáš, který celou situaci předvídal a Jójákíma varoval, aby na pomoc Egyptův nespolehal. Anticipoval, že Jójákím bude babylonským králem přemožen a Jeruzalém dobyt. Byla to však proroctví, která se judskému panovníkovi nelíbila. Jójákím se pokusil proroka Jeremiáše zbavit a postavit ho před soud. Rada starších však odmítla Jeremiáše soudit a trestat. Jeremiáš zůstal na svobodě a sepsal svá proroctví do knihy, ze které předčítal v době, kdy se lid postil a shromažďoval v chrámu. Varoval před událostmi, které čekaly Jeruzalém, chrám i samotný judský lid. Jójákím nechal prorokovu knihu zabavit a spálit v ohni.

¹⁸ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 78.

¹⁹ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. Praha: Svoboda, 1995, s. 115.

²⁰ Srov. 2 Král 24,7 a Jer 46,2

Když se Judsko vzbouřilo proti pravidelným platbám Babylonu, Nebúkadnesar vypravil do Jeruzaléma vojsko. Jójákím ho přijal, nechal otevřené brány a rozhodl se nebojovat. Měl strach z Jeremiášova proroctví a choval se, jako kdyby žádné nebezpečí ze strany Babyloňanů nemělo hrozit. Babylonský král se však nedržel svých závazků. Jeho vojsko pobilo celou řadu judejských mužů. Podle Josepha Flavia byl Jójákím jedním z nich, když jej Nebúkadnesar nechal shodit z hradeb.²¹ Starý zákon mluví o konci Jójákíma na dvou místech. Podle Druhé knihy královské Jójákím zemřel a ulehl se svými otci.²² Druhá kniha kronik uvádí, že Nebúkadnesar nechal Jójákíma spolu s částmi chrámu odvléct do Babylonu.²³ Na jeho místo nastoupil v roce 598 př. n. l. na tři měsíce a deset dní jeho syn Jójákín. Nebúkadnesarovi se ale velmi brzy vzdal, byl zajat a odvezen do babylonského vězení. V tomto období byla do novobabylónské říše deportována část obyvatel judského státu. Mezi nimi byl i Ezechiel, tehdy ještě velmi mladý.

Na trůn nastoupil Sidkiáš, syn Josiáše, bratr Jójákíma a strýc Jójákína. Sidkiáš byl posledním judským králem před pádem Jeruzaléma a zničením chrámu. Nebúkadnesar jej donutil přísahat, že bude udržovat Judské království pro Babyloňany a nespolečí se s Egyptem proti babylonské velmoci. Před aliancí s Egyptem varoval Sidkiáše prorok Jeremiáš, pád Jeruzaléma předvídal z Babylonu i prorok Ezechiel. V tomto bodě je nutné připomenout Egypt jako mocnost, která kdysi držela izraelský lid v zajetí. Byl to Mojžíš, který Izrael z egyptské nadvlády vyvedl a dovedl jej do země zaslíbené. Spoléhat se na spojení se zemí, která Izrael v minulosti zotročovala, bylo přinejmenším nerozvážné. Král Jójákím dodržoval svoji přísahu vůči Babylonu po dobu osmi let. Po nich se rozhodl dále nedbat na varování proroků a obrátil se na Egypt jako možného spojence. Doufal, že s jeho pomocí se mu podaří Babyloňanů zbavit. Nebylo možné, aby se Nebúkadnesar o spojení s Egyptem nedozvěděl. V reakci na nový postoj judského krále se vypravil Jeruzalém obléhat a dobít. Egypt sice přispěchal Judsku na pomoc, nicméně byl babylonskými vojsky, která se kvůli Egyptanům na krátkou dobu z Jeruzaléma stáhla, poražen. Nebúkadnesarova vojska se záhy vrátila a město obléhala dlouhých osmnáct měsíců. Jeruzalém kromě obležení nepřátel vyčerpával hladomor a nákaza morem. Prorok Jeremiáš z vězení varoval, aby Babyloňanům otevřeli městské brány, jinak město postihne obrovská zkáza. Jeremiášovými radami se panovník neřídil a po roce a půl

²¹ FLAVIUS, Josephus. *The Antiquities of the Jews. Translated by William Whiston.* London: Echo Library, 2006, s. 322.

²² 2 Král 24,6

²³ 2 Kron 36,6

obléhání (587/586 př. n. l.) město babylonští generálové obsadili. Sidkiáš se pokusil z města utéct. U města Jericha byl dostižen a předveden před Nebúkadnesara. Ten nechal před Sidkiášem popraviti jeho syny, judského krále oslepili a následně odvěkli do Babylonu.²⁴ Babylonské vojsko na Nebúkadnesarův pokyn s obrovským krveprolitím vydrancovalo a vypálilo chrám i samotný Jeruzalém.²⁵

Ke zkáze chrámu došlo podle izraelské tradice devátého dne měsíce ábu, tedy přibližně v srpnu [...] Není však zcela jisté, v kterém roce k události došlo; část badatelů se nyní kloní k již dříve zastávanému datu 586 př. n. l., někteří uvádějí důvody pro rok 587.²⁶

Nejvyšší vrstvy judského obyvatelstva byly po dobytí Jeruzaléma deportovány do Babylonu do tzv. babylonského vyhnanství.

1.4.2. Babylonské vyhnanství

Podle Druhé knihy královské bylo do babylonského exilu odvečeno na 10.000 obyvatel během prvního babylonského tažení roku 597 za krále Jójákina.²⁷ Počty deportovaných obyvatel z roku 587/586, kdy byl zničen jeruzalémský chrám, biblická kniha nezmiňuje. Kniha Jeremiáš uvádí celkem 4.600 osob,²⁸ což je nejspíš realističtější číslo. Není jasné, zda Kniha královská a Jeremiáš předkládají celkový počet obyvatel odvedených do zajetí, nebo zmiňují jen počet hlav rodin. Pak by bylo nutné daná čísla vynásobit. Pokud zohledníme tyto nejasnosti, lze stanovit velmi hrubý rámec počtu přesídlených obyvatel – mohlo se jednat o několik jednotek tisíc až po dvacet tisíc lidí. I kdyby do exilu odešlo kolem 20.000 osob, byla by to zhruba čtvrtina odhadovaného počtu obyvatel tehdejšího judského státu. Lze tedy s velkou mírou jistoty říct, že většina judského obyvatelstva na svém území setrvala.²⁹

O životě lidí, kteří v zemi zůstali, stejně jako o těch, kteří byli přesídleni do babylonské diaspory, se příliš neví. Informace o době exilu lze zpětně rekonstruovat jen z textů Jeremiáše, Ezechiela a Deuteroizajáše (40–55). Básnický obraz doby podává kniha Pláč a některé žalmy.³⁰ Zůstavší patrně pokračovali v zemědělském způsobu života, který se příliš nelišil od minulosti. Pravděpodobně měli i určitou míru samosprávy – Druhá kniha

²⁴ Srov. 2 Král 25,7

²⁵ Srov. Neh 2,13

²⁶ SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*, s. 118.

²⁷ Srov. 2 Král 24,14

²⁸ Srov. Jer 52,28–30

²⁹ FINKELSTEIN, Israel a SILBERMAN, Neil Asher. *Objevování Bible: svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Vydání druhé. Praha: Vyšehrad, 2010, s. 271.

³⁰ Srov. Ž 74 či 79

královská v poslední kapitole hovoří o správci jménem Gedaljáš v městě Mispa.³¹ Vyhnanci žili v novobabylónské říši nejspíš v hlavním městě i mimo něj. Ezechiel v 3,15 hovoří o Tel Abíbu na řece Kebaru jako o místě pobytu exulantů. Vyhnaný král Jójákín byl po 37 letech z babylonského vězení omilostněn³² a měl snad mezi židovským lidem v Babylonu určitou autoritu jako poslední panovnická naděje z rodu Davidova.

Chrám i Jeruzalém byly klíčovými atributy identity židovského národa. Jejich zničení představovalo pro izraelský lid obrovskou ránu. Události navíc vůbec neodpovídaly předpovězené slávě Davidova trůnu. Byla to situace, ke které se judské obyvatelstvo, zvláště pak ti, kteří byli odvedeni do exilu, museli nějakým způsobem postavit. Tváří v tvář pohromě, která na ně dopadla, se začali se situací vyrovnávat. Mnozí z nich byli přesvědčeni, že jejich přesídlení do Babylonu bude trvalé. Prorok Ezechiel exilovému lidu ukazoval, že Hospodinova moc nekončí na hranicích judského státu, ale je svrchovaná bez ohledu na území, kde zrovna žijí. Navíc neviděl situaci zdaleka tak beznadějně. Ve svém proroctví předpovídal návrat i obnovení izraelského domu.³³ Velmi působivý je i následný biblický text o údolí suchých kostí, které budou vzkříšeny a obaleny masem.³⁴ Během pobytu v Babylonu však bylo potřeba přizpůsobit obřady i bohoslužby, které již nebylo možné vázat na chrám, nové situaci židovského obyvatelstva a najít teologický smysl proběhlých událostí. Není překvapivé, že právě v tomto období získává Pentateuch svoji finální redakci. Bohoslužby nabyly duchovnějšiho rázu, zaměřovaly se na modlitbu, zpěvy a čtení ze svatých písem – styl židovského náboženství se začal proměňovat. „Vzniklo zde nové uspořádání obce a nový způsob bohoslužby, ze kterých pak vycházel judaismus druhého Chrámu, a tím i rané křesťanství.“³⁵

Ačkoli byli vyhnanci smířeni s trvalým přesídlením, události nabraly jiný směr. Roku 539 př. n. l. dobyli novobabylónskou říši Peršané. O rok později vydává perský král Kýros edikt, který umožňuje judejským návrat do své země a výstavbu nového chrámu. Toto jsou události, které již kniha Pláč nezmiňuje. Následujících čtyři sta let žil vyvolený národ pod nadvládou různých mocností s nadějí na obnovení samostatného státu v čele s potomkem z linie Davidovy, vytouženým mesiášem.

³¹ 2 Král 25,22–23

³² Srov. 2 Král 25,27–30

³³ Ez 36,16–38

³⁴ Ez 37,1–13

³⁵ FINKELSTEIN, I. a SILBERMAN, N. A. *Objevování Bible*, s. 263.

1.5. Externí literární vlivy a vztah k jiným biblickým textům

Pláč, jako žádnou jinou biblickou knihu, nelze chápat samostatně, ale je nutné ji zasadit kromě historických událostí dané doby i do kontextu literárního, místního a kulturního. Pláč vykazuje jistou podobu se sumerskými lamenty, které jsou ovšem podstatně starší. Zničení chrámu a Jeruzaléma má svoji paralelu ve zničení starodávného Uru,³⁶ na jehož základě vznikl akkadský žalozpěv. Ten je o víc jak tisíc let starší, tudíž jeho přímý vliv na biblický Pláč je nepravděpodobný.

Žádná literatura nevzniká bez dějinného, literárního a kulturního kontextu své doby i území. Je ovšem nutné si uvědomit, že výraz *literární vliv* je poměrně široký pojem. Pláč jako biblická kniha je dozajista výsostným dílem židovské náboženské literatury. O náboženském vlivu jiných nebiblických textů nelze vůbec hovořit. Někteří teologové však poukazují na určitý vliv filologický, který prokazují detailním rozbořením hebrejského textu v porovnání se starodávnými nežidovskými, například ugaritskými texty.³⁷ Některé motivy z Pláče, např. město jako vdova, lze nalézt i v literatuře egyptské, asyrské či akkadské.

Literaturou, kterou pro správný výklad Pláče naopak zohlednit musíme, jsou ostatní biblické knihy. „Pro svitek jsou příznačné intertextuální interference neboli velmi bohatý a propracovaný systém referenčních narážek (či citací) na kanonicky blízké exilní texty.“³⁸ Nářky jsou úzce spjaty především s prorockou exilní literaturou, tedy Jeremiášem,³⁹ Ezechielem a Deuteroizajášem, a některými žalmy. Pláč obsahuje mnoho výrazů či vět, které se objevují i v jiných biblických textech, dává jim ovšem ve svém sémantickém kontextu jiný význam. Obsahově lze ve třetí kapitole Pláče vidět jisté paralely s knihou Job – obě se dívají na utrpení člověka jako jednotlivce skrze vlastní hluboce prožitou zkušenost.

Svitek má také velmi blízko k mudroslovné literatuře, která používá opatrnější způsoby vyjadřování a směřuje ke změně myšlení. Pláč cílil právě na takovou změnu smýšlení Izraele, která by jej navrátila ke správným postojům a Boží přízni.⁴⁰

³⁶ Kolem 2000 př. n. l.

³⁷ HUNTER, Jannie. *Faces of a lamenting city*, s. 71–72.

³⁸ BENEŠ, Jiří. *Pláč Jeremjášův*, s. 27.

³⁹ Především Jer 39 a 52

⁴⁰ GARRET, Duane a Paul R. HOUSE. *Word biblical commentary*. Nashville: Thomas Nelson, 2004, s.407.

2. Pláč jako literární dílo

2.1. Obecné rysy hebrejské poezie

Hebrejská poezie obecně se od poezie evropských kultur značně liší, což je dáno především jazykovými limity a odlišnostmi. Pokud mluvíme o biblické poezii, narazíme na dvě obtížné překážky. První z nich je skutečnost, že se starověká hebrejská poezie svým grafickým zápisem nikterak nelišila od prozaického textu, jak jsme zvyklí z našeho kulturního prostředí. Druhou pak představuje fakt, že se na semitskou literaturu pokoušíme napasovat poetickou terminologii a kategorie vzešlé z řecko-římské literární tradice. I proto je stále předmětem diskuzí, co vlastně v biblické hebrejštině odlišuje poezii od prózy a co je pro ni charakteristické. V dílech různých badatelů najdeme i zcela protichůdné názory.

Na jedné straně [...] zkouší Paul Kraus ukázat, že se celá hebrejská Bible se správně stanovenými přízvuky může jevit jako kompletně sepsaná ve verších [...]. Na druhé straně spektra [...] se James L. Kugel [...] nebezpečně blíží závěru, že se v Bibli nenachází žádná poezie, pouze „kontinuum“ od volných paralelistických struktur [...] až k „silnější rétorice“ paralelistických prostředků, které my mylně nazýváme veršem.⁴¹

Je zřejmé, že některé pasáže Bible užívají poetičtější jazyk než jiné, lze je tudíž optikou evropské kultury poezii nazvat. Pro užití pojmu poezie v hebrejštině svědčí i fakt, že biblická hebrejšтина používá podobných básnických prostředků jako jiné jazyky (metafora, porovnání, asonance, personifikace, aliterace a podobně) snad s jedinou výjimkou rýmu, který nezná. Za charakteristický básnický prostředek biblické poezie lze považovat paralelismus. Jeho použití nemusí vždy nutně z textu činit poezii,⁴² nicméně pro biblické knihy platí, že čím hojnější a intenzivnější výskyt paralelismů v hebrejském textu je, tím snáze ho jako poezii vnímáme.

Poetický text v hebrejštině může – podobně jako v jiných jazycích – ohýbat či měnit obvyklé gramatické i morfologické struktury, které jsou typické pro texty prozaické. Ve

⁴¹ „At one end [...], Paul Kraus, set out to show that the entire Hebrew Bible, once properly accented, could be demonstrated to have been written in verse [...]. At the other end of the spectrum [...] James L. Kugel [...] comes perilously close to concluding that there is no poetry in the Bible, only a „continuum“ from loosely parallelistic structures [...] to a more „heightened rhetoric“ of parallelistic devices in what we misleadingly label verse.”

ALTER, Robert. *The Art of Biblical Poetry*. New York: Basic Books, 2011, s. 2.

⁴² Srov. prozaický verš Gn 22,17

třetí kapitole Pláče mluvíme takto například o absenci *noty accusativi*⁴³ v celém textu na těch místech, kde by se v próze objevila. Podobně lze z morfologického hlediska zdůraznit vysokou hustotu hebrejských sloves v textu třetí kapitoly, na kterou můžeme i v souvislosti s významovými paralelismy nahlížet jako na básnický prostředek.

Dalším ukazatelem na poetický žánr je užití relativně systematických kratších vyjádření, veršů či řádků, nejčastěji ve dvojicích či trojicích, která k sobě mnohdy vzájemně pojí právě některý druh paralelismu, případně jsou spojeny jednoduchou juxtapozicí. Tento aspekt je nicméně poněkud ošidný, protože zcela závisí na masoretském značení textu, které od vzniku biblických textů dělí více jak tisíc let.

Poezii činí poezií i obrazný, metaforický způsob popisování skutečností. Aristoteles pro poezii a umění použil slovo *mimesis*. Podle mimetické teorie není možné realitu dostatečně hluboce a v plnosti vystihnout bez použití básnického jazyka,⁴⁴ což by mohl být důvod, proč hebrejštiny poezii a prózu zas tolik nerozlišuje. Hebrejská poezie dává jednoznačně přednost intelektuálnímu obsahu před formálními (fonetickými, metrickými) aspekty jednotlivých veršů, i když o určitém metru či lépe rytmu mluvit lze.

Nejširší sbírkou poezie v Bibli je Žaltář. Za poetické knihy můžeme označit i Píseň písní, knihu Job, Kazatel, řadu prorockých knih jako Izajáš, Jeremiáš, Ozeáš, Joel, Ámos a další. Poetické pasáže bez nadsázky najdeme v každé starozákonní biblické knize. Typickou biblickou poezií pak představuje kniha Pláč.

2.2. Žánr

Určit jednoznačný žánr Pláče je poněkud složité. Ačkoli sám název Nářky dílo literárně vymezuje, nelze žánr biblické knihy výlučně omezit na žalozpěvy, smuteční písně či nářky nad mrtvými. Dílo vzniklo ve složité době, které bylo potřeba se přizpůsobit a začít dělat věci jinak, na což reagovali i tehdejší autoři. „Museli najít nový způsob, aby vyjádřili své myšlenky a zkušenosti, a dokázali to tím, že zkombinovali existující žánry a motivy.“⁴⁵

Nejblíže je čistému žalozpěvu pátá kapitola Pláče, i když ji lze chápat také jako pouhou modlitbu lidu, který prosí za odpuštění.⁴⁶ První kapitola kombinuje žánr žalozpěvu

⁴³ Předložka, která označuje čtvrtý pád – předmět, případně zdůrazňuje subjekt. V hebrejštině נֶשֶׁ / נֶשֶׁ.
PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 24.

⁴⁴ PETERSON, David L. *Interpreting Hebrew Poetry*. Minneapolis: Augsburg Fortress, 1992, s.10.

⁴⁵ „They had to find a new mode of expression in order to record their thoughts and experiences and they succeeded in doing so by combining existing genres and motifs.” RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*. Leuven: Peeters, 1998, s. 63.

⁴⁶ Ve Vulgátě je kapitola nazvána jako modlitba Jeremiášova.

s individuálním nářkem, když v některých verších Jeruzalém personifikuje, aby hořekoval nad svou vlastní bídou. První verš začíná hebrejským zvoláním יָכִיחַ – jak, které bylo typické pro nářky nad mrtvými – při hlasitém přednesu vynikal úpěnlivý charakter skladby.⁴⁷ Podobnou žánrovou směsí je i píseň druhá a čtvrtá.

Třetí kapitola Pláče je poněkud specifická a má velmi blízko k osobnímu nářku. V písni je na mnoha místech použita ich forma, čímž se vylíčené utrpení vztahuje přímo na autora textu. Střídání jednotného a množného čísla první osoby vypravěče sice nasvědčuje, že autor měl jistý záměr vyjadřovat utrpení celého lidu, to ovšem nic nemění na velmi subjektivní a osobní rovině, se kterou je třetí píseň Pláče komponována a která ji v určitých aspektech připodobňuje ke knize Job. Podobně jako ostatní kapitoly nelze ani třetí nářek zcela jednoznačně žánrově zařadit. Verše 25–36 připomínají spíše mudroslovnou literaturu a konec Pláče ve verších 59–66 s prosbami proti nepřítelům upomíná na biblické žalmy.

Jedním z podstatných důvodů, proč nelze Pláč definovat jako čistý nářek nad mrtvými, je obsahová výstavba textu. Nářky obvykle začínaly výkřikem *ach!* či podobným ekvivalentem (což splňuje pouze první, druhý a čtvrtý zpěv), výzvu k truchlení a popis neštěstí, ke kterému došlo. Typické bylo srovnání minulosti se současností, zemřelý byl veleben. Nářek popisoval bolest a bídu truchlících a určitý zmatek či nepochopení událostí, které se udály. Této obsahové struktury Pláč plně neodpovídá. Zajímavé vysvětlení k tomu poskytuje R. Brandscheidt.⁴⁸ Tvrdí, že předexilní struktura nářků nad mrtvými byla víceméně pevná, avšak změnila se po událostech v roce 587/586 př. n. l. Dokud žil judský lid na zaslíbeném území, vládl mu teokratický panovník a v Jeruzalémě stál chrám, byla náboženská identita obyvatelstva tvořena konkrétními a existujícími znaky, na kterých nářky jako žánr pevně stály. S náhlou destrukcí zásadních židovských symbolů se musely zdroje náboženské identity Izraele změnit, což se pravděpodobně odrazilo i v obsahové tradici literárních žánrů. Nářky mohly tímto způsobem dostat dva nové významové rysy: chápání prožívaného neštěstí jako Boží trest a vyznání hříchů těch, které neštěstí postihlo.

O Pláči můžeme prohlásit, že byl přednášen jako kultické drama. Těžko zodpověditelnou otázkou, která je však důležitá pro správnou interpretaci, zůstává, zda byl judský kult i jeho skutečným *Sitz im Leben*. Pokud byly Nářky koncipovány od

⁴⁷ Starý zákon: Jeremjáš, Pláč: Překlad s výkladem. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1983, s. 330.

⁴⁸ In HUNTER, Jannie. *Faces of a lamenting city*, s. 63.

samotného začátku jako kultické písně, posouvalo by to jejich význam jiným směrem, než kdyby je autor zkomponoval jako čiré vyjádření hluboké bolesti nad zničením Siónu a součástí kultu by se staly až sekundárně.

2.3. Forma

První čtyři kapitoly Pláče byly napsány jako akrostich, jednotlivé biblické verše začínají postupně podle písmen hebrejské abecedy. První, druhá a čtvrtá kapitola mají 22 biblických veršů, na které lze nazírat zároveň jako na strofy.⁴⁹ První řádek každé ze strof začíná příslušným písmenem abecedy (první strofa א, druhá ב, atd.). Třetí kapitola má celkem 66 biblických veršů, z nichž stejným písmenem abecedy začínají vždy hned tři. Můžeme tedy opět hovořit o 22 strofách, z nichž každá má tři verše, jež sdílejí stejné písmeno na začátku. Pátá kapitola není akrostich, nicméně drží počet strof a veršů na čísle 22. Skutečnost, že pátá píseň zachovává stejný počet strof podle počtu hlásek v hebrejské abecedě, dosvědčuje, že byla záměrně přizpůsobena formě ostatních kapitol. Lze tedy konstatovat, že se jedná o abecední píseň, nikoli však akrostich. Důvody, proč se pátá kapitola nedrží akrostichu jako kapitoly předchozí, mohou být různé. Nejpravděpodobnějším vysvětlením je, že obsah pátého zpěvu, modlitba k Hospodinu, vyžadoval jednodušší a volnější formu. Použití akrostichu by účelu textu nevyhovovalo. Volně formulovaná modlitba jako poslední zpěv by tak mohla představovat určitý významový vrchol kompletního poetického díla Pláč.

Nářky nejsou jedinou poezií v Bibli napsanou jako akrostich. V Písmu svatém jej najdeme u některých žalmů⁵⁰ a v knize Přísloví.⁵¹ Pláč je ovšem jedinou biblickou knihou, kde je akrostich použit v tak širokém rozsahu. Jedním z možných vysvětlení je, že abecední pořadí veršů mělo usnadnit memorizaci písní pro vystoupení během příslušných slavností. Tomu však zcela nenahrává fakt, že u druhé, třetí a čtvrté kapitoly jsou vzájemně přehozena písmena ו a ד. Hebrejská abeceda představovala určitou magickou řadu, což mohl být jiný důvod, proč byl v Pláči akrostich použit. Proti této teorii lze namítnout, že by autoři písní jen stěží spoléhali na magické účinky abecedy v textu, který se věnuje tak závažným, navíc již uplynulým událostem, vyjadřuje úpěnlivou naději v pomoc Hospodina a doufá v následné potrestání nepřátel. Nejpravděpodobnějším

⁴⁹ Členění na strofy je nutné chápat pouze jako pomocné. Původní hebrejské texty na verše ani strofy opticky členěny nebyly.

⁵⁰ Např. Ž 9, 25, 34, 119, 145

⁵¹ Př 31,10–31

vysvětlením použití akrostichu je snaha vyjádřit žal a smutek v celé jejich plnosti, „od A po Z“.⁵² V akrostichu je zároveň skryta určitá vizuální estetika, která umožňuje poezii působit nejen na sluch, ale i na zrak. S ohledem na absenci jakékoli grafické úpravy poezie ve starověkých biblických textech je však nepravděpodobné, že by se jednalo o hlavní důvod.

2.4. Metrum

Metrum, jak je chápáno v literárním kontextu řecko-římského kulturního prostředí, v Pláči nenajdeme. V hebrejštině jako jazyku nelze stanovit přesnou jednotku metrické míry na bázi počtu slabik či pevných přízvuků. Pokud mluvíme o metru v hebrejské poezii, odkazujeme na přízvučné důrazy slov v daném textu. Důraz bývá kladen na hlavní významová slova veršů, kde má každé takové slovo svůj vlastní akcent. Naopak kratší či méně významná slova bývají nedůrazná. Mohou však být maqefem připojena k jinému výrazu, čímž se důraz ve verši změní. V tomto smyslu bude o určitém metrickém vzorci pojednáno v následujícím odstavci.

Pro Pláč je typické tzv. kínické metrum.⁵³ Adjektivum *kínické* etymologicky odkazuje na kořen קין, tedy i na hebrejský výraz pro žalozpěvy – קינות.⁵⁴ Podle některých teorií je kínické metrum charakteristické pro žánr nářků, nicméně například nářek Davidův nad smrtí Saula a Jonathana v 2 Sam 1,17–27 kínickým metrem složen není. Jistá přízvuková volnost hebrejštiny v porovnání s jinými jazyky nedovoluje stanovit přesnou a neměnnou metrickou strukturu jednotlivých poetických žánrů. Je také nutné mít na paměti proměnlivý počet nepřízvučných slabik mezi jednotlivými důrazy, který působí v chápání rytmu hebrejské poezie zavádějícím dojmem. V případě kínického metra můžeme hovořit hned o několika přijatelných metrických vzorcích (3+2, 3+3, případně 2+2) v rámci jednoho a téhož textu. Není překvapivé, že metrický vzorec stejného hebrejského verše v Pláči stanoví různí lingvisté odlišně.⁵⁵ Obecně lze říci, že kínické metrum Pláče je charakteristické delší první a kratší druhou částí konkrétního úseku básně, přičemž obě části často pojí určitý typ paralelismu.

⁵² HUNTER, Jannie. *Faces of a lamenting city*, s. 56.

⁵³ RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny*, s. 330.

⁵⁴ Viz kapitola 1.1. této práce

⁵⁵ Více v: HUNTER, Jannie. *Faces of a lamenting city*, s. 65–66.

Někteří lingvisté⁵⁶ zastávají názor, že hebrejská poezie žádné metrum nemá a spíše než o metru bychom měli hovořit o rytmu hebrejských textů. Je pravda, že by změna terminologie leccos usnadnila. Zatímco metrum počítá striktně s přízvuky a počty slabik, což nelze na hebrejštinu spolehlivě aplikovat, rytmus zohledňuje více aspektů najednou včetně pauz uprostřed či na koncích jednotlivých básnických úseků a veršů. Představuje spíše poetický spád skladby, určitou konturu podobnou hudební skladbě. „Takový rytmus, často popsán v rytmických vzorcích, je osobitý, protože funguje jinak než metrum. Ve výsledku můžeme číst hebrejskou poezii a sledovat jak rytmickou pravidelnost, tak rytmickou rozmanitost, nikoli metrickou předvídatelnost.“⁵⁷

2.5. Paralelismy

Paralelismus membrorum se obecně považuje za typickou stylistickou figuru, která v biblické hebrejštině odlišuje poezii od prózy. Stručně jej lze charakterizovat jako nástroj, který dává do úzké souvislosti dvě či více částí poetického textu, obvykle slov, veršů nebo řádků, přičemž vztah těchto textových jednotek může být různý – synonymní, protikladný, gramatický a podobně. Pro Pláč jsou paralelismy, zdvojování významů a různá paralelní vyjádření typická.

Poezie svitku je totiž promyšlený literární útvar s dvojitým typem rýmování: jsou jimi zvukové metrum (vnější souzvuk) a paralelismus membrorum neboli významové skládání souznicích myšlenek (duplikace), které necílí k racionální evidenci informací, ale umocněním emočního účinku slok cílí k vyvolání souznění, o obtisknutí výpovědi do posluchače/čtenáře, pro nějž pak svitek představuje pokladnici pro formulování (vyznání) utrpení jako projev následků svých hříchů.⁵⁸

Hebrejský paralelismus popsal na konci 18. století Robert Lowth a rozdělil jej do tří kategorií: synonymní, antitetický a syntetický. Charakteristika synonymního a antitetického paralelismu je zřejmá. Do kategorie paralelismu syntetického pak spadalo vše ostatní, což byl důvod pro následnou hlubší kategorizaci dalšími badateli. Mluvíme tak například i o paralelismu syntaktickém, sémantickém, gramatickém, morfologickém

⁵⁶ Např. James Kugel, Michal O'Connor, Johann Döllner – viz PETERSON, David L. *Interpreting Hebrew Poetry*, s.42

⁵⁷ „Such rhythm, often described in rhythmic patterns, is distinctive because it functions differently from meter. As a result, one may read Hebrew poetry looking for both rhythmic regularity and variety, not metric predictability.”

PETERSON, David L. *Interpreting Hebrew Poetry*, s. 56.

⁵⁸ BENEŠ, Jiří. *Pláč Jeremjášův*, s. 29.

(v jehož rámci lze dále odlišit paralelismy dle čísla, času, slovního druhu), prosodickém a podobně. Paralelismus ovšem není uzavřený systém, který by šlo snadno a definitivně kategorizovat. „Spíše musíme pečlivě sledovat jednotlivá slova a jejich vztah na úrovni jednoho či více veršů i celé básně, abychom pochopili rozsah paralelismů použitých v hebrejské bibli.“⁵⁹

Hned v prvním verši třetí kapitoly Pláče najdeme typický příklad paralelismu vokalického. Básník v hebrejském originálu použil slova se stejnou vokalizací: יָנִי vs. יָנִי – já vs. bída, נָכַר vs. טָרַח – muž vs. hůl (žezlo). V obou případech vokalický paralelismus naznačuje i vzájemný významový vztah mezi slovy. Jsem to já, kdo je postižen bídou, já jsem ten muž, který je trestán holí. Příklad sémantického a gramatického paralelismu můžeme vzít z druhého verše třetí kapitoly. Básník zde použil hif'ílový tvar sloves הָנִיחַ vs. הִלִּיחַ – hnát, vést do zajetí vs. nechat někoho kráčet, působit, že jde, které tím opět klade do vzájemného významového vztahu.

Oblast paralelismů v hebrejské poezii (i próze) je velmi široká a rozsah této práce neumožňuje všechny paralelismy třetí kapitoly Pláče konkrétně uvést, zařadit do příslušné kategorie a vysvětlit jejich význam. V exegezi textu bude věnován prostor jen několika nejzajímavějším, nicméně při překladu textu z hebrejského originálu a následné exegezi textu byly přítomné paralelismy zohledněny.

⁵⁹ „Rather we must carefully observe the individual words as well as their relationships at the level of the colon, multi-colon, and entire poem in order to comprehend the range of parallelisms utilized in the Hebrew Bible.“
PETERSON, David L. *Interpreting Hebrew Poetry*, s. 44.

3. Exegeze textu

Třetí kapitola Pláče je často považována za srdce celé biblické knihy. Kromě maximalizace akrostichové formy se v ní soustředí i významové jádro – skromná naděje upřená k Hospodinu. S ohledem na rozsah této práce nelze postihnout a plně vyčerpat všechny významové aspekty textu a použité básnické prostředky. Pozornost bude věnovaná těm nejpodstatnějším a nejzajímavějším.

3.1. Osobní nářek nad neštěstím 1–21

3,1	
BH	אָנִי הַגִּבֹּר רָאָה עֵינֵי בְּשֹׁבֵט עֲבָרָתוֹ:
Vlastní překlad	Já jsem ten muž, kdo viděl utrpení pod žezlem jeho hněvu.

V prvním verši se v ich formě představuje autor třetího zpěvu. Deklaruje, že je člověkem, který byl svědkem neštěstí Jeruzaléma, který jej viděl na vlastní oči. „Samotný text ve skutečnosti podává jen velmi málo informací o mluvčím, což samo o sobě umožňuje spekulace.”⁶⁰ Za slovesem רָאָה – *vidět*⁶¹ lze předpokládat osobní zkušenost, kterou do textu vnášejí některé překlady,⁶² resp. určité poznání (např. sloveso *conocer* ve španělštině). Proběhlé události jsou zde popsány slovem utrpení, neštěstí, bída, pokoření, které Vulgáta doplňuje zájmenem *meam*,⁶³ jež však v hebrejském textu není.

Bídu na lid snesla hůl hněvu. Hůl byla obecným symbolem nadvlády – pastevec má hůl, aby řídil stádo. Hůl v textu tedy neznamená obyčejnou hůl pro oporu při chůzi. Nese v sobě význam žezla, jež drží panovník, který nad zemí kraluje. Je symbolem vlády a moci nad konkrétním národem, což je téma pro židovské dějiny velmi palčivé. Hůl (žezlo) opravňuje majitele panovat i trestat, proto v anglických překladech potkáme často slovo *rod* – prut, rákoska, v přeneseném slova smyslu výprask. Hospodin ji vložil do rukou nepřátel, aby se stali nástrojem jeho hněvu⁶⁴ vůči Siónu a judejským obyvatelům.

⁶⁰ „As a matter of fact, the text itself provides little direct information on the speaker and, as such, speculation abounds.”

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 348.

⁶¹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 149.

⁶² Viz Příloha č. 1 pro srovnání celé třetí kapitoly Pláče ve vybraných překladech.

⁶³ Ego vir videns paupertatem **meam** in virga indignationis eis.

⁶⁴ Srov. Iz 10,5

3,2	
BH	אוֹתִי נְהַג בְּיָלֶךְ הַשֶּׁחַר וְלֹא־אֹרֶר:
Vlastní překlad	Hnal mě a nechal mě jít tmou, a ne světlem.

Ve druhém verši se autor cítí jako „dobytče hnané holí“.⁶⁵ Hebrejské sloveso נהג znamená hnát stádo, ale také vést do zajetí.⁶⁶ Bůh je zde aktivním činitelem, který vede židovský národ do temnoty a babylonského zajetí, nikoli do světla v zaslíbené zemi. Tato dvě slova pravděpodobně narážejí na Gn 1,4, kde Bůh odděluje světlo od tmy.⁶⁷ Světlo je v Genesis zmíněno na prvním místě, temnota na druhém. V našem verši Pláče je však jako první uvedena temnota. Naznačuje to určité obrácení řádu, který jde proti stvoření. Je to důkaz, že se svět vyvoleného národa ocitl vzhůru nohama.

3,3	
BH	אֵף בִּי יָשַׁב נְהַפְךָ יָדוֹ כָּל־הַיּוֹם:
Vlastní překlad	Zcela proti mně obrací, otáčí svou ruku celý den.

Bůh proti lidu smlouvy obrací svoji ruku – judský národ je naprosto zděšen. Intenzita, se kterou Bůh takto koná, je vyjádřena příslovcem אף, které znamená ale, avšak, určitě, jistě.⁶⁸ Pokud ho vztáhneme k příslovcí כָּל (celý) na konci verše, můžeme mu dát i význam zcela, kompletně. Je to nejvyšší možná míra jistoty a plnosti, která nepovoluje žádný prostor pro pochyby, zda se Hospodin opravdu obrací proti svému lidu. „Bůh projevil přísnost své pomsty bez omezení či konce.“⁶⁹ Zároveň naznačuje obrovské zděšení autora, s jak silnou a absolutní razancí Hospodin proti Jeruzalému zasáhl.

3,4	
BH	בָּלָה בְּשָׂרִי וְעוֹרִי שָׁבַר עַצְמוֹתַי:
Vlastní překlad	Strávil moje tělo a obnosil mou kůži, roztříštil mé kosti.

⁶⁵ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, svazek IV, s. 429.

⁶⁶ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. (Samuel Rolles) DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon with an appendix containing the Biblical Aramaic*. 17th printing. Peabody (Mass.): Hendrickson, 2017, s. 624.

⁶⁷ V Gn 1,4 jsou použita stejné hebrejské výrazy pro světlo אור a tmu חֹשֶׁךְ.

⁶⁸ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 17.

⁶⁹ „God manifested the rigor of his vengeance without limit or end.“ CALVIN, John. *Commentary on Jeremiah and Lamentations*, s. 458.

Čtvrtý verš poměrně naturalisticky popisuje naprosto bezútěšný stav básníka. Hebrejské sloveso בלה v pi'elu znamená spotřebovat, zkonsumovat, obnosit,⁷⁰ tedy intenzivní činností učinit věc nefunkční. Autorovo tělo, kůže i kosti jsou slabé, spotřebované, k ničemu,⁷¹ judejský národ je nemocný a nemohoucí podobně jako starý člověk.⁷² V době obléhání Jeruzaléma trpěli obyvatelé města hladomorem. Je možné, že verš slovy o spotřebování masa (svaloviny, těla člověka) reaguje na skutečnost, že lidé výrazně zhubli, když neměli co jíst.⁷³

3,5	
BH	בָּנָה עָלַי וַיִּקְרַךְ רֹאשׁ וַתִּלְאָה:
Vlastní překlad	Oblehl a obehnal mě jedem a vyčerpáním.

V pátém verši autor běduje, že jej nepřítel obklíčil a vystavěl kolem něj zdi – jako kdyby osud básníka a města byly totožné.⁷⁴ שֶׁאֵשׁ je neurčitá jedovatá, hořká rostlina či její plody,⁷⁵ kterou bychom mohli v našem prostředí připodobnit k pelyňku.⁷⁶ V kontextu verše však není důležité, o jakou konkrétní bylinu se jedná. Metaforickou hodnotu zde má jed, který kromě nemožnosti danou plodinu jíst naznačuje neblahý stav myslí obyvatelstva obklíčeného babylonskými vojsky. S tím koresponduje i poslední slovo ve verši תִּלְאָה. Znamená soužení, strasti, těžkosti a vyčerpání⁷⁷ související pravděpodobně s dlouhým obléháním města.

3,6	
BH	בְּמַהְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם:
Vlastní překlad	Přinutil mě usadit se v temnotách jako dávný zeměl.

Znovu se v textu objevují temnoty, kam Hospodin přinutil autora se přesídlit. Temnoty zde lze vnímat i jako plurál intenzity, tedy velkou temnotu, podsvětí, místo, kde přebývají

⁷⁰ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 115.

⁷¹ Srov. Job 30,30 a Iz 38,13

⁷² Vulgáta i Bible krále Jakuba používají spojení *nechal zestárnout*. Podobně překládá verš i Slovo na cestu.

⁷³ Srov. Pláč 1,11, 2,12, 4,4–5

⁷⁴ DEARMAN, J. A. *The Jeremiah/Lamentations*, s. 343

⁷⁵ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 149–150.

⁷⁶ Srov. verš 19

⁷⁷ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 521.

lidé, kteří zemřeli před dávnými věky, legendární še'ol.⁷⁸ „Obraz podsvětí v sobě také nese oddělení od (milované) bytosti.“⁷⁹ Sloveso יָשַׁב znamená usadit se, sedět, sídlit, zůstat, v hofalu pak být usazen či osídlen.⁸⁰ Použitý tvar by mohl naznačovat narážku na přesunutí elity židovského obyvatelstva mimo Judsko. Ze země zaslíbené, která jim patřila, byli vyhnáni a nuceně usídleni v Babylonu – v temnotě nového zajetí podobně jako jejich dávno zemřelí předci pobývali v otroctví egyptském.

3,7	
BH	גָּדַר בְּעַדִּי וְלֹא אֶצְאָה הַקְּבִיד גְּחֹשְׁתִּי:
Vlastní překlad	Zazdíl mě a nemohu vyjít, učinil těžkým můj řetěz.

V následujícím obrazu je básník uvězněn nepřitelem a nemůže ze své těsné cely pryč. Asyřané měli v oblibě zvláštní druh mučení, při kterém zazdili vězně do stísněných prostor, aby rychleji zemřel.⁸¹ Věžňova pouta jsou ukována z bronzového řetězu a nepřítel je činí ještě těžšími, což znesnadňuje jakýkoli pohyb. Verš je možné vnímat metaforicky – nejde jen o možnost hýbat se v uzavřeném prostoru. Jde také o cestu k Bohu, cestu ven z nesmírného utrpení, která se básníkovi uzavřela.⁸² Verš vyjadřuje určitou paralelu (či osobní zkušenost autora) s vězením v cisterně s bahnem v Jer 38,6.⁸³

3,8	
BH	גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֶשְׁוַע שְׁתֵּם תִּפְלְתִי:
Vlastní překlad	I když křičím a volám o pomoc, mé modlitbě je nepřístupný.

Trýzeň zavrženého básníka je strašlivá. Nezbyvá nic jiného než úpěnlivě volat, modlit se. „Křičí a prosí svého žaláříka o pomoc.“⁸⁴ Zdá se však, že je Hospodin jakékoli modlitbě nepřístupný a neslyší ji. Text vyjadřuje naprostou beznaděj – Hospodin přece vždy modlitby svého vyvoleného národa slyší!⁸⁵ Je to prostředí těsné cely z předchozího verše, které působí dojmem, že nepropustí žádnou modlitbu směrem ven. Zároveň to může být

⁷⁸ Srov. Ž 88,6 a Iz 14,9

⁷⁹ „The image of the underworld also implies separation from the (beloved) being.“
RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 359.

⁸⁰ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 69.

⁸¹ HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations. An Introduction and Commentary*. Downers Grove: The Tyndale Press, 1973, s. 228.

⁸² Srov. Job 19,8

⁸³ Srov. Pláč 3,53–54

⁸⁴ „He cries out and appeals to his jailer for help.“

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 362.

⁸⁵ Srov. např. Ž 65,3, 91,15, Iz 65,24

sám Hospodin, kdo se před modlitbou uvězněného uzavírá, sloveso שָׁחַם znamená i uzavřít, zatarasit cestu.⁸⁶

3,9	
BH	גָּדַר דְּרָכַי בְּגִזִּית נְתִיבַתִּי עָוָה:
Vlastní překlad	Zazdil mé cesty otesaným kamenem, rozbořil moje stezky.

Devátý verš používá stejné sloveso גָּדַר – zazdít, které najdeme ve verši sedmém. Tentokrát je zazděna básníkova cesta, pravděpodobné vyjádření celého lidského života. Stejně tak ale mohly být zataraseny i cesty ven z obléhaného Jeruzaléma. „Násilné uvěznění, ve své době odpudivé, se kočovným národům obzvláště přičilo.“⁸⁷ V obou případech skončil směr, kterým se dosud život ubíral, vše je vzhůru nohama, všechny dosavadní stezky jsou rozbořené. Rétorika této části Pláče silně připomíná knihu Job.⁸⁸ Překážka na cestě navíc není ledajaká – je to opracovaný kámen. Vytesaný kamenný kvádr je daleko dokonalejší, pevnější, stabilnější, než by bylo neopracované kamení různého tvaru jednoduše navršené na sobě. Vypadá to, že je zataras básníkovy životní cesty nerozbořitelný.

3,10	
BH	דָּב אֲרַב הוּא לִי אֲרִיָּה אֲרִי בְּמִסְתָּרַיִם:
Vlastní překlad	Je medvědem, co na mě číhá, lvem v úkrytu.

V následujícím trojverší je Hospodin vyjádřen jako nekompromisní a hostilní bytost, což dosvědčuje, jak silnou bázeň tehdejší židovský lid před Bohem měl. Desátý verš přirovnává Hospodina k nebezpečným zvířatům, která zákeřně číhají na svoji kořist, aby ji mohla ulovit, jakmile nastane vhodný okamžik. Pláč není jediným místem v Bibli, kde je Boží trest vyjádřen jako napadení divokými zvířaty.⁸⁹

3,11	
BH	דְּרָכַי סוּרַר וַיִּפְשְׁחֵנִי שְׁמָם:
Vlastní překlad	Odklonil mé cesty a rozsápal mě, odložil mě zpuštělého.

⁸⁶ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 162.

⁸⁷ „Forcible confinement, distasteful at the best of times, was particularly abhorrent to nomadic peoples.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 228.

⁸⁸ Srov. např. Job 3,23

⁸⁹ Srov. Am 5,19, Oz 13,7–8

„Lid se natolik odcizil Bohu, že se ocitl v chaosu vlastních cest.“⁹⁰ Na nich Bůh jako lité šelma rozsápal na kusy svoji kořist, aby ji pak odložil a nechal napospas, opuštěnou, bezmocnou a zcela poraženou. Jedná se opět o metaforický obraz, jenž odpovídá rozdělení judejského lidu nepřátelskými národy, který se takto stává bezbranným. Básník se ocitl v situaci, kdy je osamělý, ztracený, a necítí naději na vysvobození.

3,12	
BH	דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ וַיִּצְיִבְנִי כַמְטָרָא לַחִץ:
Vlastní překlad	Napjal svůj luk a stanovil mě terčem pro šíp.

Další metafora přirovnává Hospodina k obratnému lučištníkovi, který si ze zlomeného a zoufalého člověka udělal terč pro svůj šíp. Stejnou stížnost najdeme v knize Job.⁹¹ Vyjadřuje absolutní bezmoc člověka vystaveného hněvu Hospodina, jako kdyby předchozí metafory pořád nedostačovaly a plně nevysvětlovaly básníkovu utrpení.

3,13	
BH	הִבִּיא בְּכַלְיוֹתַי בְּנִי אֶשְׁפָּתוֹ:
Vlastní překlad	Do mého ledví nechal zabodnout obsah svého toulce.

Třináctý verš navazuje metaforou na verš předchozí. Šípy z Hospodinova toulce cílí na tělo trpícího. Hebrejský výraz *הִלְבֵּי* znamená ledvina.⁹² Zvířecí i lidské ledviny byly považovány za orgány, v nichž je přítomen život,⁹³ a přisuzovaly se jim emoce jako radost nebo smutek.⁹⁴ Proto některé překlady uvádějí ledví,⁹⁵ srdce či slabiny. Španělský překlad použil výraz *entrañas* – vnitřnosti, jádro, podstata, nitro, srdce. „Pokud dnes chápeme srdce jako místo všech lidských emocí, pak ledviny fungovaly podobným způsobem ve světě Starého zákona.“⁹⁶ Hospodin tedy nezasahuje šípem konkrétní orgán člověka, ale celou jeho podstatu, bez které nelze žít.⁹⁷

⁹⁰ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 429.

⁹¹ Job 16,12

⁹² BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 480.

⁹³ Srov. Ž 139,13

⁹⁴ HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 228–229.

⁹⁵ Ledví je knižní výraz pro vnitřnosti, útroby.

⁹⁶ „If the heart is to be understood today as the seat of every kind of human emotion, the kidneys functioned in a similar fashion in the world of the Old Testament.“

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 369.

⁹⁷ Srov. Job 16,13

3,14	
BH	הִיְתִי שֶׁחָק לְכָל־עַמִּי נִגְיַנְתָּם כָּל־הַיָּמִים:
Vlastní překlad	Stal jsem se terčem výsměchu pro celý svůj lid, jejich posměšným popěvkem po celý den.

Básník není jen terčem pro šíp, ale i cílem posměchu svého lidu. Tento obraz je velmi blízký Žalmům,⁹⁸ knize Job⁹⁹ a Jeremiášovi¹⁰⁰. Vysmíváný jedinec by byl takto vyloučen ze společenství, byl by stigmatizován, stál by na okraji společnosti. Podobné pocity lze přiřknout i celému Jeruzalému. Jako dobyté a zničené město bylo cílem posměchu pro tehdejší Blízký východ. „Každý, kdo se podíval na Jeruzalém, by se právem mohl vysmívat při takové ostudné podívané.”¹⁰¹

3,15	
BH	הַשְּׁבִיעַנִי בְּמִרְוֵרִים הַרְוֵנִי לַעֲנָה:
Vlastní překlad	Nasytil mě hořkými bylinami, pít mi dal pelyněk.

V patnáctém verši představuje autor nářku Hospodina jako špatného hostitele, jenž ho sytí i napájí v rozporu s obvyklým pohostinstvím tehdejší doby.¹⁰² Sytí ho hořkým jídlem či bylinami a za nápoj mu dává pelyněk. „Toto slovo může mít symbolický význam ‚hořkých věcí‘, protože Job 9,18 používá velmi podobnou frázi stejným způsobem.”¹⁰³

3,16	
BH	וַיִּגְרַס בְּחֶצֶץ שְׁנֵי הַכְּפִישָׁנִי בְּאַפְרָ:
Vlastní překlad	Rozdrtil mé zuby o štěrku, zatlačil mě do popela.

Za pokrm dostal básník štěrku, čímž mu Hospodin rozdrtil zuby. Štěrka se mohl nacházet v nekvalitním chlebu, který byl zajatcům dáván. Byla to ale i určitá dobová forma trestu,¹⁰⁴ což dokazují případy značně poškozených zubů u egyptských mumií. „V případě Judska byly zuby polámané a obroušené, protože Bůh dal svému národu

⁹⁸ Srov. Ž 22,8, 35,21, 69,12–13

⁹⁹ Srov. Job 30,9

¹⁰⁰ Srov. Jer 20,7

¹⁰¹ „Anyone looking on Jerusalem might justly deride such a disgraceful spectacle.”

CALVIN, John. *Commentary on Jeremiah and Lamentations*, s. 472.

¹⁰² Srov. Ž 23,1–2

¹⁰³ „This word may have the symbolic meaning ‚bitter things‘ since Job 9,18 uses a very similar phrase in this manner.”

GARRET, Duane a Paul R. HOUSE. *Word biblical commentary*, s.412.

¹⁰⁴ Srov. Ex 32,20

k jídlu kamení jako trest za uctívání podobizen Baala.¹⁰⁵ Hebrejské sloveso כפפ překládá Vulgáta i Septuaginta jako nakrmit, pravděpodobně v souvislosti s první částí verše a veršem patnáctým. Hi'íl slovesa כפפ nicméně znamená přitisknout dolů, přikrčit, přitlačit.¹⁰⁶ Namísto pohostinné nabídky, aby si host umyl nohy od prachu,¹⁰⁷ Hospodin básníka zatlačí do popela, aby jej co nejvíce ponižil.

3,17	
BH	ותזנח משלום נפשי גשיתי טובה:
Vlastní překlad	Moje duše zapudila pokoj, zapomněl jsem, co je štěstí.

Po relativně dlouhých stížnostech na hněv Hospodinův i nepřátel shrnuje básník v sedmnáctém verši svůj stav do krátkého konstatování: jeho duše již nezná mír, sama pokoj ze svého uvažování vyňala. Neexistuje nic dobrého, na co by si básník pamatoval, všechna naděje vymizela. Jeruzalém se ocitl na naprostém dně. Namísto pečujícího pastýře, který duši obnovuje, byl Hospodin příčinou hlubokého zpustnutí a hořkosti. Utrpení, která na město seslal, byla tak silná a ničivá, že jej básník nemohl dostat ze svých myšlenek pryč, takže nakonec pohltilo jeho veškeré pocity štěstí.

3,18	
BH	ואמר אבד נצחתי ותוחלתי מינה:
Vlastní překlad	Řekl jsem si: Pryč je moje sláva i naděje v Hospodina.

Osmnáctý verš je v různých překladech překládán různě. Hebrejský výraz נצח znamená lesk, slávu, věhlas, výdrž, odolnost, trvání, věčnost.¹⁰⁸ Anglický překlad krále Jakuba jej překládá jako *strength* – síla, španělský jako *apoyo* – opora, podpora. České překlady verš překládají často tak, že je pryč celý život, celé básníkově žití. Výraz נצח souvisí s věhlasem, slávou, silou, odolností Izraele.¹⁰⁹ Jsou to vlastnosti, které všechny bez rozdílu měly svůj zdroj v těsném vztahu Hospodina k vyvolenému národu. Jen Hospodin byl zdrojem slávy a síly celého svého lidu. Nezmizela jen síla nebo sláva, zhynulo vše, co činilo národ vyvoleným. Sláva, lesk, síla, odolnost – všechno je definitivně pryč.

¹⁰⁵ „In the case of Judah, however, the teeth have become broken and ground down because God has given his people stones to eat as punishment for venerating the images of Baal.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 229.

¹⁰⁶ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 75.

¹⁰⁷ Srov. Gn 18,4

¹⁰⁸ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 664.

¹⁰⁹ Srov. 1 Sam 15,29

Judejský lid ztratil víru i naději ve svého Boha a cítí se zcela opuštěn. Nejedná se přitom o impulzivní výkřik učiněný pod tlakem prožívané situace. Jde o kompletní selhání básnickovy víry. „Chce mít naději, ale už to není možné.“¹¹⁰

3,19	
BH	זָכַר-עֲנָנִי וּמְרוֹדֵי לַעֲנָה וְרֹאשׁ:
Vlastní překlad	Vzpomeň si na moje utrpení a bloudění, na pelyněk a jed.

Nárek ovšem nečekaně mění svoji rétoriku a stává se z něj dialog s Bohem. Básník jej žádá, aby si vzpomněl na dřívější dobu, snad čtyřicetileté putování pouští, na nějž by poukazovalo slovo מְרוֹד – bezdomovectví, potulování.¹¹¹ Básník vyzdvihuje určitou paralelu s minulostí, kdy židovský národ prožíval obdobně složité chvíle. Používá přitom tři výrazy z předchozích veršů, kterými popisoval své současné trápení: עֲנָי – utrpení v prvním, לַעֲנָה – pelyněk v patnáctém a רֹאשׁ – jedovatou bylinu v pátém verši. „Prosba, aby se Bůh ‚rozpomenu‘, tj. před oči si postavil minulé trápení, je zápasem o Boží milosrdenství.“¹¹²

3,20	
BH	זָכוֹר תִּזְכֹּר ותשיח ותשוּחַ עָלַי נַפְשִׁי:
Vlastní překlad	Stále vzpomíná má duše a hrouť se a propadá se ve mně.

Dvacátý verš je úzce spjat s veršem předchozím. Člověku, který vzpomíná na své neštěstí v minulosti, je úzko – jeho duše klesá na dno, padá pod tíhou zoufalství. Avšak Bůh, když se rozpomene na lidské útrapy, je pro člověka zdrojem milosrdenství. Na tento odlišný přístup básník poukazuje ve chvíli, kdy své vzpomínky předkládá Bohu. Hospodin není jen zdrojem soudu a tresu. Je také pramenem vysvobození.

3,21	
BH	זֶאת אֶשֶׁב אֶל-לִבִּי עַל-כֵּן אוֹחִיל:
Vlastní překlad	Toto si беру k srdci, a proto mám naději.

¹¹⁰ „He wants to have hope but it is no longer possible.“

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 379.

¹¹¹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 151.

¹¹² BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 430.

Poslední verš akrostichové trojice začínající písmenem ט shrnuje poselství celé strofy. Básník si uvědomuje, že ve svém absolutním zoufalství chce nalézt naději. Bůh je přeci dostatečně mocný, aby dokázal svůj lid zachránit i v té nejhorší situaci. Hebrejské sloveso לְהַיָּתֵר znamená čekat s nadějí, očekávat, doufat.¹¹³ „To znamená, že rezignace, kterou vidíme i na jiných místech v Pláči, je mírněna uvědoměním si, že Bůh, který zasáhl Jeruzalém i básníka, je tentýž, který může zvrátit hanbu veřejného soudu a ponížení.”¹¹⁴

3.2. Boží milosrdenství a výzva k obnově 22–42

3,22	
BH	$\text{כִּי לֹא־תִמְנוּ כִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמֵיֶיךָ:$
Vlastní překlad	Je to milosrdenství Hospodina, že jsme neskonali, protože jeho slitování neskončilo.

Zatímco ve verších 1–18 je Bůh vykreslen jako špatný pastýř svého lidu, který jej s pomocí nepřátel přivedl do neštěstí a útrap, verš 22 mění pohled na věc. Básník se sice cítí zlomen a zničen, ale vykřesává ze sebe poslední jiskřičky víry.¹¹⁵

Verš uvádí výraz milosrdenství Hospodinovo – רַחֲמֵי יְהוָה . Láska Boží nenechala vyvolený národ zcela skonat, i když lid míří do exilu. רַחֲמֵי není jen milosrdenstvím, je bezpodmínečnou láskou, laskavostí, loajalitou, oddaností,¹¹⁶ především pak v souvislosti se smlouvou a Hospodinem. Podstatu výrazu רַחֲמֵי vykresluje velmi dobře Oz 6,6 – Bůh chce milosrdenství, nikoli obět'. Obětování zvířat je předpisem lidského zákona, kdežto רַחֲמֵי je aktem náklonnosti, která nepramení z povinnosti, nýbrž tryská přímo ze srdce.

Milosrdenství na konci verše doplňuje výraz יִחַיֶּיךָ – slitování,¹¹⁷ sklonění Hospodina k člověku, jenž trpí. Básníkova rodící se naděje má kořeny v minulosti, kdy Bůh na svůj národ nezanevřel a prokázal mu milosrdenství i slitování v těžkých chvílích i okamžicích hříchu a modloslužby.¹¹⁸

¹¹³ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 64.

¹¹⁴ „This means that the resignation seen elsewhere in Lamentations is tempered by the realization that God, who has struck both Jerusalem and the poet, is the same One who can overturn the shame of public judgment and humiliation.”

DEARMAN, J. A. *The Jeremiah/Lamentations*, s. 344.

¹¹⁵ Srov. Job 13,15

¹¹⁶ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 55.

¹¹⁷ Ibid, s. 153.

¹¹⁸ Srov. Ex 32–34

3,23	
BH	קָדְשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֶמְוִנָתְךָ:
Vlastní překlad	Je čerstvé <i>každé</i> ráno, je velká tvoje věrnost.

Následující verš rozvíjí verš předchozí. Přídavné jméno čerstvý je zde v množném čísle mužského rodu. Musí se tedy vztahovat k substantivu v množném čísle mužského rodu v předchozím verši – k milosrdenství a slitování. Boží milosrdenství a slitování se obnovuje každé ráno. Poukazuje to na situace, kdy Bůh na určitou dobu schová svoji tvář, aby se s námi posléze opět smířil.¹¹⁹ Je otázkou, zda toto vnímání do velké míry ovlivněné novozákonními událostmi, mohl judejský lid plně chápat.

Věrnost Hospodina básník popisuje jako velkou, neskonalou, obrovskou. Nelze ji spočítat nebo omezit. Milosrdenství, slitování a věrnost jsou výrazy, jimiž Bůh popisuje sám sebe v Ex 34,6–7 poté, co promíjí Izraeli modloslužbu ke zlatému teleti a nařizuje Mojžíšovi, aby vytesal nové kamenné desky. Hřích pod horou Sinaj a zničení Jeruzaléma se zde dostává do určité paralely, která pomáhá chápat hloubku i aktualizaci Hospodinových slibů Izraeli.

3,24	
BH	קָלְקִי יְהוָה אֶמְרָה נַפְשִׁי עַל־כֵּן אֶחֱיִל לִי:
Vlastní překlad	Mým podílem <i>je</i> Hospodin, říká moje duše, proto v něj doufám.

Básník vyznává, že Hospodin je jeho podílem. Odkazuje na rozdělení zaslíbené země mezi jedenáct kmenů Izraele.¹²⁰ Kněžský kmen Lévi žádná území nedostal, protože jeho podílem byl Hospodin.¹²¹ Vyznání *mým podílem je Hospodin* se časem ustálilo, což dokládají některé žalmy.¹²² „Hospodin je jako země, z které a na které žijeme. Dovedeme pochopit, co toto vyznání znamenalo v ústech lidí vyhnaných ze země a o vše oloupených.“¹²³ Člověk, jehož podílem je Hospodin, v něj pevně doufá a nehledá své štěstí ani jistoty mimo něj. Básník navíc mohl již v tomto verši jemně směřovat k odpoutání náboženské identity od judského území a přenesení kultu do nových exilových podmínek.

¹¹⁹ Srov. Ž 30,6

¹²⁰ Srov. Joz 13–21

¹²¹ Srov. Nm 18,20

¹²² Srov. Ž 16,5, 73,26, 119,57

¹²³ BÍČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 431.

3,25	
BH	טוב יהוה לקנו לנפש תדרשנו:
Vlastní překlad	<i>Je dobrý Hospodin k tomu, kdo na něj čeká, k duši, jež ho hledá.</i>

Tón výpovědi se mění a naznačuje, že se básník obrací od individuálního nářku k celému společenství, aby jej napomenul a poskytl mu útěchu a povzbuzení. Milosrdenství a slitování z předchozích veršů nelze oddělit od Boží přízně, od Hospodinovy dobroty. „Jahve je zosobněním všeho dobra; je Dobro samo a jako takové je zdrojem všech dobrých věcí, se kterými se lidé setkávají.“¹²⁴ Dobro je určeno všem, kteří na Boha čekají a pevně v něj doufají. Druhá část verše doplňuje, co přesně znamená v Boha doufat a mít v něj naději. Musí to být duše, která Boha hledá – člověk musí po Hospodinu dychtit celým svým srdcem.

3,26	
BH	טוב ויחיל ודומם לתשועת יהוה:
Vlastní překlad	<i>Je dobré doufat mlčky v Hospodinovu záchranu.</i>

Čekání na Boží pomoc je ve Starém zákoně popsáno na několika místech.¹²⁵ V zemích Orientu obecně bylo zvykem v okamžicích neštěstí hlasitě naříkat. Básník zde však vyzývá, aby lid v záchranu od Hospodina doufal *mlčky*. „Taková tichost není ani rezignace ani tupá odevzdanost, ale postoj člověka, který se sklonil před Boží soud a přece vztahuje ruce po Boží pomoci.“¹²⁶ Ve verši ale nejde jen o způsob prožívání chvil, kdy čekáme na záchranu. Pokorným a tichým čekáním dává člověk najevo, že od Hospodina nevyžaduje, aby se mu okamžitě a pořád zjevoval, ale naopak doufá ve věci, které zůstávají v tichosti skryté.¹²⁷ Jedná se také o výzvu k trpělivosti.¹²⁸

3,27	
BH	טוב לגבר כִּי־ישא על בנעוריו:
Vlastní překlad	<i>Je dobré pro muže, když nese jho ve svém mládí.</i>

¹²⁴ „YHWH is the personification of all good; he is Goodness itself, and as such the source of all the good things which people encounter.“

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 392.

¹²⁵ Srov. Ž 37,9, Oz 12,7, Sof 3,8

¹²⁶ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 431.

¹²⁷ Srov. Řím 24–25

¹²⁸ Srov. Žid 10,36

Tento verš napomíná nejspíš mladé muže, kterým se mohlo protivit nést trest za viny svých otců.¹²⁹ Stejně tak ale jho může být obyčejný úděl trpícího člověka. Svou rétorikou verš připomíná knihu Přísloví. Básník vysvětluje, že je dobré, pokud si muži nesou svá břemena již v mládí. Mladý člověk má více síly než starší, žije bez omezení a potřebuje získat disciplínu a řád. Je tedy vhodnější, aby poznal těžkosti života právě v této době než později, kdy bude slabší a více ukázněný. Jho totiž není jen břímě trestu od Hospodina, ale také prostředkem Boží výchovy.

3,28	
BH	יָשַׁב בְּדָד וַיִּדַּם כִּי נָטַל עָלָיו:
Vlastní překlad	Ať sedí sám a mlčí, když jej na něj naložil.

Člověk, na kterého Bůh jho uvalil, by měl své břímě nést mlčky a o samotě. Básník nabádá, aby se mladí podřídili Boží autoritě a trpělivě snášeli jeho výchovu, aniž by proti ní hlasitě protestovali, či se jí naopak nahlas chlubili před ostatními. Pravá pokora před Bohem tkví ve slovech *sám a mlčky*. I ve chvílích, kdy s člověkem není nikdo blízký, kdo by mu pomohl břímě nést, je potřeba přijmout Boží vůli, prokázat trpělivost i důvěru v Boží úsudek a čekat, než bude jeho břímě Hospodinem odňato.

3,29	
BH	?תן בְּעַפְרָ פִּיהוּ אוֹלֵי יֵשׁ תַּקְוָה:
Vlastní překlad	Ať dá svá ústa do prachu, snad existuje naděje.

Verš navazuje na předchozí a v mudroslovném stylu nabádá k ještě větší pokoře a podvolení se Boží vůli, než kterou člověk vyazuje, když se usadí se svým trápením do ticha a samoty. „Umístění úst do prachu byl typický orientální způsob, jak vyjádřit nebo si vynutit naprosté podrobení.“¹³⁰ Vyjadřuje tedy absolutní odevzdání se Bohu.

Člověk, který položí svá ústa do prachu země, nemůže mluvit, nemůže reptat vůči Hospodinu. Hebrejský výraz אוֹלֵי v druhé části verše znamená snad, možná.¹³¹ Nejedná se však o pochybnost, nýbrž o vytrvalost a trpělivost. Člověk zkoušený těžkým

¹²⁹ Srov. Ezd 18,2

¹³⁰ „Placing the mouth in the dust was a typically oriental way of expressing or exacting complete submission.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 230.

¹³¹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 15.

zoufalstvím se s pokorou odevzdá Bohu, respektuje zkoušky, ve kterých se ocitl, a trpělivě čeká, až se objeví naděje.

3,30	
BH	תָּן לְמַפְהוֹ לְחַיִּי יִשְׁבַּע בְּחַרְפָּה:
Vlastní překlad	Ať nastaví tvář tomu, kdo ho bije, ať se nasytí potupou.

Judejští se ocitli v roli potupně bitého, poníženého zajatce.¹³² Básník vybízí, aby nastavili svému nepříteli tvář a ukázali mu, že jsou smířeni se svou porážkou – aby se národ podřídil Boží vůli.¹³³ Postoj, při kterém trpící nastavuje druhou tvář, přijímá ponížení a potupu bez jakékoli pomsty a odplaty, ilustroval Ježíš, když byl zatčen a předveden před velekněze.¹³⁴

3,31	
BH	כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אָדָנָי:
Vlastní překlad	Protože Pán nezavrhne navěky.

Po výzvách k tichosti, pokoře a sklonění se před Bohem vyzývá básník k trpělivosti. Třicátý první verš otevírá trojverší, jež je v každém verši uvedeno spojkou כִּי – neboť, protože, vždyť.¹³⁵ Básník s její pomocí zdůvodňuje, proč a jakým způsobem spolu souvisí lidská trpělivost a naděje v Hospodina,¹³⁶ kterou popisují verše 22–25. „Věřící nesou jho s mírnou a klidnou myslí, protože věří, že Bůh k nim bude nakonec příznivý.”¹³⁷

3,32	
BH	כִּי אִם־הוֹגֵה וְרַחֵם כָּרַב חֲסֹדוֹ תִסְדָּרוּ:
Vlastní překlad	Neboť jestliže sklíčil, pak se slitovává podle svého nesmírného milosrdenství.

Verš znovu upomíná na výchovný aspekt trápení. Bůh může sužovat jedince či národ různými trýzněmi, ale také se vždy slituje.¹³⁸ Hospodinova milost člověka obnovuje.¹³⁹

¹³² Srov. Job 16,10

¹³³ Srov. Iz 50,6

¹³⁴ Srov. Mt 26,67, Lk 22,64, Jan 18,22

¹³⁵ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 72.

¹³⁶ Srov. Řím 15,4

¹³⁷ „The faithful bear the yoke with meek and calm minds, because they believe that God will at length be propitious to them.”

CALVIN, John. *Commentary on Jeremiah and Lamentations*, s. 499.

¹³⁸ Srov. Ž 89,33–34

¹³⁹ Srov. Ž 23,3

V trápení, jakkoli je dlouhé a hluboké, vždy koexistuje naděje, kterou je potřeba vnímat a neztratit. Je to naděje na Boží milosrdenství, které na rozdíl od zavržení a trestu nemá konce. „Bůh v minulosti odpouštěl tak často, že se zdá nemožné, že by jeho milost mohla kdy být vyčerpána.“¹⁴⁰

3,33	
BH	כִּי לֹא עָנָה מְלִבּוֹ וַיַּגֵּה בְּגִירָאִישׁ:
Vlastní překlad	Protože netrápí a nesužuje syny člověka <i>jen</i> ze své libosti.

Verš vytváří velmi naléhavý kontrast k prvnímu verši, v němž básník deklaruje, že byl svědkem utrpení způsobeného Božím hněvem. Boží hněv a jeho vláda nad lidmi ovšem nevyvěrá z Božího srdce – מְלִבּוֹ,¹⁴¹ z Hospodinovy libovůle či rozmaru. Otec netrestá své syny ochotně a rád, ale dopouští trápení člověka jako součást stvoření, nedílnou složku duchovního rozvoje a výchovy člověka.¹⁴²

Starozákonní doba dávala do přímých souvislostí utrpení člověka a lidské hříchy, i když ne vždy zcela jednoznačně.¹⁴³ Optikou Nového zákona a pozdějšího vývoje teologie můžeme dodat, že zatímco Hospodina lze vnímat jako příčinu soužení pouze v prvotním smyslu, kdy bez stvoření by utrpení nemohlo existovat, neštěstí v životě člověka pak bývá často výsledkem celé řady příčin a důsledků, na kterých má lidstvo svůj významný a aktivní podíl. Dnešní člověk mnohdy vnímá utrpení ve světě jako důkaz neexistence Boha či jako cosi, co je s ohledem na existenci Boha rozporuplné, ambivalentní. „Toto napětí mezi žitou zkušeností a normativní vírou je evidentní každému, kdo je upřímný.“¹⁴⁴

3,34–36	
BH	לְדַכּא תַחַת רַגְלֵיוּ כָּל אֲסִירֵי אֶרֶץ: לְהַטּוֹת מִשְׁפַּט־גֹּבֵר נֶגֶד פָּנָי עַל־יוֹן: לְעֵנֹת אָדָם בְּרִיבּוֹ אֲדַגֵּי לֹא רָאָה:
Vlastní překlad	Rozdrtit pod nohama všechny vězně <i>ze</i> země, poslapat právo muže před tváří Nejvyššího, podvádět člověka v jeho sporu, <i>což to</i> nevidí Pán?

¹⁴⁰ „God has forgiven so often in the past that it seems impossible that his kindness could ever be exhausted.“

GARRET, Duane a Paul R. HOUSE. *Word biblical commentary*, s.417.

¹⁴¹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 78.

¹⁴² Srov. Žid 12,6

¹⁴³ Srov. kniha Job

¹⁴⁴ „This tension between lived experience and normative faith is evident to anyone who is honest.“
BRACKE, John M. *Jeremiah 30–25 and Lamentations*, s. 220.

Následující strofu charakterizují hebrejské infinitivy, které začínají každý jednotlivý verš a vztahují se k lidským zákonům – rozdrtit, pošlapat, podvádět. Verše nelze vykládat samostatně, protože tvoří jednolitý významový celek. Boží spravedlnost je v nich přirovnávána k obecně platnému právu ve společnosti a s ní spojené důstojnosti člověka. Změna označení Hospodina na Pán připomíná, že nad panovníkem Babylonské říše existuje ještě jiný, vyšší vykonavatel spravedlnosti.

Sloveso כָּדַד z prvního verše znamená zadupat, rozdrtit, zničit, zdeptat, ale také mučit někoho.¹⁴⁵ Používá se zejména v poetických textech. V píeelu se vyskytuje hned několikrát v knize Job.¹⁴⁶ Jde o akt přehnané nespravedlnosti a násilí vůči člověku, které vede ke zničení jeho důstojnosti a života. Podobá se mučení judejských vězňů, které zajali Babyloňané při dobytí Jeruzaléma. Koho ale básník považuje za zajatce ze země – יִרְדְּוּ אֶת־אֶרֶץ? Může jít skutečně o muže vězněné Babyloňany v Jeruzalémě. Zároveň však „šíře významu, kterou tento výraz implikuje, může představovat výstižný poetický popis lidstva jako celku.“¹⁴⁷ Hospodin ovšem vězni nepohrdá,¹⁴⁸ vidí je a osvobozuje je.¹⁴⁹ Stejně tak neschvaluje, pokud člověk překrucuje spravedlnost proti druhým nebo se jiného člověka snaží podvést, když za svá práva bojuje. Proto se básník na konci trojverší táže spíše řečnický: copak to Pán nevidí? Poukazuje tím na skutečnost, že Bůh je stále přítomen a veškerou nespravedlnost světa intenzivně vnímá.

Z hebrejského textu ovšem není zřejmé, zda se jedná o otázku. Větu je možné přeložit i jako pouhé konstatování. Anglický překlad krále Jakuba zde používá výraz *approveth not*, tedy že Bůh dané věci neschvaluje. Hebrejské sloveso רָאָה však znamená spíše vidět, poznat, mít zkušenost,¹⁵⁰ než schvalovat. Konstatování, že Bůh nespravedlnost na zemi nevidí, tedy ignoruje, by s ohledem na kontext předchozích i následujících strof bylo nutné chápat jen jako proklamaci někoho, kdo se účastní – byť jen interního – dialogu s básníkem a nepovažuje perspektivu naděje na Boží spravedlnost za příliš přesvědčující.¹⁵¹

¹⁴⁵ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 194.

¹⁴⁶ Srov. Job 4,19, 6,9, 19,2, 22,9

¹⁴⁷ „...the breadth of meaning implied by the expression would constitute an apt poetic description of mankind as a whole.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 231.

¹⁴⁸ Srov. Ž 69,34

¹⁴⁹ Srov. Ž 146,7, Iz 42,7

¹⁵⁰ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 906.

¹⁵¹ BRACKE, John M. *Jeremiah 30–25 and Lamentations*, s. 221.

3,37	
BH	מִי יָהּ אָמַר וַתְּהִי אֲדָנִי לֹא צָנָה:
Vlastní překlad	Kdo řekl a stalo se? Což to nepřikázal Pán?

Bůh je nejvyšším soudcem všeho, co se děje lidem. Nic se neděje bez jeho vědomí. Proto se básník ptá, který člověk může kdy mluvit a konat, aniž by se jednalo o Boží vůli.¹⁵² Nejde tedy o to, že by Hospodin nespravedlnost neviděl. Vidí ji, dokonce ji jistým způsobem přikazuje.¹⁵³ Dobyť Jeruzaléma v roce 587/586 př. n. l. a následné babylonské vyhnanství muselo silně otrástit vírou Izraele v Boží svrchovanost. Pochyby a námitky, zda Hospodin skutečně vnímá zlo ve světě, byly logické a nejsou neznámé ani modernímu člověku.

3,38	
BH	מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הַרְעוּת וְהַטּוֹב:
Vlastní překlad	Nevychází z úst Nejvyššího zlé i dobré?

Bůh byl přítomen všem hrůzám, které se Jeruzalému staly. I ony vzešly z jeho úst – z jeho příkazu, od Boha přichází vše dobré i zlé.¹⁵⁴ „Nelze-li zlé události připisovat účinku jiné moci, pak slouží Božím plánům a záměrům a nikdy se mu nevymknou z ruky. Toto vědomí nás naplňuje pokojem.“¹⁵⁵ Člověk by měl zlo trpělivě snášet a věřit, že jej Bůh nakonec promění v dobro.

3,39	
BH	מִהֲיִתְאוּנוֹ אָדָם חַי גָּבֵר עַל־חַטָּאוֹתָיו:
Vlastní překlad	Jak by si <i>mohl</i> živý člověk, muž, stěžovat na své hříchy?

Lidský hřích je příčinou utrpení člověka. „Vnitřní paralelismus mezi אָדָם a גָּבֵר v tomto verši jasně ukazuje, že zde nemáme co do činění se skepticismem, ale se vzpurností věřících.“¹⁵⁶ Člověk často nad svým neštěstím běduje, ale méně často si chce uvědomit, že na něm má svůj vlastní podíl. K reflexi a identifikaci vlastních hříchů jako možného

¹⁵² Srov. proces stvoření v Gn 1

¹⁵³ Srov. Am 3,6, Job 1,6–12

¹⁵⁴ Srov. Iz 45,7 nebo Jer 32,42

¹⁵⁵ BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 432.

¹⁵⁶ „The internal parallelism between אָדָם and גָּבֵר in this bicolon makes it clear that we are not dealing with scepticism here but with the recalcitrance of the faithful.“

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 423.

podílu na neštěstí, které postihlo Jeruzalém, docházelo až později, nikoli bezprostředně v roce 586/587, což poukazuje na možnou dobu vzniku či redakce textu.

Boží přítomnost ve světě a ve všech událostech značí nesmírnou naději, že nás Otec vede a vychovává, že je centrem všeho. V této souvislosti není nezajímavé, že se myšlenka Boha jako centra událostí objevuje právě uprostřed třetí kapitoly. Je začátkem výzvy k pokání, která následuje.

3,40	
BH	נְהַפְשֵׁה דְרַבְּנֵינוּ וְנִתְקַרְרָה וְנִשְׁוֹבָה עַד־יְהוָה:
Vlastní překlad	Prohledejme a prozkoumejme své cesty, vraťme se k Hospodinu.

Se čtyřicátým veršem přechází básník do množného čísla, slovesa jsou ve tvaru kohortativu – vybídky v první osobě plurálu. „To značí, že je básníková zkušenost spjata se zkušeností jeho společenství. Před Bohem se stávají jedním.”¹⁵⁷ Básníkuv verš tak navozuje atmosféru, která směřuje k liturgickému využití textu, a vybízí k přehodnocení stávajících cest. Hebrejský výraz pro cestu דָרַךְ znamená zároveň způsob, mrav či obyčej.¹⁵⁸ Židovský národ by měl tedy hluboce prozkoumat svůj stávající způsob fungování, přehodnotit jej a v pokání se obrátit zpět k Hospodinu.

3,41	
BH	נִשָּׂא לְבַבְנוּ אֶל־כַּפְּיִם אֶל־אֵל בְּשָׁמַיִם:
Vlastní překlad	Pozvedněme své srdce, nikoli dlaně, k Bohu na nebesích.

Zvedání rukou nebo dlaní k Bohu je gesto, které bývá dodnes součástí náboženských obřadů. Pokud za ním nestojí upřímná touha potkat se s Bohem, jedná se o gesto zcela vyprázdněné a zbytečné. Taková modlitba nemůže být pravým pokáním, je pokrytecká.¹⁵⁹ Skutečným přístupem k Bohu je otevřené srdce.¹⁶⁰ Ve verši se objevuje třikrát אֵל. Nejprve ve spojení s dlaněmi, kde ho většina překladů překládá jako spojku a/i nebo předložku s. Nelze vyloučit, že v masoretickém textu došlo k chybnému vyznačení vokalizace pod prvním א. Namísto sekvence אֵל, אֵל a אֵל by mohla přicházet v úvahu sekvence אֵל, אֵל a אֵל, kde by אֵל vyjadřovalo jasnou zápornku. Verš by pak bylo možné přeložit jako:

¹⁵⁷ „This indicates that the poet’s experience is linked with that of his community. They become one before God.”

DEARMAN, J. A. *The Jeremiah/Lamentations*, s. 344.

¹⁵⁸ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 40.

¹⁵⁹ Srov. Iz 29,13

¹⁶⁰ Srov. Jl 2,13

Pozvedněme své srdce, nikoli dlaně, k Bohu na nebesích. Dávalo to by to větší smysl a lépe zapadalo do kontextu celé strofy.¹⁶¹ Tímto způsobem přeložil hebrejský text Serafín de Ausejo do španělštiny a blíží se mu i moderní české překlady Bible 21 a Slovo na cestu.

3,42	
BH	נָהַנּוּ כְּשֹׁעֲבֵנוּ וּמְרִינֵנוּ אֶתְּהָ לֹא סָלְחָתָּ:
Vlastní překlad	My jsme byli nevěrní a neposlušní a ty jsi neodpustil.

Čtyřicátý druhý verš uzavírá strofu, v níž verše začínají písmenem נ – nun. Výslovným použitím zájmen הננו a אתה zdůrazňuje protiklad mezi *my* a *ty*, mezi neposlušným národem a jeho Bohem. Verš je zároveň určitým tematickým předělem a spojníkem s následující pětící strof, které popisují důsledky hříchů Izraele. Básník jménem celého národa přiznává pochybení. Izrael byl Hospodinu nevěrný, bouřil se proti němu. A Bůh se rozhodl neodpustit. Více než o výčítku vůči Hospodinu jde ovšem o konstatování a popis pocitů podrobeného národa během prožívaného neštěstí. Víra Izraele se opírala o neochvějnou lásku a milosrdenství, o naději, že Pán nikdy nezavrhne na věky.¹⁶²

3.3. Důsledky hříchu 43–54

3,43	
BH	סָכַתָּה בְּאַף וּתְרַדְּפֵנוּ הַרְגָתָ לֹא תִמְלֶתָּ:
Vlastní překlad	Zakryl ses hněvem, pronásledoval nás, zabíjel jsi a neměl soucit.

Básník se vrací k podobným básnickým obrazům jako ve verších 2 a 3. Překážka mezi Bohem a člověkem je zde metaforicky popsána jako Boží hněv, kterým se Hospodin zahalil. Boží hněv byl sice důsledkem jednání člověka, ale aktivním strůjcem překážky je rozezlený Hospodin. Hebrejské כָּאַף וּתְרַדְּפֵנוּ lze ovšem přeložit i nereflektivně, tedy že Hospodin zahalil do hněvu a pronásledoval Izrael.¹⁶³ Jako kdyby judejský národ obehnal plotem, uvnitř něj ho stíhal a bez milosti zabíjel jako lovec. Naturalistická zkušenost prožitých událostí zde opět silně kontrastuje s normativní vírou Izraele v Boží milosrdenství. Kontext předchozích veršů však prokazuje víru básníka, že Boží hněv je vždy spravedlivý a musel na zatvrzelý národ logicky dopadnout.¹⁶⁴

¹⁶¹ HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 232.

¹⁶² Srov. verš 31

¹⁶³ Srov. Pláč 2,1

¹⁶⁴ Srov. Řím 1,18

3,44	
BH	סְפוֹתָהּ בָּעָנָן לִי מֵעֲבוּר תְּפִלָּהּ:
Vlastní překlad	Zakryl ses mrakem, aby tě kolem něj modlitba minula.

Další metaforické zpodobnění hříchu představuje bariéra z mraků, díky které modlitba nemůže proniknout k Bohu a namísto toho míjí oblak kolem, nevyslyšena.¹⁶⁵ Podobnou zkušenost básník vyjadřuje již ve verši 8. Zkušenost Izraele, kterého Bůh opouští, když se zakrývá mrakem hněvu, je v protikladu s deklarovaným Božím milosrdenstvím, v nějž judský národ pevně doufá. Vnímání Boha jako neměnného, který vždy naše modlitby slyší, přichází až s novozákonní optikou a souvisejícím vývojem teologie. „Bůh je tedy vždy připraven slyšet svůj lid a stejně tak má dostatečnou moc jim pomoci; ale vzdálenost pramení z našich hříchů.”¹⁶⁶

3,45	
BH	סָחֵי וּמְאֹס תִּשְׁמְנוּ בְּקֶרֶב הָעַמִּים:
Vlastní překlad	Činíš nás smetím a odpadem uprostřed národů.

Hebrejské substantivum סָחֵי je jako hapax legomenon v cizojazyčných překladech překládáno různě, doslova znamená smetí. Je odvozené od slovesa סָחַ – zametat, vytrít.¹⁶⁷ Tento kořen byl užit například při popisu kompletní destrukce Týru v Ez 26,4. סָחֵי je tedy vše, co se smete ze země a je určené k vyhození. Anglický překlad používá výmluvné slovo *offscouring*, které kromě smetí znamená v plurálu i spodinu společnosti. Básník zde naráží na porážku Judského království Babyloňany a promítá ji do metafory veřejného Božího úklidu v Jeruzalémě. Judejský lid se stal odpadem v očích okolních národů¹⁶⁸ a spodinou uprostřed nich. Hebrejské מְאֹס – odpad je odvozené od slovesa מָאָס, které znamená zavrhnout, v niřalu pak být zavržen, být ničím.¹⁶⁹ Tento verš stejně jako následující velmi silně rezonuje s veršem 14.

3,46	
BH	פָּצְאוּ עָלֵינוּ פִּיָּהֶם כָּל־אֲבִיבֵינוּ:
Vlastní překlad	Otevřeli si na nás ústa všichni naši nepřátelé.

¹⁶⁵ Srov. Iz 59,1–2

¹⁶⁶ „God, then, is always ready to hear his people, and he also possesses power sufficient to help them; but the distance arises from our sins.”

CALVIN, John. *Commentary on Jeremiah and Lamentations*, s. 523.

¹⁶⁷ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 111.

¹⁶⁸ Srov. 1 Kor 4,13

¹⁶⁹ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 81.

Izrael se stal smetím a odpadem mezi svými nepřáteli, ale nejen tím. Otevřená ústa značí posměch, urážky, výčitky, ponížení, které se na rebelující judejský lid po porážce od nepřítele sesypaly. „Naprostá tragičnost takové ponižující situace spočívá v tom, že se stala národu, který se tak dlouho chlubil svým Bohem. Právě tento zdroj národní síly se nyní se zděšením obrátil proti hříchům lidu.“¹⁷⁰

3,47	
BH	פחד ופחת היה לנו השאת והשקר:
Vlastní překlad	Postihl nás strach a krach, zhouba a zkáza.

Tento verš je postaven na onomatopoií a aliteraci. První paralelismus ve verši tvoří hebrejská slova פחד – strach, děs, hrůza¹⁷¹ a פחת – jáma, propast.¹⁷² Vyjadřují zděšení lidu z jejich náhlého a tvrdého pádu, zničení, útěk před nebezpečím a následný pád do jámy nebo propasti, když na útěku přehlédli jiné nebezpečí. V rámci překladu do cizích jazyků je poměrně složité zvukomalbu těchto slov dobře vystihnout. V angličtině překlad krále Jakuba uvádí dvě foneticky blízka slova *fear* (strach) a *snare* (nástraha, past), NRSV využívá aliterace a výrazy překládá jako *panic* (zděšení, panika) and *pitfall* (jáma, past). Serafín de Ausejo si také pohrál s aliterací, překlad ve španělštině zní jako *terror* (hrůza, děs) a *tumba* (hrob, hrobka). Stejně tak činí český ekumenický překlad, který uvádí *postrach* a *propast*.

Druhý paralelismus s onomatopoickými a aliterančními rysy ve verši představují hebrejská slova תשׁוּ – zpusťování, spoušť, zmar, zhouba, zkáza¹⁷³ a שׁוּר – zhroucení, propad, zlom, zkáza.¹⁷⁴ Anglický překlad využívá aliteraci ve slovech *desolation* a *destruction*. Serafín de Ausejo tak učinil také, když použil výrazy *devastación* (zničení) a *desastre* (neštěstí). České překlady přidávají k aliteraci i lehký onomatopoický nádech, když používají slova začínající na písmeno z: *zmar* a *zkáza*, čímž se alespoň trochu foneticky přibližují sykavkám hebrejského originálu.

¹⁷⁰ „The stark tragedy of such a humiliating situation is that it has actually happened to a nation which had boasted for so long about its God. Now this very source of national strength has recoiled in horror against the sins of the people.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 234.

¹⁷¹ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 808.

¹⁷² Ibid, s. 809

¹⁷³ Ibid, s. 981

¹⁷⁴ Ibid, s. 991

3,48	
BH	פְּלִגְיִמִּים תָּרַד עֵינַי עַל־שֹׁבֵר בַּת־עַמִּי:
Vlastní překlad	Potoky vody pouští mé oči nad zkázou dcery mého lidu.

Básník ve verši přechází zpět k jednotnému číslu a vrací se tak od vyjádření společenství k vyjádření jednotlivce. Během utrpení celého národa se bolest konkrétního člověka nevytrácí. Dcera lidu je metaforický obraz celého společenství, pro které básník truchlí. Svými slzami ukazuje na skutečný a hluboký emocionální prožitek a lítost, nejedná se o prázdné gesto.¹⁷⁵ „Je to *usedavý pláč*, prozrazující rozsah katastrofy a apelující na Boží slitování.“¹⁷⁶ Výrazy použité ve verši jsou blízké proroku Jeremiášovi¹⁷⁷ a druhé kapitole Pláče, což by svědčilo ve prospěch společného autorství těchto textů.

3,49	
BH	עֵינַי נִגְרָה וְלֹא תִדְמָה מֵאֵין הַפְּגוּת:
Vlastní překlad	Mé oči se rozlévají a netiší se, bez přestání,

Z básnickových očí se řinou slzy, přímo se rozlévají, pláč se nedá utišit a je nekonečný. Obraz je velmi podobný verši 48 a vyjadřuje totéž.¹⁷⁸ Autorův nárek je upřímný a hluboký, nejedná se o pláč na efekt, který předváděly profesionální plačky. Jde o ryzí projev skutečného utrpení. „Obě pasáže tedy vykreslují zúčastněného, prosícího a odhodlaného jedince, který se vytrvale modlí za Boží pomoc.“¹⁷⁹

3,50	
BH	עַד־יִשְׁקִיף יִרְאָה יְהוָה מִשָּׁמַיִם:
Vlastní překlad	dokud Hospodin <i>nevyhlédne</i> z nebes a <i>neuvídí</i> .

Izrael chápal Hospodina jako bytost sídlící ve své sféře na nebesích. Prostor mezi nebesy a zemí, kde žije člověk, je obrovský. Symbolizuje míru odlišnosti mezi Bohem a člověkem. Proto se lidem může v těžkých okamžicích života zdát, že je Bůh příliš vzdálený, že tu jednoduše není. Autor ve verši ale vyjadřuje přesný opak. Bůh není slepý k věcem, které se hluboko pod ním na zemi dějí. Dříve nebo později sestoupí z nebes

¹⁷⁵ Srov. verš 41

¹⁷⁶ BÍČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 432.

¹⁷⁷ Srov. Jer 14,17

¹⁷⁸ Srov. také Pláč 2,18

¹⁷⁹ „Both passages, then, portray an involved, interceding, determined individual praying persistently for divine help.“

GARRET, Duane a Paul R. HOUSE. *Word biblical commentary*, s.424.

a shlédne na zemi a na člověka.¹⁸⁰ Pak přijde útěcha a básník přestane plakat, ačkoli se předtím zdálo téměř vyloučené, že by Bůh znovu popatřil na svůj lid.

Judejci čelili během dobytí Jeruzaléma a zničení chrámu obrovské krizi víry a jistot dosavadního života. Dramatické události silně kontrastovaly s tím, čemu národ věřil. V dnešní době bychom mohli zkonstatovat, že „Pláč je knihou určenou pro ty, kteří jsou ochotni riskovat upřímnost a jsou schopni akceptovat, že někdy naše zkušenosti vedou ke zpochybňování našich hluboce zakořeněných přesvědčení o Bohu.“¹⁸¹

3,51	
BH	עֵינַי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכָּל בְּנוֹת עִירֵי:
Vlastní překlad	Můj zrak se sklání k mé duši pro všechny dcery mého města.

Básníkovy oči pláčou, čímž ovlivňují jeho nitro, jeho duši, celou jeho osobnost, slzy stékají až do jeho srdce. Výraz *dcery mého města* můžeme interpretovat analogicky k verši 48, tedy že zde zastupuje celý judejský národ či obyvatele Jeruzaléma. S ohledem na rozdílné přívlastky v obou verších (*dcery mého lidu* vs. *dcery mého města*) lze výraz chápat také jako skrytou narážku na křehkost a něžnost slabšího pohlaví, jež je utrpení vydáno více napospas, což může být básníkovi blízké.

3,52	
BH	צוּד צָדוּנִי כַצְפוּר אִיבֵי הַנָּמ:
Vlastní překlad	Lovili mě bez příčiny mí nepřátelé jako ptáka.

V tomto verši se básník vrací k popisu osobního utrpení. Motiv ptáčka je použit pravděpodobně pro vyjádření bezbrannosti a křehkosti. Jako ptáček je autor bezdůvodně loven nepřáteli. Poukazuje tím na nerovnost boje i bezmoc judejského národa, který se nedokázal nepříteli vzepřít a účinně se bránit. „Nepřítel nedělá rozdíly a osoby vůbec nerespektuje.“¹⁸²

¹⁸⁰ Srov. Ž 113,4–6

¹⁸¹ „Lamentations is a book for those willing to risk honesty and who are able to admit that sometimes our experiences call into question our deepest held beliefs about God.“
BRACKE, John M. *Jeremiah 30–25 and Lamentations*, s. 224.

¹⁸² „The enemy makes no distinctions and is no respecter of persons.“
RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 446.

3,53	
BH	צָמַתוּ בַּבּוֹר סֵי יַדְוֵאֲכֹן בֵּי:
Vlastní překlad	Umlčeli můj život v cisterně, mrštili na mě kámen.

Hebrejský výraz בּוֹר, který je verši použit, znamená cisternu, jámu, případně hrob.¹⁸³ Sloveso צָמַתוּ – umlčet, zamítnout nebo také ukončit, zničit¹⁸⁴ je hapax legomenon. Verš vykresluje hloubku krutosti nepřátel, kterým nestačilo básníka uvrhnout do cisterny, ale ještě na něj hodili kámen.

Spolu s následujícím veršem text připomíná velmi silně Jer 38,6. Tato podobnost podporuje domněnku, že by Jeremiáš mohl být autorem třetí kapitoly Pláče. Házení lidských těl či zajatců do cisteren se však v Bibli objevuje i na jiných místech,¹⁸⁵ verš 53 tedy nemusí být nutně narážkou na proroka Jeremiáše. Básník může popisovat relativně běžný způsob nakládání s vězni, aby metaforickým způsobem upozornil na symbolickou smrt Izraele. „Možná je zde takový význam, že národ byl ve všech ohledech a úmyslech pohřben a nad místem pohřbu byla vztyčena pohřební mohyla.“¹⁸⁶

3,54	
BH	צָפוּרִים עַל־רֹאשֵׁי אֲמַרְתִּי נִגְרַתִּי:
Vlastní překlad	Nad hlavu mi natekla voda. Řekl jsem si: „Jsem ztracen.“

Další metaforický obraz dovádí představu zkázy až na samotný konec. Básníkovi nateče na hlavu voda a topí se.¹⁸⁷ Je doslova odříznut od okolního světa. Ocitl se v pasti a není způsob, jakým by unikl ven. Jakákoli naděje na budoucnost je ztracena, smrt je velmi blízko. Stoupající vodní hladina, jež znemožňuje dýchání a život, může být také metaforou pro vlnu nepřátel, která zaplavila ulice města Jeruzaléma.

3.4. Útěcha a klatba 55–66

3,55	
BH	קָרָאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מִבּוֹר תְּהִי יוֹת:
Vlastní překlad	Volal jsem tvé jméno, Hospodine, z útroby cisterny.

¹⁸³ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 24.

¹⁸⁴ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 856.

¹⁸⁵ Srov. Gn 37,20–24, Jer 41,7, Zach 9,11

¹⁸⁶ „Perhaps the sense here is that the nation has to all intents and purposes been buried, and a memorial cairn has been raised above the place of interment.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 234.

¹⁸⁷ Srov. Jer 38,6, Ž 69,15–16, Jon 2,4

Ani na pokraji smrti básník nepřestává volat Hospodinovo jméno. תַּהֲתִיחַ – hloubky, nejspodnější místa, útroby¹⁸⁸ cisterny, odkud autor křičí, symbolizují skutečné dno lidského utrpení, nejnižší možné místo, kam člověk může klesnout, pomyslný še‘ol. „Mluvčí snášel totéž, čemu čelil Jeremiáš, možná i více, a cítil se stejně ztracen jako Jonáš v břiše velryby.“¹⁸⁹ Verš připomíná také Žl 122,1, okamžik, kdy se člověku zdá, že ho Hospodin nadobro opustil, a přesto k Bohu dál vytrvale volá.

3,56	
BH	קולי שָׁמַעְתָּ אֶל־תַּעֲזֹבֵם אֲנִי לְרִוְחִי לְשׁוֹעֲתִי:
Vlastní překlad	Slyšel jsi můj hlas: Kéž nejsi hluchý vůči mému volání o úlevu a pomoc.

V okamžiku největší krize básník pocítuje náhlou Boží přítomnost – Hospodin ho slyší. Přání, aby Bůh neschovával své uši, silně rezonuje s veršem 44. Autor si úpěnlivě přeje, aby vůči jeho slovům Hospodin nezůstal hluchý ani lhostejný. Výrazy *moje úleva* a *moje volání o pomoc* jsou zde ve vzájemném paralelismu, který naznačuje jejich možný významový vztah. Bez volání o pomoc k Bohu by nemohla přijít ani potřebná úleva.

3,57	
BH	קָרַבְתָּ בַּיּוֹם אֶקְרָאָךָ אֶמְרָתְ אֱלֹהֵי־אֲרָם:
Vlastní překlad	Přiblížil ses den, <i>kdy</i> jsem tě volal, řekl jsi: „Neboj se!“

Hospodin nejen uslyšel volání trpícího, ale přistoupil k němu a byl mu blízko¹⁹⁰ – sklonil se k člověku, zjevil se mu jako utěšitel a zastáncem.¹⁹¹ „Odpověděl výzvou ‚Neboj se!‘. Je častá při zjeveních, kdy Bůh nebo jeho anděl přichází s dobrým poselstvím nebo s pověřením k službě.“¹⁹²

3,58	
BH	רָבַת אֲדַנִּי רִיבִי נִפְשִׁי אֶאֱלֹתַי חַיִּי:
Vlastní překlad	Řešil jsi, Pane, rozpory mé duše, vykoupil jsi můj život.

¹⁸⁸ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 176.

¹⁸⁹ „The speaker endured what Jeremiah faced or more, and felt as lost as Jonah in the belly of the whale.“

GARRET, Duane a Paul R. HOUSE. *Word biblical commentary*, s. 426.

¹⁹⁰ Srov. Iz 58,9, 65,24

¹⁹¹ Srov. 1 Jan 2,1

¹⁹² BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 433.

Hospodin je v tomto verši popisován jako soudce rozporů autorovy duše a zároveň jako básníkův dlouhodobý obhájce, který nakonec vykoupil jeho život. Hebrejské sloveso ריב znamená vést spor, přit se, bojovat, potýkat se.¹⁹³ Bůh se zabývá našimi vnitřními spory, hříchy, nejsou mu lhostejné. Činí tak, aby mohl vykoupit náš život, vysvobodit nás z hloubky cisterny, do které jsme se díky rozporům v nás samých dostali.

Vykoupení se objevuje ve Starém zákoně nejprve v knize Leviticus jako pojem rodinného práva.¹⁹⁴ Ukázku konkrétní aplikace právního předpisu najdeme například v knize Rut.¹⁹⁵ Deuteroizajáš pak přívlastkem vykupitel nazývá samotného Hospodina, který vykoupil Izrael z egyptského otroctví.¹⁹⁶

Vykoupení třetí kapitoly Pláče přenáší básník z roviny historické na rovinu čistě individuální. Z novozákonní perspektivy může být toto vykoupení aktualizováno jako předjímka celého pozdějšího Kristova vykupitelského díla skrze krev na kříži.

3,59	
BH	רְאִיתָהּ יְהוָה עֲוֹנֹתַי שְׁפָטָהּ מִשְׁפָּטַי:
Vlastní překlad	Viděl jsi můj útisk, Hospodine, prosad' moje právo!

Slova útisk (křivda) a právo, na které se básník ve verši odvolává, jsou v silném kontrastu s verši 39–42, v nichž autor přiznává hřích i logicky následující trest. Judejští cítili velkou křivdu, ačkoli si sebevíc uvědomovali svůj podíl viny na proběhlých událostech. „Snad kvůli svému statutu vyvoleného národa byli Židé vždy citliví na zneužívání a zranění páchaná zvenčí, bez ohledu na zdroj.“¹⁹⁷ Jako vyvolený národ se i básník za celý lid odvolává k Hospodinu jako nejvyššímu soudci, který má zjednat spravedlnost.

3,60	
BH	רְאִיתָהּ כָּל־נַקְמָתָם כָּל־מַהְשִׁבָּתָם לִי:
Vlastní překlad	Viděl jsi veškerou jejich pomstychtivost, veškeré jejich plány proti mně.

¹⁹³ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 154.

¹⁹⁴ Srov. Lv 25,23-55

¹⁹⁵ Rt 4,1-8

¹⁹⁶ Srov. Iz 43,1-3

¹⁹⁷ „Perhaps because of their status as the Chosen People the Jews were always sensitive to abuse and injury inflicted from outside, whatever the source.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 235.

Podobně jako v předchozím verši Hospodin vidí, jaké zločiny konají nepřátelé proti vyvolenému národu. Sloveso **ראה** – vidět zde ale neznamená pouze skutečnost, že Hospodin na něco upře svůj pohled. „Tento pohled je především dokonalým výrazem Boží péče a lásky. Lásky ke stvoření, když se první den sklání nad svým dílem, aby je provázal pohledem (Gn 1,4).“¹⁹⁸ V tuto Boží blízkost, lásku a pochopení básník doufá.¹⁹⁹

3,61	
BH	שָׁמַעַתְּ הַרְפָּתָם יְהוָה כָּל־מַשְׁבָּתָם עָלַי:
Vlastní překlad	Slyšel jsi jejich urážku, Hospodine, veškeré jejich plány proti mně.

Verš 61 kopíruje rétoriku předchozího. Bůh viděl i slyšel, co nepřátelé judejským provedli, včetně urážek a potupy a všeho, co si proti nim naplánovali. John M. Bracke přichází ve svém komentáři k Pláči²⁰⁰ se zajímavou teorií. Verše 56–61 navrhuje nepřekládat minulým časem, ale rozkazovacím způsobem. Verše by tedy zněly:

- Slyš můj hlas...
- Přiblíž se...
- Řeš moje spory...
- Podívej se na můj útlak...
- Podívej se na jejich pomstychtivost...
- Slyš jejich urážky...

Kdybychom verše přeložili tímto způsobem, básník by v nich nevyjadřoval proběhlou událost, ale prosil by o Boží blízkost a zásah, což by lépe zapadalo do kontextu, zejména ve vztahu k veršům 25–26. Celá kapitola by neměla jednoznačné rozuzlení, vyzněla by otevřeným koncem s nejistými odpověďmi na básníkovy otázky.

Takový výklad závěru Pláče 3 může taktéž rezonovat s naší zkušeností, s událostmi, kdy krize trvala dlouho a celou dobu jsme přešlapovali mezi zoufalstvím zakořeněným v bolestné zkušenosti a vírou, kterou jsme se naučili v klíně našich rodičů.²⁰¹

¹⁹⁸ ALLMEN, Jean-Jacques von. *Biblický slovník*. 2. vydání. Praha: Evangelické nakladatelství, 1991, s. 296.

¹⁹⁹ Srov. Ž 33,13–15

²⁰⁰ BRACKE, John M. *Jeremiah 30–25 and Lamentations*, s. 225.

²⁰¹ „This reading of the conclusion of Lamentations 3 also may resonate with our experience, with occasions when a crisis lingered long and we hovered the whole while between despair rooted in painful experience and the faith we learned in the laps of our parents.” Ibid.

3,62	
BH	שִׁפְתַי קָמִי וְהִגִּינוּ עָלַי כְּלִי־הַיּוֹם:
Vlastní překlad	Řeči mých protivníků a jejich mručení proti mně <i>po</i> celý den.

Hebrejské slovo שִׁפְתַי znamená ret, mluva, řeč, okraj²⁰² a הִגִּינוּ je úvaha, meditace, přemítání, hloubání, které by šlo přeložit v negativní konotaci i jako spiknutí nebo pikle.²⁰³ V tomto negativním smyslu jej používá autor Pláče právě v třetí kapitole. Básník si stěžuje na řeči svých protivníků – doslova těch, co povstali, postavili se (proti němu). Vyřčená slova jsou vždy aspoň trochu hlasitá, proto je vhodné הִגִּינוּ přeložit spíš jako mumlání, bručení než tiché a skryté přemítání.

3,63	
BH	שָׁבַתְּם וְקִיַּמְתֶּם הַבִּיטוּ אֵלַי מִגִּיטֵינְתֶּם:
Vlastní překlad	<i>At'</i> sedí či vstávají, pohleď, jsem jejich posměšným popěvkem.

Posměšné popěvky byly obvyklým způsobem, jak vyjádřit opovržení a pohrdání vůči nepříteli.²⁰⁴ Básník prosí Hospodina, aby si obzvláště všiml tohoto potupného popěvku, i když je zřejmé, že o něm Bůh ví. Nespravedlnost, která se židovskému národu udála a kterou autor předkládá Bohu, nespočívala v samotném Božím trestu za hříšnost, ale v kruté zlomyslnosti nepřítele, kterou museli judejští opakovaně strpět. „S ohledem na pevné uspořádání a opakující se charakter byla posměšná písnička o mnoho úsečnější a více urážející než obyčejný slovní výsměch.“²⁰⁵

3,64	
BH	תְּשִׁיב לָהֶם גְּמוּל יְהוָה כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם:
Vlastní překlad	Odplť jim <i>dle</i> zásluhy, Hospodine, podle díla jejich rukou.

Básník žádá o spravedlivý trest pro své utlačovatele.²⁰⁶ Představa jakéhosi nároku na neustávající Boží požehnání byla dobytím Jeruzaléma rozbita, nikoli však definitivně. Je pozoruhodné, jak se básníkovi ke konci kapitoly navrácí přesvědčení o Hospodinu jako

²⁰² PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 161.

²⁰³ BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon*, s. 212.

²⁰⁴ Srov. Nm 21,27–30, Hab 2,6

²⁰⁵ „Given its fixed shape and repetitive character, the mocking-song is much sharper and more insulting than simple verbal mockery.“

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 464.

²⁰⁶ Srov. Dt 32,36

garantu spravedlivého řádu světa. „Národ stále cítil, že může legitimně volat Boha, aby potrestal jeho nepřátele, kvůli zvláštnímu statutu, který kdysi získal a o který znovu usiloval.“²⁰⁷

3,65	
BH	תתן להם מגנת לב מאלתה להם:
Vlastní překlad	Dej jim zaslepené srdce, tvou kletbu na ně.

Hebrejský výraz מגנת לב znamená doslova zakryté srdce,²⁰⁸ tedy určitou vnitřní slepotu, uzavřenost, tvrdohlavost. Básník prosí Boha, aby nepřátele potrestal zatvrzelostí, která by na něj uvrhla následný Boží hněv, stejně jako kdysi Hospodin potrestal egyptského faraona, jehož srdce bylo zatvrzelé.²⁰⁹ Tento verš podobně jako předchozí dosvědčuje, že Izrael sám sebe vnímal jako jedinečný, Hospodinem vyvolený národ, jako výlučného příjemce Božího požehnání.

3,66	
BH	תרהף באף ותשמידם מתחת שמי יהנה:
Vlastní překlad	V hněvu stíhej a vyhlad' je zpod Hospodinových nebes.

V novozákonním světle se kletba, již básník v posledním verši vyslovuje, zdá být příliš tvrdá. Odpovídá však starozákonnímu vyjadřování i smýšlení²¹⁰ a nelze ji dnes vykládat doslovně. Zatvrzelost srdce z předchozího verše uvádí hříšníka vždy do pasti svých vlastních hříchů, Hospodin je v tomto spravedlivý a svému vyvolenému národu – jakkoli zhřešil – pomůže od nespravedlnosti páchané jeho protivníky.

²⁰⁷ „The nation still felt that she could call legitimately upon God to punish her enemies because of the special status which she had once enjoyed, and to which she was again aspiring.“

HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 236.

²⁰⁸ PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*, s. 35.

²⁰⁹ Srov. Ex 9

²¹⁰ Srov. Ž 137,8–9

4. Teologické poselství textu

Pláč je nádherným poetickým nářkem inspirovaným skutečnými událostmi. Je nutné jej chápat jako sdělování hodnot prostřednictvím poezie, které člověku pomáhají překonávat zlé události napříč časem. „Ti, kteří zůstali věrní Jahvemu v této situaci těžkého utrpení, museli zoufale hledat teologický smysl.“²¹¹ V Pláči se setkáme s řadou témat, která byla pro starozákonní národ typická. Jsou jimi Boží svrchovanost, spravedlnost, soud a milosrdenství, utrpení, morálka, naděje i požehnání. Hluboké pochopení těchto výpovědí je důležité i dnes, pokud chceme správně rozumět dějinám spásy, jak jsou popsány ve Starém i pozdějším Novém zákoně.

4.1. Svědectví o povaze Boha Izraele

Židovský národ v době exilu chápal Hospodina jako svrchovanou bytost, která odměňuje dobré skutky a po zásluze trestá vše špatné. Dobyť Jeruzaléma a zničení chrámu předcházelo, byť ne zcela bezprostředně, období reforem krále Jošiáše, jež představovaly skutečnou snahu o obnovení morálky v Judském království. Optikou tehdejšího Izraele nemělo být podobné úsilí trestáno. Na ty, kteří se o reformu snažili, neměl dopadnout Boží hněv. Proč se však Hospodin neslitoval? Pláč se snaží na tyto otázky odpovědět a je tím tematicky velmi blízký knize Job. Odpovědí je, že Hospodin je Bůh výsostně spravedlivý. „Trpělivě a dlouho varuje, pak trestá neposlušnost a přivádí až do mezní situace, v níž člověk musí poznat svůj konec, kdy se Bůh odmlčí a přeruší s člověkem spojení.“²¹² Tím ale Boží jednání nekončí. Pláč je i výpovědí o skrovné naději, že v budoucnosti se vyvolený národ dočká opětovné Boží přízně.²¹³

Pokud se podíváme na Pláč touto optikou, zjistíme, že centrem dění v Pláči není člověk. Ústřední postavou je Hospodin, Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův, Bůh, který se člověku zjevil, aby mu předal svoji spravedlnost, navázal s ním vztah a ukázal mu cestu ke spáse. „Konec [Izraele] nebyl plně realizován, jak je zřejmé z jejich pokračujícího a přetrvávajícího přežívání, a toto může být naopak považováno za

²¹¹ „Among those who had remained faithful to YHWH in this situation of great distress there must have been a desperate search for theological meaning.“

RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 62.

²¹² BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*, s. 433.

²¹³ Srov. Pláč 3,31–32

manifestaci obrovské věrnosti Jahva.²¹⁴ Stejný Bůh se stejnou věrností posílá později na svět svého Syna. Některé tematické odstíny Pláče najdeme v Ježíšově horském kázání – verš 26 se odráží v blahoslavenství tichých,²¹⁵ verš 49 v blahoslavenství plačících,²¹⁶ verš 58 v blahoslavenství těch, kteří touží po spravedlnosti.²¹⁷ Bůh je napříč dějinami stále stejný, neměnně spravedlivý, trpělivý, věrný a k člověku trvale a láskyplně otevřený.

4.2. Projev osobní i národní spirituality

Pláč se jako modlitba obrací k Bohu, který je živý a věčný tak, jak ho zjevila Tóra, prorocství i žalmy. Básník takto Hospodina chápe a věří v něj. Je to Bůh jeho předků. Zničení Jeruzaléma a chrámu nebyla Boží svévole či omyl, ale soudný trest, který se básník pro svůj národ snaží pochopit. Tragické události, jež se odehrály, musely mít nutný vliv na přítomnost i budoucnost Izraele i na jeho vztah k Hospodinu. Básník se do těchto událostí noří a pokouší se v nich najít klíč k pochopení smyslu proběhlé zkázy. Z třetí kapitoly je patrné, že je chápe jako Boží sdělení celému národu a zároveň jako cestu k možné nápravě. „Vidí tragédii pádu Jeruzaléma jako zjevení Pána, nikoli jako vstup nového a cizího božstva do svého života nebo jako neoblomný příchod iracionálního tajemství.“²¹⁸

Svítek vznikl v období exilu po zničení chrámu. Pro židovské smýšlení znamenalo vyhnanství trest, jímž bylo vyvolenému národu odňato právo nadále pobývat v zaslíbené zemi. Taková změna se musela nutně odrazit i v národní spiritualitě – vyvolený národ, nebo alespoň jeho důležitá část, byla nucena žít v cizí zemi a čelit vnějším kulturním, sociálním i jiným tlakům, což vneslo do jejich spirituality nový aspekt – zaměření se na budoucnost. „Exilem nastala nová, eschatologická doba, pro níž je příznačné nové uspořádání vztahu Bůh versus jeho lid, nový způsob života a nové vnější podmínky života neboli nové nastavení souřadnic.“²¹⁹

Básníková spiritualita proměňující se spiritualitu judejských odráží. Ačkoli se autor obrací k Hospodinu jako jednotlivce, jedná jménem celého svého společenství. Tomu

²¹⁴ „The end [of Israel] has not been fully realized as is apparent from their continued and ongoing survival and this in turn can be considered a manifestation of YHWH's great fidelity.“
RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 66–67.

²¹⁵ Mt 5,4

²¹⁶ Mt 5,5

²¹⁷ Mt 5,6

²¹⁸ „He sees the tragedy of Jerusalem's fall as a revelation of the Lord, not as the entry of a new and foreign deity into his life or the stubborn arrival of an irrational mystery.“
DEARMAN, J. A. *The Jeremiah/Lamentations*, s. 346.

²¹⁹ BENEŠ, Jirí. *Pláč Jeremjášův*, s. 18.

nasvědčuje i střídání jednotného a množného čísla první osoby ve verších. Autor vyzývá svůj národ k pokání. Je nutné se navrátit zpět ke svému Bohu, změnit způsob myšlení i samotných činů. Pevně věří, že Hospodin své vyvolené neopustí a tvrdou rukou potrestá protivníky, jakkoli byli předtím nástrojem jeho hněvu.

Pláč je osobním i národním vyznáním víry v průběhu silné konfrontace s Božím soudem. Je snahou o pochopení a porozumění jednání Hospodina vůči vyvolenému národu.

4.3. Utrpení a jeho smysl

Utrpení je jedním z důležitých motivů třetí kapitoly Pláče a reflektuje zmíněnou historickou katastrofu, která jižní království potkala. Kapitola se v lecčems podobá knize Job, kde je však otázka utrpení vztažena čistě na individuální úroveň člověka spravedlivého. Utrpení v Pláči je trochu jiného rázu – týká se celého národa, který si je alespoň částečně vědom, že sešel z cesty. Jakkoli v nářku básník vyjadřuje své vlastní soužení a mluví v ich formě, smýšlí za celý svůj lid a utrpení nechápe jako svůj vlastní soukromý problém.

...pokud kniha Job popisuje neštěstí a jeho dopad na oblast osobního života, o Pláči můžeme říct, že se věnuje problému utrpení na národní úrovni a pojednává o něm jako o nejvyšší krizi, která znamenala konec komunitního života, jak jej dříve v Judsku zažili.²²⁰

Druhým aspektem, který odlišuje utrpení Pláče od knihy Job, je jeho smysl. Kniha Job popisuje utrpení jako určitý druh zkoušky, která vzešla na popud ďábla a Bůh ji připustil. Job musí při této zkoušce vytrvat ve víře a zůstat spravedlivým, aby ke konci získal zpět, co zkouškou ztratil. Utrpení Pláče však takto jednoznačně nevyznívá. Pláč není prvoplánovou výzvou, aby člověk vytrval v naději na Boží milosrdenství. Spíše obratně ukazuje, jak moc je utrpení propleteno s vírou, zoufalstvím a křehkým očekáváním v Boží pomoc a milosrdenství. „Básníci si uvědomují, že tato nelidská realita musí být zdrojem velkého napětí u Jahva a doufají, že nebude schopen snést jejich trápení.“²²¹

²²⁰ „...if the book of Job describes calamity and its outcome in the area of personal life, Lamentations can be said to deal with the problem of suffering at the national level, treating as it does of the supreme crisis which saw the end of community life as previously experienced in Judah.“ HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations*, s. 203.

²²¹ „The poets are aware that this inhuman reality must be a source of great tension in YHWH and they hope that he will be unable to endure their plight.“ RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 70.

Zároveň však tento složitý spletenec těžkých i křehkých emocí nepřináší jasné rozuzlení. Tím se Pláč více podobá reálnému životu, ve kterém si často pamatujeme konkrétní utrpení po celý svůj život, aniž bychom byli vždy schopni plně nahlédnout do jeho smyslu. To, co nám v takových situacích zbývá, je právě ona křehká naděje vyrůstající z víry, že i když smyslu utrpení nerozumíme, neznamená to, že v něm žádný smysl není.

Třetí kapitola Pláče, ani celá kniha, si neklade za cíl poskytnout odpovědi na otázky po smyslu lidského soužení. Je více vyjádřením a lkaním lidu v okamžiku hluboké bolesti. Je vroucí nepřipravenou modlitbou. Ukazuje, jak bezprostředně se může člověk v těžkých chvílích svého života obracet k Bohu, jak komplikovaná a propletená může taková modlitba být a že nemusí vyústit v jasnou odpověď z Hospodinovy strany. Ostatně sama třetí kapitola Pláče nekončí zřejmou nadějí, jak je popsána ve verších 31–33. Skrovné doufání v těchto verších střídají pocity bezútěšnosti. Kapitulu ukončuje dramatická výzva, aby Bůh rázně zakročil a původce neštěstí vymazal ze svého světa. Pláč jako celou biblickou knihu uzavírají pochybnosti, nikoli naděje na Boží slitovnost. „Nebo jsi nás zcela zavrhl? Přespříliš ses na nás rozhněval?“²²²

4.4. Pokání a poslušnost

Pláč má jako kniha blízko k Jeremiášovu proroctví a v jeho světle není složité pochopit chyby, kterých se judejští vůči Bohu dopouštěli. Chyb svého národa si byl vědom i básník, jakkoli mu mohl připadat trest za ně neadekvátní. Vědomí viny za hříchy se v Pláči objevuje hned na několika místech.²²³ Trest seslaný Hospodinem nebyl nelogický, ač byl možná nečekaný, a vedl k vyznání národní hříšnosti a vědomí nutnosti obnovy. „I zde bylo možné přihlásit se k proklamacím proroků zkázy, kteří ve skutečnosti předpověděli pád města jako trest za hříchy jeho lidu.“²²⁴

Pokání v třetí kapitole není formálním úkonem, který je potřeba vykonat, aby se vše vrátilo do zajetých kolejí. Nejde zde o prázdná gesta, jak je popisuje verš 41, ale o vroucí, upřímné a litující srdce. Teprve to představuje začátek skutečného pokání, při kterém následují další vědomé kroky směrem k poslušnosti vůči Bohu. „Pro mnoho lidí je neuznání pravdy o Bohu méně záležitostí intelektuální, a více záležitostí morální;

²²² Pláč 5,22

²²³ Srov. Pláč 1,8, 2,14, 3,40, 3,42

²²⁴ „Here too it was possible to subscribe to the proclamations of the prophets of doom who had in fact predicted the downfall of the city as punishment for the sins of its people.“
RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*, s. 65.

a konkrétněji otázkou vůle. Proto jsou vyznání a pokání nedílnou součástí autentické spirituality.²²⁵

Podíváme-li se na motiv poslušnosti v Pláči novozákonní optikou, kde Ježíš, ač Boží Syn, poslušnost demonstroval skrze přijetí vlastního utrpení,²²⁶ můžeme zkonstatovat, že Izrael byl v době zničení chrámu teprve někde v půli cesty. Básník se dokonalé poslušnosti vůči Bohu teprve učí, když dává hlas svému soužení a vykresluje jasnější kontury vlastní potřebě upřímného pokání, které k poslušnosti vede.

Tato starozákonní cesta není ještě zcela zralá a dokonalá, aby mohla plně zrcadlit obraz Krista. Synova poslušnost navíc neplynula z jeho hříšnosti, nýbrž z jeho láskyplné oběti. I tak lze volání po poslušnosti ve verších 28–30 ve výše zmíněném kontextu chápat jako předzvěst budoucí Beránkovy poslušnosti až k smrti na kříži.²²⁷

4.5. Uzdravení a spása

Pláč je tedy básní o utrpení a neštěstí. Není však jen výčtem škod, které byly napáchány. Verše, jimiž básník vyjadřuje svoji bolest, střídají jiné, v nichž prosvítají paprsky naděje na Boží slitování. Autor Boha hledá a pevně doufá v jeho milosrdenství, i když je hluboce zkroutěn. Díky své víře očekává, že i zlé události přinesou příležitost k uzdravení a obnově v budoucnosti, jakkoli nepravděpodobné se to může zdát v přítomném okamžiku. Dá-li Hospodin, otevře-li modlícímu své uši, slituje-li se a zahrne-li svůj národ svým milosrdenstvím, bude opět dobře.

Autor je přesvědčen, že Hospodin vždy dodrží, k čemu se zavázal ve smlouvě s Izraelem.²²⁸ V tom tkvěla naděje judejského lidu na Boží spásu. Prožití události byly příležitostí pro novou, hlubší, upřímnější modlitbu a znovunalezení ztracených slibů a závazků. Ačkoli je Pláč básní trpícího a nepřináší jednoznačně pozitivní rozuzlení, je zároveň básní, v níž autor vyjadřuje skrovnou naději. Věří nejen v Boha, ale i Bohu.

Podobně jako v knize Job se i v Pláči objevuje motiv potřeby snažit se reagovat na utrpení pozitivním způsobem, nakolik je to v dané situaci možné. Takový přístup je znakem duchovní zralosti a předznamenává pozdější Ježíšovo utrpení a jeho postoj k němu. Základním východiskem souhlasného vztahu k utrpení je pevná víra, že po době

²²⁵ „For many people, failure to acknowledge the truth about God is less an intellectual matter and more a moral matter; and more particularly a matter of the will. That is why confession and repentance are integral to authentic spirituality.“

DEARMAN, J. A. *The Jeremiah/Lamentations*, s. 346.

²²⁶ Srov. Žid 5,8

²²⁷ Srov. Flp 2,8

²²⁸ Srov. v. 22–26

soužení a bolesti přijde nutná obnova, spása a uzdravení. Tato skutečnost se později plně projevuje v Kristově vzkříšení, které vrcholným způsobem potvrzuje bezbřehé Boží milosrdenství a lásku k člověku. Autor Pláče zajisté nemohl čerpat z novozákonních velikonočních událostí, jistě se však opíral o zkušenost svých předků, které Hospodin vyvedl z egyptského otroctví.

Závěr

Tato práce se věnovala třetí kapitole knihy Pláč, a to z mnoha různých aspektů. V historickém kontextu jsme biblickou knihu zasadili do období dobytí Jeruzaléma Babyloňany, zničení chrámu a vyhnání elity židovského národa do vyhnanství. Tyto dějinné události Izrael hluboce poznamenaly. Nešlo sice o jedinou tragédii v dějinách národa, rok 587/586 př. n. l. byl však pro Izrael v mnoha směrech klíčový, neboť ukončil jeho svobodnou existenci v oblasti Palestiny na více jak 2500 let. Jakkoli Kýrův edikt umožnil návrat z vyhnanství a náboženskou svobodu i stavbu druhého chrámu, Izrael se již nikdy zcela nevymanil z perského a posléze helénského vlivu.

Každé složité období v historii i osobním životě jednotlivce bývá zdrojem bohatého vnitřního uvažování a motivací k jeho uměleckému, náboženskému i profánnímu vyjádření. Pláč je umělecko-náboženským plodem národní krize Izraele. Hebrejský originál je lingvisticky i poeticky velmi bohatý a jeho překlady ani pokusy o přebásnění nemohou nikdy plně vystihnout hloubku a šíři semitského originálu. Proto je velmi vhodné text zkoumat v hebrejštině, abychom při jeho rozboru a hodnocení neminuli žádné důležité hledisko. Tato práce poukázala v několika detailech na prvky hebrejské poezie i samotného jazyka, které se v překladech nemohou objevit či bývají reflektovány jen velmi povrchně, nakolik to cílový jazyk umožňuje. Hebrejské paralelismy, které v evropské poezii nebývají hlavním básnickým prvkem, lze v určité míře v překladech zachovat, ovšem nikdy nebudou v ne-semitském jazyce poutat pozornost stejně jako činí originál. Ostatní básnické prvky jako kínické metrum, forma akrostichu a některé figury, např. onomatopoeie či aliterace, se již do překladů adaptují jen velmi složitě, pokud si klademe za cíl maximálně zachovat teologický význam textu. Tyto překladatelské obtíže vedou v biblické poezii často k tomu, že výsledný překlad připomíná spíše prozaický text, čímž je značně ochuzen. To se děje i knize Pláč. Záměrem této práce nebylo jít do příliš velké hloubky rozboru básnických prvků, který by s ohledem na rozsah znemožnil věnovat většinu prostoru exegezi a teologii díla. Proto se jím věnuje pouze okrajově.

Z teologického hlediska je Pláč významným nábožensko-historickým svědectvím. Nejde v něm o popis detailů konkrétních historických událostí – Pláč není eposem. Je nářkem, který vyjadřuje bolest z utrpení, vroucí modlitbu a naději na Boží pomoc a milosrdenství. Ve třetí kapitole se prolínají básnickovy emoce s národním utrpením a nelze jednoznačně oddělit jedno od druhého. Básník ostatně mluví za celý svůj lid, i když vyjadřuje vlastní pocity v první osobě jednotného čísla. Musíme si uvědomit, že

spiritualita tehdejšího Izraele byla daleka od současného moderního individualismu, jakkoli je Hospodin Bohem osobním a Bohem vztahovým. Právě osobní vztah k Hospodinu umožňuje autorovi i celému Izraeli doufat v Boží záchranu. Jejich vztah byl založen na smlouvě a osobních zkušenostech předků: Abraháma, Izáka, Jákoba, proroků i každého člena židovské komunity. Stejná osobní zkušenost s Hospodinem zároveň básníka nabádá k určité opatrnosti – není ve svém vyjádření přehnaně optimistický ani sebevědomý, ví, že si svého Boha nemůže koupit pouhými gesty a oběťmi. Naděje na milosrdenství je křehká, opírá se o smlouvu s Hospodinem, o jeho spravedlnost a slitovnost. Autor si je zároveň vědom hříchů i pochybení celého národa. Ostatně v jejich světle nazírá na utrpení jako na spravedlivý soud od Hospodina, svého Boha, kterému se musí podrobit a trpělivě ho snášet.

Podíváme-li se na Pláč křesťanskou optikou, najdeme v něm celou řadu cenných prvků, které můžeme nazvat předzvěstmi či kořeny budoucích křesťanských hodnot. Stejně jako je celý Starý zákon přípravou na příchod Krista, můžeme i v Pláči sledovat konkrétní linie, jež vedou k některým aspektům Ježíšova života a smrti. Tato práce poukazuje zejména na vztah k Ježíšovu horskému kázání. Neméně důležitým prvkem s novozákonním přesahem je motiv poslušnosti ve vztahu k utrpení. V Pláči najdeme zárodky postoje, při kterém bychom utrpení měli přijímat tak, jak je, i když mu ne zcela rozumíme. Je dobré, když Bůh klade jho na člověka, dokud je mlád. Je to cesta, která vede k pokorě a poslušnosti jako důležitým životním moudrům, jež mohou člověka nasměrovat na cestu k vlastní spáse.

Seznam použitých zkratk

- BH** Biblia Hebraica (masoretský text hebrejské bible tak, jak byl zachován v Leningradském kodexu)
- LXX** Septuaginta (řecký překlad bible)
- NRSV** New Revised Standard Version (anglický překlad bible z roku 1989 vydaný Národní radou církví USA)

Seznam literatury

Prameny a primární zdroje v překladu

- *Biblia Hebraica stuttgartensia*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997.
- Gryson, Roger, ed. *Biblia Sacra Iuxta Vulgatam Versionem* (VUL). 4th ed. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1994. BibleWorks, v.9.
- *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. Praha: Krystal OP, 2009.
- *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad*. 14. vyd., (5. opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost, 2008.
- *Bible: překlad 21. století*. Praha: Biblion, 2009.
- *Bible: český studijní překlad*. Praha: KMS, 2009.
- *Holy Bible: Kings James version*. Abbotsford: Zeiset, 2020.
- *La Biblia*. Barcelona: Editorial Herder, S. A., 1976.
- FLAVIUS, Josephus. *The Antiquities of the Jews*. Translated by William Whiston. London: Echo Library, 2006.
- *Slovo na cestu: Bible s poznámkami*. Praha: Česká biblická společnost, 2012.
- *Starý zákon: Jeremjáš, Pláč: Překlad s výkladem*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1983.

Slovníky

- BROWN, Francis, Wilhelm GESENIUS, S. R. (Samuel Rolles) DRIVER, Francis BROWN a Charles A. BRIGGS. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English lexicon with an appendix containing the Biblical Aramaic*. 17th printing. Peabody (Mass.): Hendrickson, 2017.
- KLEIN, Ernest David. *A comprehensive etymological dictionary of the Hebrew language for readers of English*. New York: MacMillan, 1987.
- PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník*. Praha: Kalich, 1997

Sekundární literatura

- ALLMEN, Jean-Jacques von a Jan MĚŘEJOVSKÝ. *Biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Evangelické nakladatelství, 1991.
- ALTER, Robert. *The Art of Biblical Poetry*. New York: Basic Books, 2011.
- BENEŠ, Jiří. *Pláč Jeremjášův*. Praha: Advent-Orion, spol. s. r. o, 2020, 559 s.
- BIČ, Miloš. *Výklady ke Starému zákonu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.
- BRACKE, John M. *Jeremiah 30-25 and Lamentations*. Westminster: Westminster John Knox Press, 2000.
- CALVIN John. *Commentary on Jeremiah and Lamentations*. Volume 5. Grand Rapids: Christian Classics Ethereal Library, 1999.
- DEARMN, J. Andrew. *The Jeremiah/Lamentations*. NIV Application Commentary. Grand Rapids: Zondervan, 2011.
- FINKELSTEIN, Israel a Neil Asher SILBERMAN. *Objevování Bible: svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Vydání druhé. Praha: Vyšehrad, 2010.
- FISCH, Harold. *Poetry with a purpose: biblical poetics and interpretation*. Bloomington: Indiana University Press, 1990.
- GARRET, Duane a Paul R. HOUSE. *Word biblical commentary*. Nashville: Thomas Nelson, 2004. Word biblical commentary.
- HARRISON, R. K. *Jeremiah and Lamentations. An Introduction and Commentary*. Downers Grove: The Tyndale Press, 1973.
- HRABÁK, Josef. *Úvod do teorie verše*. 5. přepracované vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.
- HUNTER, Jannie. *Faces of a lamenting city: the development and coherence of the Book of Lamentations*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1996. Beiträge zur Erforschung des Alten Testaments und des antiken Judentums.
- MOSCATI, Sabatino. *Staré semitské civilizace*. Praha: Odeon, 1969.
- PETERSON, David L. *Interpreting Hebrew Poetry*. Minneapolis: Augsburg Fortress, 1992.
- POKORNÝ, Petr, Jakub ČAPEK, Růžena DOSTÁLOVÁ, et al. *Hermeneutika jako teorie porozumění: od základních otázek jazyka k výkladu bible*. Praha: Vyšehrad, 2006.

- RENDTORFF, Rolf. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Vyd. 2. Praha: Vyšehrad, 2000.
- RENKEMA, Johan a Brian DOYLE. *Lamentations*. Leuven: Peeters, 1998.
- SEGERT, Stanislav. *Starověké dějiny Židů*. Praha: Svoboda, 1995.

Přílohy

1. Porovnání textu ve vybraných překladech

3,1	
BH	אָני הַגִּבּוֹר רָאָה עָנִי בְּשִׁבְט עֲבָרָתוֹ:
Vulgáta	Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eis.
Anglický překlad (King James)	I [am] the man [that] hath seen affliction by the rod of his wrath.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Yo soy el hombre que conoció la aflicción bajo el látigo de su furor.
Český ekumenický překlad	Já jsem muž, jenž zakusil ponížení pod holí jeho prchlivosti.
Jeruzalémská bible	Jsem člověk, jenž zakusil bídu pod metlou jeho rozlícení.
Studijní překlad	Já <i>jsem</i> muž, <i>kteřý</i> zažil soužení skrze hůl jeho hněvu.
Bible 21	Ano, i já jsem pocítil, jak trestá jeho rozzuřený kyj.
Slovo na cestu	Na vlastní kůži jsem zakusil utrpení, které doprovází Boží výchovu.
Vlastní překlad	Já jsem ten muž, kdo viděl utrpení pod žezlem jeho hněvu.

3,2	
BH	אֲרִיתִי מָהַגַּבַּר בְּלֵילָה חֹשֶׁךְ וְלֹא-אוֹר:
Vulgáta	Me minavit et adduxit in tenebris et non in lucem.
Anglický překlad (King James)	He hath led me, and brought [me into] darkness, but not [into] light.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Él me guió y me condujo en la oscuridad, no en la luz.
Český ekumenický překlad	Hnal mě a odvedl do temnoty beze světla.
Jeruzalémská bible	On mě hnal a přinutil kráčet temnotou beze světla.
Studijní překlad	Hnal mě a přivedl <i>do</i> temnoty, ne <i>do</i> světla.
Bible 21	Odehnal mě, do tmy zavedl, a ne ke světlu.
Slovo na cestu	Zburcoval mě a nechal mě tápat v temnotách, nikoli kráčet ve světle.
Vlastní překlad	Hnal mě a nechal mě jít tmou, a ne světlem.

3,3	
BH	אָף בִּי יָשַׁב יְהִפֹּךְ יָדוֹ כָּל-הַיּוֹם:
Vulgáta	Tantum in me vertit et convertit manum suam tota die.
Anglický překlad (King James)	Surely against me is he turned; he turneth his hand [against me] all the day.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Sólo contra mí vuelve y revuelve su mano todo el día.
Český ekumenický překlad	Ano, obrací znovu a znovu svou ruku proti mně každého dne.
Jeruzalémská bible	Jen proti mně zas a zas obrací svou ruku po celý den.
Studijní překlad	Jen proti mně obrací znovu a znovu svou ruku, celý den.
Bible 21	Zas a znovu, celý den obrací ruku proti mně!
Slovo na cestu	Opravdu, dlouho se stále znovu a znovu obrací proti mně.
Vlastní překlad	Zcela proti mně obrací, otáčí svou ruku celý den.

3,4	
BH	בלֶחַ בְּשָׂרִי וְעוֹרִי שָׁבַר עֲצָמוֹתַי:
Vulgáta	Vetustam fecit pellem meam et carnem meam contrivit ossa mea.
Anglický překlad (King James)	My flesh and my skin hath he made old: he hath broken my bones.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Consumió mi carne y mi piel, quebrantó mis huesos.
Český ekumenický překlad	Vetchým učinil mé tělo i kůži, roztříštil mé kosti.
Jeruzalémská bible	Rozdrásal mi tělo i kůži, polámal mi kosti.
Studijní překlad	Nechal chřadnout mé tělo a mou kůži, rozlámal mé kosti.
Bible 21	Tělo i kůži sedřel mi, rozdrtil kosti na padrt'
Slovo na cestu	Nechal zestárnout mé tělo i kůži a zpřerážel mi kosti.
Vlastní překlad	Strávil moje tělo a <i>obnosil</i> mou kůži, roztříštil mé kosti.

3,5	
BH	בָּנָה עָלַי וַיִּקַּף רֹאשִׁי וַתִּלְאָהּ:
Vulgáta	Aedificavit in gyro meo et circumdedit me felle et labore.
Anglický překlad (King James)	He hath builded against me, and compassed [me] with gall and travail.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Edificó contra mí y me cercó de veneno y fatiga.
Český ekumenický překlad	Obstavěl a obklíčil mě jedem a útrapami.
Jeruzalémská bible	Vztyčil proti mně stavby, obklíčil mi hlavu trápením.
Studijní překlad	Oblehl mě a obklopil jedem a těžkostmi.
Bible 21	Ohradil mě a obklopil hořkou útrapou.
Slovo na cestu	Neproniknutelně mě obklopil hořkostí a trápením.
Vlastní překlad	Oblehl a obehnal mě jedem a vyčerpáním.

3,6	
BH	בְּמַהְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתֵּי עוֹלָם:
Vulgáta	In tenebrosis conlocavit me quasi mortuos sempiternos.
Anglický překlad (King James)	He hath set me in dark places, as [they that be] dead of old.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	En tinieblas me hizo habitar como a los que murieron hace ya mucho tiempo.
Český ekumenický překlad	Do temnot mě vsadil jako od věků mrtvé.
Jeruzalémská bible	Přinutil mě bydlet v temnotách jako ty, kdo jsou navždy mrtví.
Studijní překlad	Způsobil, že bydlím v temnotách jako dávno zemřelí.
Bible 21	Usadil mě do temnoty jak dávno mrtvého.
Slovo na cestu	Nechal mě napospas temnotě jako ty, kdo již dávno zemřeli.
Vlastní překlad	Přinutil mě usadit se v temnotách jako dávní zemřelí.

3,7	
BH	גָּדַר בְּעָדַי וְלֹא אֵצֵא הַכְּבִיד נְהַשְׁתִּי:
Vulgáta	Circumaedificavit adversum me ut non egrediar adgravavit conpedem meam.
Anglický překlad (King James)	He hath hedged me about, that I cannot get out: he hath made my chain heavy.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Me amuralló, y no puedo salir; hizo más pesadas mis cadenas.
Český ekumenický překlad	Postavil kolem mě zeď, že nemohu vyjít, obtížil mě bronzovým řetězem.
Jeruzalémská bible	Zazdil mě, a já nemohu ven; těžkými učinil moje okovy.
Studijní překlad	Zazdil mě, abych <i>nemohl</i> vyjít, obtížil mě bronzovým řetězem.
Bible 21	Zazdil mě, nemohu pryč, obtížil mě okovy.
Slovo na cestu	Obehnal mě zdí, abych nemohl uniknout, a připoutal mě k zemi těžkými řetězy.
Vlastní překlad	Zazdil mě a nemohu vyjít, učinil těžkým můj řetěz.

3,8	
BH	גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֶשׁוּעַ שְׁתֵּם תִּפְלְתִי:
Vulgáta	Sed et cum clamavero et rogavero exclusit orationem meam.
Anglický překlad (King James)	Also when I cry and shout, he shutteth out my prayer.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Aun cuando grito y pido auxilio, cierra el paso a mi oración.
Český ekumenický překlad	Jakkoli úpím a o pomoc volám, umlčuje mou modlitbu.
Jeruzalémská bible	Třebaže křičím a volám, on mou modlitbu umlčuje.
Studijní překlad	I když křičím a volám o pomoc, zadržuje mou modlitbu.
Bible 21	I když jsem křičel ze všech sil, on umlčel mé modlitby.
Slovo na cestu	Dokonce i když ho volám a křičím o pomoc, nařizuje mi, abych mlčel.
Vlastní překlad	I když křičím a volám o pomoc, mé modlitbě je nepřístupný.

3,9	
BH	גָּדַר דְּרָכַי בְּגִזִּית נְתִיבֹתַי עֵוָה:
Vulgáta	Conclusit vias meas lapidibus quadris semitas meas subvertit.
Anglický překlad (King James)	He hath enclosed my ways with hewn stone, he hath made my paths crooked.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Cortó mis caminos con piedras sillares, hizo tortuosos mis senderos.
Český ekumenický překlad	Zazdil mé cesty kvádry, mé stezky rozvrátil.
Jeruzalémská bible	Cesty mi zastavěl tesanými kvádry, stezky mi zatarasil.
Studijní překlad	Moje cesty zazdil tesanými kameny, zkazil moje stezky.
Bible 21	Kamennou zdí mi cesty zahradil a zamotal mé pěšiny.
Slovo na cestu	Zatarasil mé cesty kamennými kvádry.
Vlastní překlad	Zazdil mé cesty otesaným kamenem, rozbořil moje stezky.

3,10	
BH	דב ארוב הוא לי אריה אָרִי בְּמִקְרָיִם:
Vulgáta	Ursus insidians factus est mihi leo in absconditis.
Anglický překlad (King James)	He [was] unto me [as] a bear lying in wait, [and as] a lion in secret places.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Fue para mí un oso en acecho, un león en su guarida.
Český ekumenický překlad	Stal se pro mne medvědem číhajícím, lvem <i>ukrytým</i> v skrýších.
Jeruzalémská bible	Je pro mne jako číhající medvěd, lev na čekání.
Studijní překlad	Je pro mě <i>jako</i> číhající medvěd, <i>jako</i> lev ve skrýši.
Bible 21	Číhal na mě jako medvěd, jako lev ve skrýši.
Slovo na cestu	Číhal na mě jako medvěd nebo v skrytu číhající lev.
Vlastní překlad	Je medvědem, co na mě číhá, lvem v úkrytu.

3,11	
BH	דָּרַכְי סוּרָר וַיִּפְשְׁחֵנִי שְׁמֵנִי שָׁמָם:
Vulgáta	Semitas meas subvertit et confregit me posuit me desolatam.
Anglický překlad (King James)	He hath turned aside my ways, and pulled me in pieces: he hath made me desolate.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Trastornó mis caminos y me desgarró, me dejó hecho un horror.
Český ekumenický překlad	Zmátl mé cesty, rozdrásal mě, způsobil, že úděsem trnu.
Jeruzalémská bible	Zmátl mé cesty a rozsápal mě, takže jsem učiněný postrach.
Studijní překlad	Odvlekl mě z cesty a roztrhal mě na kusy, učinil mě opuštěným.
Bible 21	Na mé cestě přepadl mě, rozsápal a zahubil.
Slovo na cestu	Nechal mě zabloudit a rozdrásaného mne zanechal bez pomoci.
Vlastní překlad	Odklonil mé cesty a rozsápal mě, odložil mě zpustlého.

3,12	
BH	דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ וַיַּצִּיבֵנִי כַּמִּטְרָא לַחֵץ:
Vulgáta	Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum ad sagittam.
Anglický překlad (King James)	He hath bent his bow, and set me as a mark for the arrow.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Tensó su arco y me puso como blanco de sus saetas.
Český ekumenický překlad	Napjal svůj luk a učinil mě terčem <i>svých</i> šípů.
Jeruzalémská bible	Napjal svůj luk a zamířil na mne jako na terč pro své šípy.
Studijní překlad	Napjal svůj luk a učinil mě terčem pro šíp.
Bible 21	Napjal svůj luk, přiložil šíp, udělal si ze mě cíl!
Slovo na cestu	Napjal svůj luk a udělal ze mne cíl svých střel.
Vlastní překlad	Napjal svůj luk a stanovil mě terčem pro šíp.

3,13	
BH	הָבִיא בְּכַלְיוֹתַי בְּנֵי אֲשָׁפְתוֹ:
Vulgáta	Misit in renibus meis filias faretrae suae.
Anglický překlad (King James)	He hath caused the arrows of his quiver to enter into my reins.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Clavó en mis entrañas las flechas de su aljaba.
Český ekumenický překlad	Do mých ledví vystřílel obsah svého toulce.
Jeruzalémská bible	Do ledví mi zabodl šípy ze svého toulce.
Studijní překlad	Střelil do mého nitra šípy ze svého toulce.
Bible 21	Ve svém toulci našel střely, prostřílel mi slabiny!
Slovo na cestu	Proklál mé srdce šípy ze svého toulce.
Vlastní překlad	Do mého ledví nechal zabodnout obsah svého toulce.

3,14	
BH	הָיִיתִי שָׂחֶק לְכָל־עַמִּי נִגְיַנְתָּם כָּל־הַיָּמִים:
Vulgáta	Factus sum in derisu omni populo meo canticum eorum tota die.
Anglický překlad (King James)	I was a derision to all my people; [and] their songs all the day.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	He sido la risa de todo mi pueblo, su cantilena de todos los días.
Český ekumenický překlad	Jsem pro smích všemu svému lidu, <i>předmětem</i> jejich popěvků každodenně.
Jeruzalémská bible	Jsem všemu svému lidu na posměch, po celý den si o mně zpívají písničku.
Studijní překlad	Stal jsem se posměchem všemu svému lidu, <i>po</i> celý den jejich <i>posměšnou</i> písničkou.
Bible 21	Všichni lidé se mi smějí, zpívají si o mně celé dny.
Slovo na cestu	Stal jsem se terčem výsměchu celého národa, který na mě skládá posměšné písň.
Vlastní překlad	Stal jsem se terčem výsměchu pro celý svůj lid, jejich posměšným popěvkem po celý den.

3,15	
BH	הַשְּׂבִיעַנִי בְּמַרְוֹרִים הָרַנְנִי לַעֲנָה:
Vulgáta	Replevit me amaritudinibus inebriavit me absinthio.
Anglický překlad (King James)	He hath filled me with bitterness, he hath made me drunken with wormwood.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Me hartó de amarguras, me embriagó de ajenjo.
Český ekumenický překlad	Nasytil mě hořkostmi, napojil pelyňkem.
Jeruzalémská bible	Nasytil mě hořkostí, pelyňkem mě opojil.
Studijní překlad	Nasytil mě hořkostí, napojil mě pelyňkem.
Bible 21	Nakrmil mě hořkým jedem, k pití mi dal pelyněk!
Slovo na cestu	Naplnil mě hořkostí odpornou jako žluč.
Vlastní překlad	Nasytil mě hořkými bylinami, pít mi dal pelyněk.

3,16	
BH	וַיִּגְרַם בְּחֻצֵי שְׁנֵי הַכְּפִישֵׁי בְּאַפֵּר:
Vulgáta	Et fregit ad numerum dentes meos cibavit me cinere.
Anglický překlad (King James)	He hath also broken my teeth with gravel stones, he hath covered me with ashes.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Ralló con guarros mis dientes, me cubrió de polvo.
Český ekumenický překlad	Nechává mě o štěrk si drtit zuby, přitiskl mě do popela.
Jeruzalémská bible	Zuby mi polámá o štěrk, popelem mě živil.
Studijní překlad	Moje zuby rozdrtil štěrkem, přimáčkl mě do popela.
Bible 21	Do zubů mi vemlel štěrk, nakrmil mě popelem.
Slovo na cestu	Nechal mi vylámat zuby na štěrku a za pokrm mi dal prach.
Vlastní překlad	Rozdrtil mé zuby o štěrk, zatlačil mě do popela.

3,17	
BH	וַתִּזְנַח מִשְׁלוֹם נַפְשִׁי וְנִשִּׁיתִי טוֹבָה:
Vulgáta	Et repulsa est anima mea oblitus sum bonorum.
Anglický překlad (King James)	And thou hast removed my soul far off from peace: I forgot prosperity.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Privaste mi espíritu de paz; me olvidé de la dicha.
Český ekumenický překlad	Vytrhl mě z pokojného života, zapomněl jsem na všechno dobré.
Jeruzalémská bible	Má duše je zbavena pokoje, zapomněl jsem, co je štěstí!
Studijní překlad	Má duše byla zbavena pokoje, zapomněl jsem, co je dobré.
Bible 21	Má duše nezná pokoj, na vše dobré jsem zapomněl.
Slovo na cestu	Přišel jsem o klid a zapomněl, jak vypadá zdar.
Vlastní překlad	Moje duše zapudila pokoj, zapomněl jsem, co je štěstí.

3,18	
BH	וַאֲמַר אֶבְדַּ נְצָחִי וַתּוֹחַלְתִּי מִיְהוָה:
Vulgáta	Et dixi periit finis meus et spes mea a Domino.
Anglický překlad (King James)	And I said, My strength and my hope is perished from the LORD.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Y me dije: ¡Perció mi apoyo y mi esperanza en Yahvéh!
Český ekumenický překlad	Proto jsem řekl: „Je veta po mně i po mém čekání na Hospodina.“
Jeruzalémská bible	Řekl jsem: U konce je mé žití, má naděje, jež pocházela od Jahva.“
Studijní překlad	Takže jsem řekl: Je pryč moje síla i mé očekávání na pomoc od Hospodina.
Bible 21	To je můj konec, řekl jsem, u Hospodina pro mě není naděje!
Slovo na cestu	Proto jsem řekl, že cokoliv bylo krásné, je pryč a s ním také zmizelo všechno, co jsem očekával od Hospodina.
Vlastní překlad	Řekl jsem si: Pryč je moje sláva i naděje v Hospodina.

3,19	
BH	זָכַרְעֲנִי וּמְרוֹדֵי לַעֲנָה וְרָאֵשׁ:
Vulgáta	Recordare paupertatis et transgressionis meae absinthii et fellis.
Anglický překlad (King James)	Remembering mine affliction and my misery, the wormwood and the gall.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Recordar mi dolor y mi extravío es ajenjo y veneno.
Český ekumenický překlad	Rozpomeň se na mé ponížení a zmatené toulání, na pelyněk, na jed.
Jeruzalémská bible	Vzpomeň si na mou bídu a úzkost: je to pelyněk a žluč!
Studijní překlad	Pamatuj na mé soužení a mé bezdomovství, na pelyněk a jed.
Bible 21	Myslím na svou bídu, na své bloudění, na ten pelyněk a trpké byliny.
Slovo na cestu	Vzpomínám si na své utrpení a bloudění i hořkost horší než žluč.
Vlastní překlad	Vzpomeň si na moje utrpení a bloudění, na pelyněk a jed.

3,20	
BH	זָכוֹר תְּזָכוֹר וּתְשִׁיחַ וְתִשׁוּחַ עָלַי נִפְשִׁי:
Vulgáta	Memoria memor ero et tabescet in me anima mea.
Anglický překlad (King James)	My soul hath [them] still in remembrance, and is humbled in me.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Recuerda sin cesar y se abate dentro de mí mi alma.
Český ekumenický překlad	Má duše se rozpomíná, rozpomíná a hroutí se ve mně.
Jeruzalémská bible	Vzpomíná si, vzpomíná si na to má duše a sesouvá se ve mně.
Studijní překlad	Má duše <i>na to</i> stále pamatuje a klesá ve mně.
Bible 21	Když o tom stále přemýšlím, má duše klesá níž a níž.
Slovo na cestu	Všechno mi zůstalo v živé paměti a mě nitro je úplně na dně.
Vlastní překlad	Stále vzpomíná má duše a hroutí se a propadá se ve mně.

3,21	
BH	זֹאת אֲשִׁיב אֶל-לְבִי עַל-כֵּן אוֹחִיל:
Vulgáta	Hoc recolens in corde meo ideo sperabo.
Anglický překlad (King James)	This I recall to my mind, therefore have I hope.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Esto es lo que traigo a mi mente, por esto espero.
Český ekumenický překlad	Beru si však k srdci a s důvěrou očekávám
Jeruzalémská bible	Hle, co připomenu svému srdci, abych opět nabyl naděje:
Studijní překlad	To si připomínám v mysli, proto mám naději.
Bible 21	Toto však k srdci беру si, toto je mojí naději:
Slovo na cestu	Přesto však žiju očekáváním, které mi vrací naději:
Vlastní překlad	Toto si беру k srdci, a proto mám naději.

3,22	
BH	חַסְדֵי יְהוָה כִּי לֹא־תִמְנוּ בִּי לֹא־כָלוּ רַחֲמָיו:
Vulgáta	Misericordiae Domini quia non sumus consumpti quia non defecerunt miserationes eius.
Anglický překlad (King James)	[It is of] the Lord's mercies that we are not consumed, because his compassions fail not.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Las bondades se Yahvéh no terminaron, no se agotaron sus misericordias.
Český ekumenický překlad	Hospodinovo milosrdenství, <i>jež</i> nepomíjí, jeho slitování, <i>jež</i> nekončí.
Jeruzalémská bible	Jahvova přízeň neskončila, nevyčerpal se jeho soucit;
Studijní překlad	Je to Hospodinovo milosrdenství, že jsme nezahynuli, neboť nepominulo jeho slitování.
Bible 21	Hospodinova láska nepomíjí, jeho soucit nikdy nekončí.
Slovo na cestu	Jen díky nesmírné Boží lásce jsme úplně nezanikli, neboť jeho soucit nikdy neslábne.
Vlastní překlad	Je to milosrdenství Hospodina, že jsme neskonali, protože jeho slitování neskončilo.

3,23	
BH	חַדְשֵׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֶמְוִנְתָּךְ:
Vulgáta	Novae diluculo multa est fides tua.
Anglický překlad (King James)	[They are] new every morning: great [is] thy faithfulness.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Nuevas son cada mañana. ¡Grande es tu fidelidad!
Český ekumenický překlad	Obnovuje se každého rána, tvá věrnost je neskonalá.
Jeruzalémská bible	Každého rána se obnovují, veliká je jeho věrnost!
Studijní překlad	<i>Je nová každé</i> ráno, tvá věrnost <i>je</i> velká.
Bible 21	Každé ráno stále nová, tvá věrnost je tak veliká!
Slovo na cestu	Je vždy znovu připraven na každý den, protože Bůh je věrný.
Vlastní překlad	Je čerstvé každé ráno, je velká tvoje věrnost.

3,24	
BH	חֲלָקִי יְהוָה אֶמְרָה נַפְשִׁי עַל־בֶּן אֹחֵיל לִי:
Vulgáta	Pars mea Dominus dixit anima mea propterea expectabo eum.
Anglický překlad (King James)	The Lord [is] my portion, saith my soul; therefore I hope in him.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Mi posesión es Yahvéh, dice mi alma, por eso espero en él.
Český ekumenický překlad	„Můj podíl je Hospodin,“ praví má duše, proto na něj čekám.
Jeruzalémská bible	„Můj podíl je Jahve!“ říká má duše, „proto v něho doufám.“
Studijní překlad	Mým podílem <i>je</i> Hospodin, říká má duše, proto v něm mám naději.
Bible 21	Můj úděl je Hospodin, říkám si, v něj složím svoji naději.
Slovo na cestu	Sám se utvrzuji v tom, že mou nadějí je jen Hospodin, proto na něho budu čekat.
Vlastní překlad	Mým podílem je Hospodin, říká moje duše, proto v něj doufám.

3,25	
BH	טוב יהיה לקנו לנפש תדרשנו:
Vulgáta	Bonus est Dominus sperantibus in eum animae quaerenti illum.
Anglický překlad (King James)	The Lord [is] good unto them that wait for him, to the soul [that] seeketh him.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Bueno es Yahvéh para los que en él esperan, para el alma que le busca.
Český ekumenický překlad	Dobrý je Hospodin k těm, kdo v něho naději složí, k duši, jež se na jeho vůli dotazuje.
Jeruzalémská bible	Dobrý je Jahve k tomu, kdo v něho důvěřuje, k duši, jež ho hledá.
Studijní překlad	Hospodin je dobrý k tomu, kdo na něho očekává, k člověku, jenž ho hledá.
Bible 21	Dobrý je Hospodin k těm, kdo v něj doufají, ke všem, kteří jej hledají.
Slovo na cestu	K lidem, kteří v něj skládají svou naději a usilovně ho hledají, je Hospodin neskonale dobrý.
Vlastní překlad	Je dobrý Hospodin k tomu, kdo na něj čeká, k duši, jež ho hledá.

3,26	
BH	טוב וְנָחִיל יְדוּמָם לְתַשׁוּעַת יְהוָה:
Vulgáta	Bonum est praestolari cum silentio salutare Domini.
Anglický překlad (King James)	[It is] good that [a man] should both hope and quietly wait for the salvation of the Lord.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Bueno es aguardar en silencio el auxilio de Yahvéh.
Český ekumenický překlad	Je dobré, když člověk potichu čeká na spásu od Hospodina.
Jeruzalémská bible	Dobré je potichu očekávat Jahvovu spásu.
Studijní překlad	Je dobré, aby člověk měl naději a mlčky čekal na Hospodinovu záchranu.
Bible 21	Dobré je trpělivé čekání na Hospodinovo spasení.
Slovo na cestu	Je správné tiše očekávat vysvobození od Hospodina.
Vlastní překlad	Je dobré doufat mlčky v Hospodinovu záchranu.

3,27	
BH	טוב לְגֶבֶר כִּי־יִשָּׂא עַל בְּנֵעוּרָיו:
Vulgáta	Bonum est viro cum portaverit iugum ab adolescentia sua.
Anglický překlad (King James)	[It is] good for a man that he bear the yoke in his youth.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Bueno es para el hombre llevar el yugo desde su juventud;
Český ekumenický překlad	Dobré je muži, jestliže nosil jho už ve svém mládí.
Jeruzalémská bible	Dobré je, když člověk nese jařmo už od mládí,
Studijní překlad	Pro muže je dobré, když nosí jho ve svém mládí.
Bible 21	Dobré je, když člověk nosí své jho už od mládí.
Slovo na cestu	Je správné, když člověk nosí jeho jho už od svého mládí.
Vlastní překlad	Je dobré pro muže, když nese jho ve svém mládí.

3,28	
BH	יָשָׁב בְּדָד וַיִּדָּם כִּי נָטַל עָלָיו:
Vulgáta	Sedebit solitarius et tacebit quia levavit super se.
Anglický překlad (King James)	He sitteth alone and keepeth silence, because he hath borne [it] upon him.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	se sentará solitario y callará cuando Dios se lo impone.
Český ekumenický překlad	At' usedne osamocen a ztichne, když <i>je</i> na něho vložil.
Jeruzalémská bible	at' o samotě a mlčky usedne, když je Pán na něho vložil.
Studijní překlad	At' sedí o samotě a mlčí, když <i>to</i> na něj vložil.
Bible 21	At' sedá o samotě, tiše pod uloženým břemenem.
Slovo na cestu	Takový at' ho o samotě a v tichosti snáší, neboť ho na něj vložil Hospodin.
Vlastní překlad	At' sedí sám a mlčí, když jej na něj naložil.

3,29	
BH	יָתֵן בְּעֶפְרָר פִּיהוּ אוֹלֵי יֵשׁ תַּקְוָה:
Vulgáta	Ponet in pulvere os suum si forte sit spes.
Anglický překlad (King James)	He putteth his mouth in the dust; if so be there may be hope.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Pondrá en el polvo su boca; ¡quizás haya aún esperanza!
Český ekumenický překlad	At' položí do prachu svá ústa, snad ještě naděje <i>zbývá</i> .
Jeruzalémská bible	At' položí svá ústa do prachu: Snad je tu nějaká naděje!
Studijní překlad	At' položí svá ústa do prachu, snad je <i>ještě</i> naděje.
Bible 21	Ústy do prachu at' klesne – snad je naděje!
Slovo na cestu	At' se vrhne tváří do prachu, neboť stále ještě neztratil naději.
Vlastní překlad	At' dá svá ústa do prachu, snad existuje naděje.

3,30	
BH	יָתֵן לְמַכְהוּ לְהִי יִשְׁבַּע בְּחֶרְפָּה:
Vulgáta	Dabit percipienti se maxillam saturabitur obprobriis.
Anglický překlad (King James)	He giveth [his] cheek to him that smiteth him: he is filled full with reproach.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Ofrecerá la mejilla al que le hiera, se hartará de oprobrios.
Český ekumenický překlad	At' nastaví líce tomu, kdo ho bije, a potupou se sytí.
Jeruzalémská bible	At' nastaví tvář tomu, kdo ho bije, at' se nasytí potupami!
Studijní překlad	At' nastaví tvář tomu, kdo ho bije, at' se nasytí potupou.
Bible 21	Tvář at' nastaví tomu, kdo jej bije, potupou at' je nasycen.
Slovo na cestu	At' tomu, kdo ho bije, nastaví svou tvář a nechá se naplnit hanbou.
Vlastní překlad	At' nastaví tvář tomu, kdo ho bije, at' se nasytí potupou.

3,31	
BH	כִּי לֹא יִזְנֶה לְעוֹלָם אֲדֹנָי:
Vulgáta	Quia non repellat in sempiternum Dominus
Anglický překlad (King James)	For the Lord will not cast off for ever:
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Porque no rechaza por siempre el Señor
Český ekumenický překlad	Nebot' Panovník na věky nezavrhne.
Jeruzalémská bible	Vždyť Pán neodvrhne lidské tvory navždy:
Studijní překlad	Nebot' Panovník neodvrhne navěky;
Bible 21	Hospodin přece navěky nezavrhuje!
Slovo na cestu	Vždyť Hospodin nezavrhuje člověka na věky.
Vlastní překlad	Protože Pán nezavrhuje navěky.

3,32	
BH	כִּי אִם־הוֹגֶה וְרַחֵם כָּרַב חֲסֵדוֹ תִּסְדִּיר
Vulgáta	Quia si abiecit et miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum
Anglický překlad (King James)	But though he cause grief, yet will he have compassion according to the multitude of his mercies.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Si aflige, también se apiada, por su inmensa bondad.
Český ekumenický překlad	Zarmoutí-li, slituje se pro své velké milosrdenství
Jeruzalémská bible	Pokud zkrušil, slitovává se podle své velké dobrotivosti.
Studijní překlad	Nebot' jestliže sklíčil, slituje se podle svého hojného milosrdenství.
Bible 21	I když zarmoutil, znovu se slituje ve veliké lásce své.
Slovo na cestu	Ačkoli dopouští trápení, projeví také své slitování. Tak obrovská a nezlomná je jeho láska.
Vlastní překlad	Nebot' jestliže sklíčil, pak se slitovává podle svého nesmírného milosrdenství.

3,33	
BH	כִּי לֹא עֲנָה מִלְּבוֹ וַיִּגַּה בְּנֵי־אִישׁ:
Vulgáta	Non enim humiliavit ex corde suo et abiecit filios hominis
Anglický překlad (King James)	For he doth not afflict willingly nor grieve the children of men.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	No castiga por gusto ni aflige a los hijos del hombre.
Český ekumenický překlad	Z rozmaru totiž lidské syny nepokoří ani nezarmoutí.
Jeruzalémská bible	Vždyť není rád, když pokořuje a kormoutí lidské syny!
Studijní překlad	Netrápí přece zlomyslně, nechce lidem dávat zármutek.
Bible 21	Nebot' ne z vlastního rozmaru pokořuje či sklíčuje syny člověka.
Slovo na cestu	Vždyť Hospodin nepřináší lidem utrpení a zármutek svévolně a bez příčiny.
Vlastní překlad	Protože netrápí a nesuzuje syny člověka jen ze své libosti.

3,34	
BH	לדכא תחת רגליו כל אסירי ארץ:
Vulgáta	Ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terrae
Anglický překlad (King James)	To crush under his feet all the prisoners of the earth.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Aplastar con los pies a todos los cautivos de un país;
Český ekumenický překlad	Když jsou nohama deptáni všichni vězňové v zemi,
Jeruzalémská bible	Když se dupe a šlape v nějaké zemi po všech vězňích,
Studijní překlad	Srazit pod nohy všechny vězně země,
Bible 21	Když jsou všichni zajatci v zemi pod nohama drceni,
Slovo na cestu	On dobře vidí ty, kdo pod nohama drtí všechny zajatce v zemi.
Vlastní překlad	Rozdrtit pod nohama všechny vězně ze země,

3,35	
BH	הטות משפט-גבר נגד פני עליון:
Vulgáta	Ut declinaret iudicium viri in conspectus vultus Altissimi
Anglický překlad (King James)	To turn aside the right of a man before the face of the most High,
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Violar el derecho de un hombre ante la faz de Altísimo
Český ekumenický překlad	Když se převrací právo muže před zraky Nejvyššího,
Jeruzalémská bible	Když se překrucuje lidské právo před tváří Nejvyššího,
Studijní překlad	Převracet právo muže před tváří Nejvyššího,
Bible 21	Když se překrucuje právo lidí přímo před Nejvyšším,
Slovo na cestu	Ty, kdo odpírají člověku jeho práva přímo před tváří jeho samotného, Nejvyššího Boha,
Vlastní překlad	Pošlapat právo muže před tváří Nejvyššího,

3,36	
BH	לענת אדם בריבו אדני לא ראה:
Vulgáta	Ut perverteret hominem in iudicio suo Dominus ignoravit
Anglický překlad (King James)	To subvert a man in his cause, the Lord approveth not.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Engañar a un hombre en su pleito, ¿no lo ve el Señor?
Český ekumenický překlad	Když se křivdí člověku v jeho při, což to Panovník nevidí?
Jeruzalémská bible	Když se některému člověku ubližuje v soudní při, což to Pán nevidí?
Studijní překlad	Podvádět člověka při jeho sporu, to Panovník nechce vidět!
Bible 21	Když se křivdí lidem v soudní při – copak to Hospodin nevidí?
Slovo na cestu	Vidí všechny, kdo převracejí právo a připravují člověka o spravedlnost.
Vlastní překlad	Podvádět člověka v jeho sporu, což to nevidí Pán?

3,37	
BH	מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי אֲדֹנָי לֹא צָנָה:
Vulgáta	Quis est iste qui dixit ut fieret Domino non iubente
Anglický překlad (King James)	Who [is] he [that] saith, and it cometh to pass, [when] the Lord commandeth [it] not?
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	¿Quién dijo algo y sucedió sin que el Señor lo disponga?
Český ekumenický překlad	Kdo řekne a stane se, když Panovník nepřikázal?
Jeruzalémská bible	Komu stačí promluvit a stane se? Což nerozhoduje Pán?
Studijní překlad	<i>Je někdo, kdo řekl a stalo se, když to Panovník nepřikázal?</i>
Bible 21	Kdo „promluví, a stane se“? Kdo než Hospodin to přikáže?
Slovo na cestu	Vždyť kdo dokáže uskutečnit svá slova, jestliže o tom nerozhodl Hospodin?
Vlastní překlad	Kdo řekl a stalo se? Což to nepřikázal Pán?

3,38	
BH	מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הַרְעוּת וְהַטּוֹב:
Vulgáta	Ex ore Altissimi non egredientur nec mala nec bona
Anglický překlad (King James)	Out of the mouth of the most High proceedeth not evil and good?
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	¿No salen de la boca del Altísimo los males y los bienes?
Český ekumenický překlad	Nevychází z úst Nejvyššího zlé i dobré?
Jeruzalémská bible	Což z úst Nejvyššího nevychází zlé i dobré?
Studijní překlad	<i>Cožpak zlé věci i dobro nevychází z úst Nejvyššího?</i>
Bible 21	Což nepochází pohroma i dobro přímo z úst Nejvyššího?
Slovo na cestu	Cožpak nepřicházejí pohromy i dobré věci právě z úst Nejvyššího?
Vlastní překlad	Nevychází z úst Nejvyššího zlé i dobré?

3,39	
BH	מַה־יִתְאָוֶנֶן אָדָם הִי גָבַר עַל־חַטָּאוֹ הַטָּאֵיוֹ:
Vulgáta	Quid murmuravit homo vivens vir pro peccatis suis
Anglický překlad (King James)	Wherefore doth a living man complain, a man for the punishment of his sins?
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	¿Por qué ha de quejarse un hombre mientras vive; ¿un hombre, del castigo de sus pecados?
Český ekumenický překlad	Na co si může muž naříkat, <i>pokud</i> žije? Ať si muž <i>nařiká</i> na své hříchy.
Jeruzalémská bible	Proč by měl člověk reptat? Ať se spíš odvážně postaví svým hříchům!
Studijní překlad	<i>Co si má co stěžovat živý člověk na trest za svoje hříchy?</i>
Bible 21	Proč by si tedy člověk stěžoval, když je za svůj hřích potrestán?
Slovo na cestu	Proč by si měl kterýkoliv žijící člověk stěžovat, když sklídí důsledky jen svých vlastních provinění?
Vlastní překlad	Jak by si mohl živý člověk, muž, stěžovat na své hříchy?

3,40	
BH	נְהַפְּשָׁה דְרַכֵּינוּ וְנִהְיֶה לְךָ יְיָ וְנִשׁוּבָה עַד־יְהוָה:
Vulgáta	Scrutemur vias nostras et quaeramus et revertamur ad Dominum
Anglický překlad (King James)	Let us search and try our ways, and turn again to the LORD.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Examinemos nuestra conducta, revisémosla y convirtámonos a Yahvéh.
Český ekumenický překlad	Zkoumejme a zpytujme své cesty, vraťme se zpět k Hospodinu.
Jeruzalémská bible	Zpytujme svou cestu, zkoumejme ji a vraťme se zpět k Jahvovi.
Studijní překlad	Prozkoumejme svoje cesty, vyzpytujme je, a navraťme se k Hospodinu.
Bible 21	Zpytujme své cesty, zkoumejme je, k Hospodinu se navraťme!
Slovo na cestu	Raději prověřme a přehodnoťme cesty, kterými se ubíráme, a navraťme se k Hospodinu.
Vlastní překlad	Prohledejme a prozkoumejme své cesty, navraťme se k Hospodinu.

3,41	
BH	נִשָּׂא לְרַבְּנוּ אֶל־כַּפַּיִם אֶל־אֵל בְּשָׁמַיִם:
Vulgáta	Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in caelos
Anglický překlad (King James)	Let us lift up our heart with [our] hands unto God in the heavens.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Levantemos nuestro corazón y no las manos al Dios que está en los cielos.
Český ekumenický překlad	Pozvedněme s dlaněmi i srdce k Bohu na nebesích.
Jeruzalémská bible	Pozvedněme své srdce i své ruce k Bohu, jenž je na nebi.
Studijní překlad	Pozvedněme svoje srdce i ruce k Bohu v nebesích.
Bible 21	Nejen své dlaně, ale i srdce k Bohu na nebesích zvedněme.
Slovo na cestu	K Bohu na nebi pozvedněme nejen ruce, ale i srdce a přiznejme:
Vlastní překlad	Pozvedněme své srdce, nikoli dlaně, k Bohu na nebesích.

3,42	
BH	נִהְיֶנוּ פְּשָׁעֵנוּ וּמְרִינוּ אִתָּהּ לֹא סָלַחְתָּ:
Vulgáta	Nos inique egimus et ad iracundiam provocavimus idcirco tu inexorabilis es
Anglický překlad (King James)	We have transgressed and have rebelled: thou hast not pardoned.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Nosotros pecamos, fuimos rebeldes; tú no has perdonado.
Český ekumenický překlad	My jsme byli nevěrní a vzpurní a ty jsi neodpustil.
Jeruzalémská bible	To my jsme zhřešili; my jsme vzpurní: Ty jsi neodpustil!
Studijní překlad	Bouřili jsme se a byli vzpurní a ty jsi neodpustil.
Bible 21	My jsme zhřešili, vzbouřili jsme se – a ty jsi přestal promíjet.
Slovo na cestu	„Provinili jsme se a vzepřeli se ti a ty jsi nám to neodpustil.“
Vlastní překlad	My jsme byli nevěrní a neposlušní a ty jsi neodpustil.

3,43	
BH	ספֿתָהּ בָּאָף וַתִּרְדְּפֵנוּ הַרְגָתָ לֹא תִמְלֵת:
Vulgáta	Operuisti in furore et percussisti nos occidisti nec pepercisti
Anglický překlad (King James)	Thou hast covered with anger, and persecuted us: thou hast slain, thou hast not pitied.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Te cubriste de ira y nos perseguiste, mataste sin piedad.
Český ekumenický překlad	Zastřel ses hněvem a stíhal jsi nás, hubil jsi bez soucitu.
Jeruzalémská bible	Zahalil ses hněvem a pronásledoval jsi nás, bez milosti jsi pobíjel.
Studijní překlad	Zahalil ses hněvem a stíhal jsi nás, zabíjel jsi a neměl jsi soucit.
Bible 21	Zahalen hněvem jsi nás hnal, pobíjel jsi bez milosti.
Slovo na cestu	Zahalilo tě rozhořčení a začal jsi nás pronásledovat. Bez milosti jsi nás připravoval o život.
Vlastní překlad	Zakryl ses hněvem, pronásledoval nás, zabíjel jsi a neměl soucit.

3,44	
BH	ספֿתָהּ בָּעָנָן לָהּ מֵעֵבֹר תִּפְלָהּ:
Vulgáta	Opposuisti nubem tibi ne transeat oratio.
Anglický překlad (King James)	Thou hast covered thyself with a cloud, that [our] prayer should not pass through.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Te envolviste en tu nube, para que no pasara la oración.
Český ekumenický překlad	Obestřel ses oblakem, aby modlitba <i>k tobě</i> nepronikla.
Jeruzalémská bible	Zahalil ses do oblaku, aby modlitba neprošla.
Studijní překlad	Zahalil ses oblakem, aby nepronikla <i>žádná</i> modlitba.
Bible 21	Zahalil ses v oblaka, nepřístupný pro modlitby.
Slovo na cestu	Přikryl ses oblakem, aby k tobě nepronikla žádná naše prosba.
Vlastní překlad	Zakryl ses mrakem, aby tě kolem něj modlitba minula.

3,45	
BH	סָחִי וּמְאוֹס תִּשְׁיַמְנֵנוּ בְּקִרְבֵּי הָעַמִּים:
Vulgáta	Eradicationem et abiunctionem posuisti me in medio populorum
Anglický překlad (King James)	Thou hast made us [as] the offscouring and refuse in the midst of the people.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Basura y desecho nos hiciste en medio de los pueblos.
Český ekumenický překlad	Učinil jsi nás odporným smetím uprostřed národů.
Jeruzalémská bible	Udělal jsi z nás smetí, vyvrhele mezi národy.
Studijní překlad	Učinil jsi nás smetím a odpadem mezi národy.
Bible 21	Odporným smetím učinil jsi nás mezi národy.
Slovo na cestu	Udělal jsi z nás nejposlednější a nejodpornější ze všech národů.
Vlastní překlad	Činiš nás smetím a odpadem uprostřed národů.

3,46	
BH	פָּצְאוּ עַל־ינוּ פִּיהֶם כָּל־אֹיְבֵינוּ:
Vulgáta	Aperuerunt super nos os suum omnes inimici
Anglický překlad (King James)	All our enemies have opened their mouths against us.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Abrieron contra nosotros su boca todos nuestros enemigos.
Český ekumenický překlad	Rozevírají na nás ústa všichni naši nepřátelé.
Jeruzalémská bible	Otevírali si na nás ústa všichni ti naši nepřátelé.
Studijní překlad	Všichni naši nepřátelé si na nás otevírali ústa.
Bible 21	Otvírají si na nás ústa všichni, kdo jsou proti nám.
Slovo na cestu	Všichni naši nepřátelé se na nás šklebí a tropí si z nás posměšky.
Vlastní překlad	Otevřeli si na nás ústa všichni naši nepřátelé.

3,47	
BH	פַּחַד וְפַחַת הָיָה לָנוּ הַשְּׂאֵת וְהַשְּׁבָר:
Vulgáta	Formido et laqueus facta est nobis vaticinatio et contritio
Anglický překlad (King James)	Fear and snare is come upon us, desolation and destruction.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Terror y tumba fue nuestra suerte, devastación y desastre.
Český ekumenický překlad	Naším <i>údělem</i> se staly postrach a propast, zmar a těžká rána.
Jeruzalémská bible	Děs a jáma byly naším údělem, lomoz a zkáza.
Studijní překlad	Přišel na nás strach a propast, zpustošení a zkáza.
Bible 21	Zbývá nám jen strach a prach, zkáza, zmar!
Slovo na cestu	Museli jsme snášet útisk a úskoky protivníků, zmar a zkázu.
Vlastní překlad	Postihl nás strach a krach, zhouba a zkáza.

3,48	
BH	פְּלִגִּי־מַיִם תִּרְדַּ עֵינַי עַל־שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי:
Vulgáta	Divisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiae populi mei
Anglický překlad (King James)	Mine eye runneth down with rivers of water for the destruction of the daughter of my people.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Torrentes de agua derraman mis ojos por el desastre de la hija de mi pueblo.
Český ekumenický překlad	Slzy se mi proudem řinou z očí nad těžkou ranou dcery mého lidu.
Jeruzalémská bible	Proudy se mi řinou z očí nad zkázou dcery mého lidu.
Studijní překlad	Z mých očí plynou proudy vody nad zkázou dcery mého lidu.
Bible 21	Z očí mi slzy proudí potokem – můj lid je rozdrčen!
Slovo na cestu	Z očí mi kanou proudy slz, neboť nepřátelé zničili mé město.
Vlastní překlad	Potoky vody pouští mé oči nad zkázou dcery mého lidu.

3,49	
BH	עֵינַי נִגְרָה וְלֹא תָדְמָה מֵאֵין הַפְּגוֹת:
Vulgáta	Oculus meus adflictus est nec tacuit eo quod non esset requies
Anglický překlad (King James)	Mine eye runneth down, and ceaseth not, without any intermission,
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Mis ojos manan sin parar, no tienen reposo,
Český ekumenický překlad	Oči mi slzí bez ustání, bez ochabnutí,
Jeruzalémská bible	Bez ustání pláčí mé oči, bez oddechu,
Studijní překlad	Moje oči vylévají <i>slzy</i> , <i>nedají</i> se zastavit, bez odpočinku,
Bible 21	Mé oči pláčou bez ustání, ten proud nemůže přestat,
Slovo na cestu	Nepřestanu plakat a nenechám své oči odpočinout,
Vlastní překlad	Mé oči se rozlévají a netiší se, bez přestání,

3,50	
BH	עַד־יִשְׁקֹרֶף יְהוָה וְיִרְאֵה מִשָּׁמַיִם:
Vulgáta	donec respiceret et videret Dominus de caelis.
Anglický překlad (King James)	Till the LORD look down, and behold from heaven.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Hasta que mire y vea Yahvéh desde los cielos.
Český ekumenický překlad	Dokud nepohlédne, dokud se nepodívá Hospodin z nebe.
Jeruzalémská bible	Dokud se Jahve nepodívá a neshlédne z nebeské výsosti.
Studijní překlad	Dokud Hospodin <i>nepohledí</i> a <i>nepodívá</i> se z nebes.
Bible 21	Dříve než Hospodin shlédne shůry, než se podívá na nás.
Slovo na cestu	Dokud Hospodin nepohlédne z nebe dolů a na vlastní oči se nepřesvědčí.
Vlastní překlad	dokud Hospodin <i>nevyhlédne</i> z nebes a <i>nevidí</i>.

3,51	
BH	עֵינַי עוֹלָלָה לְנַפְשִׁי מִכָּל בָּנוֹת עִירֵי:
Vulgáta	Oculus meus depraedatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meae.
Anglický překlad (King James)	Mine eye affecteth mine heart because of all the daughters of my city.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Los ojos me duelen de llorar por todas las hijas de mi ciudad.
Český ekumenický překlad	Mé oko vyčerpává mou duši pláčem kvůli všem dcerám mého města.
Jeruzalémská bible	Oči mě bolí nad všemi dcerami mého města.
Studijní překlad	Moje oči působí mé duši bolest pro všechny dcery mého města.
Bible 21	Ach, jak jsem ztrápený, když vidím dcery svého města!
Slovo na cestu	Když vidím, co potkalo všechny ženy Jeruzaléma, mé nitro se plní zármutkem.
Vlastní překlad	Můj zrak se sklání k mé duši pro všechny dcery mého města.

3,52	
BH	צוד צדוני כצפור איבי הנם:
Vulgáta	Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis
Anglický překlad (King James)	Mine enemies chased me sore, like a bird, without cause.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Cómo a un pájaro me cazaron mis enemigos sin motivo
Český ekumenický překlad	Lovili mě jako lovci ptáče, bez důvodu, moji nepřátelé.
Jeruzalémská bible	Honili mě, proháněli jako ptáka ti, kdo si mě bezdůvodně oškliví.
Studijní překlad	Moji nepřátelé mě bezdůvodně lovili jako ptáka.
Bible 21	Nepřátelé mě jak ptáčka lovili, lovili mě bez příčiny.
Slovo na cestu	Nepřátelé mě pronásledovali bez příčiny jako lovci ptáčka.
Vlastní překlad	Lovili mě bez příčiny mí nepřátelé jako ptáka.

3,53	
BH	צמתו בבור חיי וידוֹאֶכֶן בי:
Vulgáta	Lapsa est in lacu vita mea et posuerunt lapidem super me
Anglický překlad (King James)	They have cut off my life in the dungeon, and cast a stone upon me.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Sofocaron mi vida en la fosa, echaron piedras sobre mí.
Český ekumenický překlad	Umlčeli můj život v jámě a zaházeli mě kamením.
Jeruzalémská bible	Do jámy uvrhli můj život, házeli po mně kamením.
Studijní překlad	Snažili se ukončit můj život v cisterně a hodili na mě kamení.
Bible 21	V jámě chtěli můj život ukončit, zaházeli mě kamením.
Slovo na cestu	Snažili se mě připravit o život. Vhodili mne do jámy a zasypali kamením.
Vlastní překlad	Umlčeli můj život v cisterně, mrštili na mě kámen.

3,54	
BH	צפומים על-ראשי אַמְרתי נגורתי:
Vulgáta	Inundaverunt aquae super caput meum dixi perii
Anglický překlad (King James)	Waters flowed over mine head; [then] I said, I am cut off.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Cubrieron las aguas mi cabeza. Me dije: ¡Estoy perdido!
Český ekumenický překlad	Až nad hlavu mě zatopily vody; řekl jsem si: „Jsem ztracen.“
Jeruzalémská bible	Vody mi stouply nad hlavu, říkal jsem: „Je po mně veta!“
Studijní překlad	Na mou hlavu natekla voda. Řekl jsem: Jsem ztracen.
Bible 21	Nad hlavou se mi vody zavřely, řekl jsem si: Jsem ztracený!
Slovo na cestu	Když se nade mnou zavřela hladina, pomyslel jsem si, že přišel můj konec.
Vlastní překlad	Nad hlavu mi natekla voda. Řekl jsem si: „Jsem ztracen.“

3,55	
BH	קראתי שמך יהוה מבור תהתיות:
Vulgáta	Invocavi nomen tuum Domine de lacis novissimis
Anglický překlad (King James)	I called upon thy name, O LORD, out of the low dungeon.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Invoqué tu nombre, Yahvéh, desde lo más hondo de la fosa.
Český ekumenický překlad	Vzýval jsem tvé jméno, Hospodine, z nejhlubší jámy.
Jeruzalémská bible	Vzýval jsem tvé Jméno, Jahve, z hluboké jámy.
Studijní překlad	Ze dna cisterny jsem vzýval tvé jméno, Hospodine.
Bible 21	V té nejhlubší jámě, Hospodine, jsem ale vzýval jméno tvé.
Slovo na cestu	Tedy jsem k tobě, Hospodine, volal z hlubin jámy.
Vlastní překlad	Volal jsem tvé jméno, Hospodine, z útrob cisterny.

3,56	
BH	קולי שמעו אל-תעלם אזנך לרוחתי לשועתי:
Vulgáta	Vocem meam audisti ne avertas aurem tuam a singultu meo et clamoribus
Anglický překlad (King James)	Thou hast heard my voice: hide not thine ear at my breathing, at my cry.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Has oído mi voz: ¡No cierras tus oídos a mis gemidos y clamores!
Český ekumenický překlad	Slyšel jsi můj hlas, nezakrývej si ucho, <i>dopřej</i> mi úlevu, když o pomoc volám.
Jeruzalémská bible	Uslyšel jsi můj křik, nebuď hluchý k mé modlitbě, k mému volání.
Studijní překlad	Uslyšel jsi můj hlas: Nezávěrej své ucho před mojí <i>prosbou</i> o úlevu, před mým voláním o pomoc.
Bible 21	Slyšel jsi můj křik: „Neodvracej se, když k tobě volám po úlevě!“
Slovo na cestu	A ty jsi zaslechl mé úpěnlivé volání: „Neodvracej svůj sluch od mých proseb o pomoc.“
Vlastní překlad	Slyšel jsi můj hlas: Kéž nejsi hluchý vůči mému volání o úlevu a pomoc.

3,57	
BH	קרבת ביום אקראך אמרת אל-תירא:
Vulgáta	Adpropinquasti in die quando invocavi te dixisti ne timeas
Anglický překlad (King James)	Thou drewest near in the day [that] I called upon thee: thou sadist, Fear not.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Te acercaste el día que te invoqué; me dijiste: ¡No temas!
Český ekumenický překlad	Byl jsi mi blízko v den, kdy jsem tě vzýval, řekl jsi: „Neboj se!“
Jeruzalémská bible	Nablízku jsi byl v den, kdy jsem tě volal. Řekl jsi: „Neboj se!“
Studijní překlad	Přiblížil ses v den, kdy jsem tě volal. Řekl jsi: Neboj se!
Bible 21	Když jsem tě volal, přiblížil ses a říkal jsi mi: „Neboj se!“
Slovo na cestu	Přišel jsi na mou prosbu až ke mně a řekl jsi mi: „Neboj se!“
Vlastní překlad	Přiblížil ses den, kdy jsem tě volal, řekl jsi: „Neboj se!“

3,58	
BH	רַבָּת אֲדֹנָי רִיבֵי נַפְשִׁי גְּאַלְתָּ חַיִּי:
Vulgáta	Iudicasti Domine causam animae meae redemptor vitae meae
Anglický překlad (King James)	O Lord, thou hast pleaded the causes of my soul; thou hast redeemed my life.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Defendiste, señor, mi causa, rescataste mi vida.
Český ekumenický překlad	Panovníku, ujal ses mých sporů, vykoupil jsi můj život.
Jeruzalémská bible	Vedl jsi, Pane, spor mé duše, můj život jsi vykoupil.
Studijní překlad	Vedl, jsi, Panovníku, spory mé duše, vykoupil jsi můj život.
Bible 21	Když mi šlo o život, vedl jsi mou při, tys mě, Hospodine, vykoupil!
Slovo na cestu	Ujal ses mého případu a zachránil jsi mi život.
Vlastní překlad	Řešil jsi, Pane, rozpory mé duše, vykoupil jsi můj život.

3,59	
BH	רְאִיתָה יְהוָה עֲוֹנֹתַי שְׁפֹטָה מִשְׁפָּטַי:
Vulgáta	Vidisti Domine iniquitatem adversum me iudica iudicium meum
Anglický překlad (King James)	O Lord, thou hast seen my wrong: judge thou my case.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Tú ves, Yahvéh, mi opresión. ¡Defiende mi causa!
Český ekumenický překlad	Viděl jsi, Hospodine, jak mi křivdí, dopomoz mi k právu.
Jeruzalémská bible	Viděl jsi, Jahve, křivdu, jež se mi stala: zjednej mi spravedlnost.
Studijní překlad	Viděl jsi, Hospodine, mně způsobenou křivdu. Zjednej mi právo!
Bible 21	Mé křivdy, Hospodine, viděl jsi, pomoz mi k spravedlnosti!
Slovo na cestu	Byl jsi svědkem všeho zla, které jsem vytrpěl. Proto ty sám převezmi můj spor.
Vlastní překlad	Viděl jsi můj útisk, Hospodine, prosad' moje právo!

3,60	
BH	רְאִיתָה כָּל־נִקְמָתָם כָּל־מְהַשְׁבֵּתָם לִי:
Vulgáta	Vidisti omnem furorem universas cogitationes eorum adversum me
Anglický překlad (King James)	Thou hast seen all their vengeance [and] all their imaginations against me.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Tú ves sus deseos de venganza, todas sus maquinaciones contra mí.
Český ekumenický překlad	Viděl jsi všechnu jejich pomstychtivost, všechny jejich záměry vůči mně.
Jeruzalémská bible	Viděls veškerou jejich zuřivost, to jak se všichni proti mně spikli.
Studijní překlad	Viděl jsi všechnu jejich pomstu, všechny jejich plány proti mně.
Bible 21	Viděl jsi, jak se mi pořád mstí, jak na mě chystají samé úklady.
Slovo na cestu	Viděl jsi hloubku pomstychtivosti mých nepřátel i všechny úklady, které proti mně strojili.
Vlastní překlad	Viděl jsi veškerou jejich pomstychtivost, veškeré jejich plány proti mně.

3,61	
BH	שָׁמַעְתָּ הָרַפְתָּם הַנְּהָה כָּל־מַחְשְׁבֹתָם עָלַי:
Vulgáta	Audisti obprobria eorum Domine omnes cogitationes eorum adversum me
Anglický překlad (King James)	Thou hast heard their reproach, O LORD, [and] all their imaginations against me;
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Tú oyes, Yahvéh, sus insultos, todas sus maquinaciones contra mí.
Český ekumenický překlad	Slyšel jsi, Hospodine, jak <i>mě</i> tupí, všechny jejich záměry proti mně.
Jeruzalémská bible	Slyšel jsi, Jahve, jak uráželi, jak se všichni proti mně spikli.
Studijní překlad	Slyšel jsi jejich hanění, Hospodine, všechny jejich plány proti mně.
Bible 21	Slyšel jsi, Hospodine, jejich urážky, všechny úklady, jež na mě chystají,
Slovo na cestu	Hospodine, ty sám jsi slyšel, jak mě uráželi a chystali proti mně své intriky.
Vlastní překlad	Slyšel jsi jejich urážku, Hospodine, veškeré jejich plány proti mně.

3,62	
BH	שִׁפְתַי קָמִי וְהִגִּינוּם עָלַי כָּל־הַיּוֹם:
Vulgáta	Labia insurgentium mihi et meditationes eorum adversum me tota die
Anglický překlad (King James)	The lips of those that rose up against me, and their device against me all the day.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Las palabras de mis adversarios y sus intenciones van contra mí todo el día.
Český ekumenický překlad	Řeči mých odpůrců i o čem uvažují proti mně každého dne.
Jeruzalémská bible	Řeči, které šeptali mí protivníci proti mně po celý den.
Studijní překlad	Slova mých protivníků a jejich mumláni proti mně <i>po</i> celý den.
Bible 21	Řeči těch, kdo na mě útočí, a co si celý den o mně šeptají.
Slovo na cestu	Znáš všechno, co si moji nepřátelé proti mně celé dny tajně sdělovali a šeptali.
Vlastní překlad	Řeči mých protivníků a jejich mručení proti mně <i>po</i> celý den.

3,63	
BH	שָׁבַתָם וְקִיְמָתָם הַבִּיטָה אֲנִי מִנְגִּינָתָם:
Vulgáta	Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide ego sum psalmus eorum
Anglický překlad (King James)	Behold their sitting down, and their rising up; I [am] their music.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Fíjate en que, al sentarse y levantarse ellos, yo soy el objeto de sus cantilenas.
Český ekumenický překlad	Popatř: ať sedí nebo stojí, posměšně si o mně popěvují.
Jeruzalémská bible	Ať sedají nebo vstávají, hled': je to pořád táž písnička.
Studijní překlad	Pohled': ať sedí nebo stojí, jsem jejich posměšnou písničkou.
Bible 21	Pohled' – ať si sedají nebo vstávají, prozpěvují si o mně posměšky!
Slovo na cestu	Jen se na ně podívej! Ať dělají cokoliv, prozpěvují si o mně potupné písničky.
Vlastní překlad	Ať sedí či vstávají, pohled', jsem jejich posměšným popěvkem.

3,64	
BH	תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּלַ יְהוָה כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם:
Vulgáta	Reddes eis vicem Domine iuxta opera manuum suarum
Anglický překlad (King James)	Render unto them a recompense, O LORD, according to the work of their hands.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Dales, Yahvéh, la recompensa según la obra de sus manos.
Český ekumenický překlad	Podle zásluhy jim odplat', Hospodine, podle skutků jejich rukou.
Jeruzalémská bible	Odplat' jim, Jahve, podle díla jejich rukou.
Studijní překlad	Odplat' jim, Hospodine, <i>za to</i> , co vykonali, <i>za</i> skutky jejich rukou.
Bible 21	Odplat' jim, Hospodine, jak si zaslouží – <i>za to</i> , jak se sami chovali!
Slovo na cestu	Ach, Hospodine, odplat' každému z nich, jak si zaslouží, <i>za to</i> , čeho se dopustili vlastníma rukama.
Vlastní překlad	Odplat' jim <i>dle</i> zásluhy, Hospodine, podle díla jejich rukou.

3,65	
BH	תָּתַן לָהֶם מִגְנַת־לֵב תִּשְׁלַח־לָהֶם:
Vulgáta	Dabis eis scutum cordis labore tuum
Anglický překlad (King James)	Give them sorrow of heart, thy curse unto them.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	Dales la ceguera de corazón. ¡Caiga tu maldición sobre ellos!
Český ekumenický překlad	Ponech jim zavilé srdce, <i>to</i> bude tvá kletba na ně.
Jeruzalémská bible	Zatvrď jim srdce, tvá kletba na ně.
Studijní překlad	Dej jim zatvrzelé srdce, <i>ať</i> na ně <i>dopadne</i> tvoje kletba.
Bible 21	Zatvrzelé srdce ponech jim, ať je stihne tvoje prokletí!
Slovo na cestu	Dej jim pocítit zármutek a připrav jim zlý osud.
Vlastní překlad	Dej jim zaslepené srdce, tvou kletbu na ně.

3,66	
BH	תְּרַדֵּף בָּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שָׁמַיִם יְהוָה:
Vulgáta	Persequeris in furore et conteres eos sub caelis Domine
Anglický překlad (King James)	Persecute and destroy them in anger from under the heavens of the LORD.
Špan. překlad (Ser. de Ausejo)	¡Persíguelos en tu ira y extermínalos de debajo de los cielos, Yahvéh!
Český ekumenický překlad	V hněvu <i>je</i> pronásleduj, dokud je nevyhladiš zpod nebes, Hospodine.
Jeruzalémská bible	S hněvem je pronásleduj, vyhlad' je z povrchu zemského.
Studijní překlad	Stíhej <i>je</i> s hněvem a vyhlad' je zpod nebes, Hospodine.
Bible 21	Pronásleduj je svým hněvem, vyhlad' je, Hospodine, zpod nebe!
Slovo na cestu	S hněvem je pronásleduj a vyhlad' je z tváře země.
Vlastní překlad	V hněvu stíhej a vyhlad' je zpod Hospodinových nebes.